แบบสอนแต่งความ

สำหรับชั้นประถมปีที่ ๔

บุนสัมฤทธิ์วรรณการ

เรียบเรียง

พิมพ์จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช

(สำเนา)

ที่ ๒๑๐๐๖/๒๕๕๐

กระทรวงศึกษาธิการ

๒๑ ตุลาคม ๒๕๙๐

เรื่อง ขอคืนลิขสิทธิ์หนังสือแบบเรียน

จาก อธิบดีกรมสามัญศึกษา

ถึง ขุนสัมฤทธิวรรณการ

หนังสือของท่านลงวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๙๐ ขอคืนลิขสิทธิ์หนังสือแบบสอนเรียงความชั้น ป.๒, ป.๓, ป.๔, และ ม.๑. ม.๒ ที่ท่านแต่งรวม ๕ เล่ม ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าโดยที่ท่านมีความประสงค์จะปรับปรุงหนังสือและพิมพ์ขึ้นใช้ในโรงเรียนสืบไป จึงอนุมัติคืนลิขสิทธิ์หนังสือแบบสอนเรียงความทั้ง ๕ เล่มนี้ให้แก่ท่าน แต่ใคร่จะชี้แจงให้ท่านทราบว่า ขณะนี้ทางการกำลังจะปรับปรุงแก้ไขแบบเรียนที่เคยใช้ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่แล้ว และจะได้ยกหนังสือนี้ขึ้นพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ถนอม นาควัชระ

(นายถนอม นาควัชระ)

หัวหน้ากองวิชาการ ลงชื่อแทน

สถานศึกษาชั้นต้น
๓ มี.ค. ๙๓
กรมสามัญศึกษา

แบบสอนแต่งความชั้นประถมปีที่ ๔

(รวมทั้ง ๓ หมวด)

ตรงตามหลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๔๕๑

ขุนสัมฤทธิ์วรรณการ

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่เก้าแก้ไขใหม่ ๑๐,๐๐๐ ฉะบับ

พ.ศ. ๒๔๕๒

ราคาเล่มละ ๓.๐๐ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๔

ในการพิมพ์หนังสือครั้งที่ ๓ ข้าพเจ้าได้เขียนคำชี้แจงไว้ว่า หนังสือชุดนี้ได้ขาดคราวพิมพ์ไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากการขาดแคลนกระดาษ กับได้แถลงถึงเรื่องการขอคืนลิขสิทธิ์จากกระทรวงศึกษาธิการมาดำเนินการแก้ไขใหม่ และจัดการพิมพ์ขึ้นจำหน่ายในเดือนมิถุนายน ๒๔๙๑ เห็นว่าไม่ทันเวลาเปิดภาคเรียน จึงพิมพ์เพียงจำนวน ๕๐๐๐ เล่มเพราะเกรงว่า อาจจะไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ใช้ก็ได้ แต่การกลับตรงกันข้าม พอหนังสือออกจำหน่ายถึงสิ้นเดือนกันยายน ๒๔๙๑ ก็หมด ต้องจัดการพิมพ์ใหม่เป็นครั้งที่ ๔ แต่ก็พอเหมาะกับเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ. ศ. ๒๔๙๑ ใหม่ และให้เริ่มใช้แต่ปีการศึกษา ๒๔๙๒ เป็นต้นไป เป็นโอกาสให้ข้าพเจ้าได้จัดการแก้ไขให้ตรงตามหลักสูตร

ในการเปลี่ยนหลักสูตรใหม่นี้ โดยฉะเพาะวิชาภาษาไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงวิชาและรายการที่ต้องสอนไปบ้าง กล่าวคือ กำหนดวิชา แต่งความ ขึ้นใหม่ มีรายละเอียดที่จะต้องสอน คือ—ให้เข้าใจหลักง่าย ๆ ของวิชาหนังสือ จำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ อักษร ๓ หมู่ ฯลฯ คือ หลักของหนังสือไทย (อักขรวิธี) หมวดหนึ่ง ให้เล่าหรือเขียนเรื่องสั้น ๆ ประโยคง่าย ๆ ไม่สับสนวนเวียนให้ผู้ฟังผู้อ่านเข้าใจได้ คือ แต่งความ หมวดหนึ่ง และให้เขียนจดหมายมีข้อความอย่างธรรมดาได้

คือ แต่งจดหมาย อีกหมวดหนึ่ง รวมความว่า ในวิชาแต่งความ ตามหลักสูตรใหม่นี้ นักเรียนจะต้องเรียนวิชาเป็น ๓ หมวด คือ หมวดที่ ๑ แต่งความ หมวดที่ ๒ แต่งจดหมาย หมวดที่ ๓ หลักของหนังสือไทย

ส่วนที่จะกำหนดว่า วิชา หมวด ใด สำ คัญ ยิ่ง หย่อน กว่า กัน เพียงไร หมวดใดควรให้เรียนในชั้นไหน เวลามากน้อยเท่าไร จะให้เรียนสัปดาห์ละกี่ครั้ง ครั้งละเท่าไรนั้น ตามหลักวิชาครูต้องถือว่าหมวดแต่งความเป็นหมวดสำคัญ ควรให้มีเวลาเรียนมากกว่าหมวดอื่น และควรให้เรียนแต่ชั้นประถมปีที่ ๑ เป็นต้นไป ฉะเพาะแต่งความหมวดเดียว ส่วนหมวด ๒ แต่งจดหมาย และหมวด ๓ หลักของหนังสือไทย ควรให้เรียนในชั้นประถมปีที่ ๒—๓ และ ๔

ในหมวดที่ ๑ แต่งความ วิชานี้มีในหนังสือแต่งความของข้าพเจ้าแล้ว มีแบบผึกหัดให้นักเรียนหัดทำตั้งแต่ง่ายไปสู่ยาก ตามลำดับขั้นแห่งความรู้ เช่นชั้นประถมปีที่ ๑ ก็เริ่มด้วยการสนทนาประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ ต่อไปจึงหัดรวมประโยคนั้น ๆ เป็นข้อความ ให้นักเรียนเล่าปากเปล่าเท่านั้น ขั้นต่อ ๆ ไปก็สอนให้ตอบคำถามง่าย ๆ เป็นตัวหนังสือ ในตอนท้ายหัดให้บรรยายเรื่องจากภาพจากของจริง และจากเรื่องง่าย ๆ มีแบบผึกหัดให้ทำชั้นละไม่น้อยกว่า ๔๐-๕๐ บท แต่ผู้ใช้บางท่าน

อาจสงสัยว่า แบบผึกหัดเท่าที่มีอยู่นี้จะไม่พอใช้ตลอดปี เพราะสัปดาห์หนึ่งมีเวลาเรียนอย่างน้อยชั้นละ ๓ ครั้ง อย่างมากถึงชั้นละ ๖ ครั้ง (คือชั้นประถมปีที่ ๑) ถ้าใช้แบบผึกหัดนี้ครั้งละแบบผึกหัดก็จะใช้ได้เพียง ๔๐ ครั้งเท่านั้น ดังนี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอถือโอกาสชี้แจงให้ทราบว่า ในการสอนแต่งความนั้น ถ้าจะให้ถูกต้องสมบูรณ์จะต้อง ได้สอน ได้ตรวจ ได้ชี้แจงข้อบกพร่องให้นักเรียนซาบซึ้ง ดังนั้นบทหนึ่ง ๆ จึงต้องสอนถึง ๓—๔ ครั้ง เป็นอันว่าสัปดาห์หนึ่งก็คงใช้แบบผึกหัดเพียงบทเดียวหรือสองบทเท่านั้น บทเรียนเท่าที่มีอยู่จึงพอใช้ตลอดปี

หมวดที่ ๒ แต่งจดหมาย หลักสูตรและประมวลการสอน

เดิมกำหนดไว้เป็นวิชาหนึ่งต่างหาก มีรายการที่ต้องสอนอัตราเวลาเรียนในรอบสัปดาห์และตารางสอนโดยฉะเพาะ บัดนี้หลักสูตรกำหนดไว้ในวิชาแต่งความ มอบให้ผู้สอนใคร่ครวญเอาเองว่าจะต้องสอนในชั้นใด ส่วนข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะสอนได้ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๒ เป็นต้นไป เพราะเป็นวิชาที่ไม่ยากกว่าแต่งความ และถ้าจะให้ไปตั้งต้นสอนในชั้นประถมปีที่ ๓-๔ จะเป็นการทับถมแก่นักเรียนในชั้นนั้น ๆ มาก จึงได้แบ่งเอาวิชาแต่งจดหมายมาสอนในชั้นประถมปีที่ ๒ เสียบ้าง โดยให้รู้เรื่องของจดหมายง่าย ๆ เช่น ให้รู้รูปของจดหมาย ให้รู้หลักของการเขียนตำบลในจดหมาย วัน เดือน ปี คำขึ้นต้น คำลงท้าย การลงชื่อ การใช้ซอง จ่าหน้าซอง และหัดเขียนจดหมายลาครู

จดหมายถึงบิดามารดา และจดหมายถึงเพื่อนง่าย ๆ ตลอดจนให้รู้ถึงกิจการไปรษณีย์ที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ

หมวดที่ ๓ หลักของหนังสือไทย ในหลักสูตรและประมวลการสอนเดิมไม่มี เป็นวิชาที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ อาจเป็นที่หนักใจของผู้สอนและผู้เรียนอยู่บ้าง แต่เมื่อได้ดูรายการในหลักสูตรแล้วก็เห็นว่า ไม่ใช่วิชาใหม่ และลำบากยากเย็นอย่างไร เพราะตามหัวข้อนั้น นักเรียนได้ เคยเรียน เคยเห็น มาแล้วเป็นส่วนมาก เพียงแต่เอามาจัดรวมเข้าเป็นหมวดเป็นหมู่เท่านั้น เช่น พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ อักษร ๓ หมู่ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนชั้นประถมปีที่ ๓ และ ๔ ก็เขียนเนื้อเรื่องและวิธีสอนให้ยากขึ้นเป็นลำดับเท่านั้น

ผู้เรียบเรียง
ไทยวัฒนาพานิช

บัญชีเรื่อง

หมวดที่ ๑ แต่งความ

แบบฝึกหัดที่	๑	เรื่อง	ไม่ผิดสัญญา	หน้า	๑
,, ,,	๒	,,	ไม่สู้แพง	,,	๒
,, ,,	๓	,,	เล่นเป็นโทษ	,,	๔
,, ,,	๔	,,	ลิงกับกระจกเงา	,,	๖
,, ,,	๕	,,	ผึ้ง	,,	๗
,, ,,	๖	,,	คบพาล	,,	๙
,, ,,	๗	,,	โลภมาก	,,	๑๑
,, ,,	๘	,,	ใบรับรอง	,,	๑๒
,, ,,	๙	,,	เขียวหรือแดง	,,	๑๓
,, ,,	๑๐	,,	เพื่อนแท้	,,	๑๕
,, ,,	๑๑	,,	สำเนียงบอกภาษา	,,	๑๖
,, ,,	๑๒	,,	ผลแห่งการสังเกต	,,	๑๗
,, ,,	๑๓	,,	เด็กทรมานสัตว์	,,	๑๙
,, ,,	๑๔	,,	งูกับนกแก้ว	,,	๒๐
,, ,,	๑๕	,,	แมลงวัน	,,	๒๑
,, ,,	๑๖	,,	ลองใหม่	,,	๒๔
,, ,,	๑๗	,,	เดินไม่ดูทาง	,,	๒๕

แบบฝึกหัดที่ ๑๘ เรื่อง เศรษฐีใจดี หน้า ๒๖
,, ,, ๑๙ ,, แมวกับลิง ,, ๒๘
,, ,, ๒๐ ,, ช้างรู้คุณ ,, ๒๙
,, ,, ๒๑ ,, ความเชื่อถือ ,, ๓๐
,, ,, ๒๒ ,, กวางกับเสือ ,, ๓๑
,, ,, ๒๓ ,, เนื้อกับนก ,, ๓๒
,, ,, ๒๔ ,, ช้าง ,, ๓๔
,, ,, ๒๕ ,, เข็มหมุดกับเข็มเย็บผ้า ,, ๓๕
,, ,, ๒๖ ,, ไม่ตรงต่อเวลา ,, ๓๖
,, ,, ๒๗ ,, พริกไทย ,, ๓๘
,, ,, ๒๘ ,, นั่งไม่เรียบร้อย ,, ๔๐
,, ,, ๒๙ ,, ว่าว ,, ๔๑
,, ,, ๓๐ ,, สังข์ทอง ,, ๔๓

หมวดที่ ๒ จดหมาย

บทที่ ๑ จดหมายแบบต่าง ๆ หน้า ๕๖
,, ๒ ส่งพัสดุลงทะเบียน ,, ๕๖
,, ๓ จดหมายโต้ตอบ ,, ๕๙
,, ๔ จดหมายระหว่างสงฆ์ กับ ฆราวาส ,, ๖๕
,, ๕ การโทรเลข ,, ๖๙
,, ๖ เบ็ดเตล็ดที่ควรรู้ ,, ๗๔

หมวดที่ ๓ หลักของหนังสือไทย

บทที่	๑	ทวนต้น	หน้า ๗๙
,,	๒	ชะนิดของคำ	,, ๘๔
,,	๓	ประโยค	,, ๙๗
,,	๔	เครื่องหมายวรรคตอน	,, ๑๐๓
		คำแนะนำในการใช้หนังสือนี้	หน้า ก, ข, ค, ง, จ,

หมวด ๑ แต่งความ

แบบฝึกหัดที่ ๑

เรื่องไม่ผิดสัญญา.

เศรษฐีผู้หนึ่งเดินไปพบเด็กหญิงเล็ก ๆ นั่งร้องไห้อยู่ข้างถนนจึงเข้าไปถามดู ได้ความว่า เขาทำตุ๊กตาบิ๊นของเขาหัก ท่านเศรษฐีมีความสงสารบอกว่า "หนูนิ่งเสียเถอะ ฉันจะให้เงินไปซื้อใหม่" เด็กหญิงนั้นดีใจหยุดร้องไห้ทันที.

ท่านเศรษฐีล้วงกระเป๋าเพื่อจะเอาเงินให้เด็กหญิง แต่เผอิญเขาไม่มีเงินติดกระเป๋ามาเลย จึงบอกแก่เด็กหญิงนั้นว่า "พรุ่งนี้ฉันจะเอาเงินมาให้ หนูมาพบฉันที่นี่เวลา ๕ นาฬิกาหลังเที่ยงนะ" เด็กหญิงทำตาแดง ๆ จะร้องไห้ แต่เมื่อเห็นท่านเศรษฐีพูดจาน่าเชื่อถือก็รับคำ ท่านเศรษฐีก็ลาไป.

พอท่านเศรษฐีกลับไปถึงบ้าน ได้รับจดหมายของเพื่อนฉะบับหนึ่ง เชิญให้ไปรับประทานอาหารในวันรุ่งขึ้นเวลา ๕ นาฬิกาหลังเที่ยง ท่านเศรษฐีเต็มใจจะไป จึงหยิบกระดาษมาเพื่อเขียนจดหมายตอบรับเชิญ ครั้นนึกถึงสัญญาที่เขาให้ไว้แก่เด็กหญิง ก็รู้สึกว่า เป็นความจำเป็นยิ่งกว่าที่จะไปตามคำเชิญของเพื่อน จึงเขียนจดหมายตอบเพื่อนไปว่า เขาเสียใจที่จะมารับประทานอาหารตามเชิญไม่ได้ เพราะจะผิดสัญญากับเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งเชื่อถือถ้อยคำของเขา.

เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าท่านเศรษฐีเป็นผู้รักษาสัญญาดีเพียงไร แม้แต่เขาสัญญากับเด็กหญิงเล็ก ๆ ซึ่งไม่น่าจะต้องเอาใจใส่นักเขาก็ยังรักษาสัญญาไว้.

หมายเหตุ ก่อนที่ผู้สอนจะให้นักเรียนเรียงความเรื่องนี้ ให้ใช้วิธีซักถามใจความของเรื่อง และให้รู้จักจับใจความของเรื่องเป็นตอน ๆไป ตามที่กล่าวไว้ในวิธีสอนข้างท้ายนี้ เป็นการสอนย่อไปในตัวด้วย.

ก ข้อเริ่มเรื่อง เศรษฐีไปพบเด็กหญิงทำตุ๊กตาหัก นั่งร้องไห้อยู่ จึงล้วงกระเป๋าเพื่อเอาเงินให้เด็กหญิงไปซื้อตุ๊กตาใหม่ แต่เผอิญไม่มีเงิน จึงสัญญากับเด็กหญิงนั้นว่า วันรุ่งขึ้นจะเอาเงินมาให้.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป เศรษฐีกลับไปถึงบ้าน ได้รับจดหมายของเพื่อน เชิญให้ไปรับประทานอาหาร เศรษฐีเขียนจดหมายปฏิเสธ โดยอ้างว่าเวลานั้นได้สัญญากับเด็กหญิงไว้เสียแล้ว.

ค ข้อส่งท้าย เศรษฐีได้สัญญากับเด็กหญิงเล็ก ๆ ไว้ซึ่งไม่น่าจะต้องเอาใจใส่ แต่ก็ยังรักษาสัญญาไว้โดยมั่นคง.

แบบฝึกหัดที่ ๒

เรื่องไม่สู้แพง.

ชายคนหนึ่งเลี้ยงนกแก้วไว้ขาย เขาสอนให้มันพูดภาษาคน ทุกวัน ๆ แต่มันพูดได้คำเดียวว่า “ไม่สู้แพง ไม่สู้แพง” วัน

หนึ่งเขาเอานกแก้วตัวนั้นไปขายที่บ้านท่านผู้ดีแห่งหนึ่ง ท่านผู้ดีถามว่า "นกตัวนี้ราคาเท่าไร ?" เจ้าของบอกว่า" ราคา ๒๐ บาท" ท่านผู้ดีตอบว่า "แพงนัก ไม่ซื้อ" เจ้าของนกพูดว่า "ไม่แพงขอรับ" พอนกแก้วได้ยินคำว่า "ไม่แพง" ก็พูดขึ้นว่า "ไม่สู้แพง ไม่สู้แพง."

ท่านผู้ดีได้ยินดังนั้นก็ชอบใจ นึกว่านกตัวนั้นพูดได้มาก จึงตกลงซื้อไว้ตามราคาที่เจ้าของบอกขาย ครั้นต่อมาท่านผู้ดีได้ยินนกแก้วพูดอย่างอื่นไม่ได้ก็เสียใจบ่นว่า "ไม่ควรจะซื้อไว้เลย เสียเงินเปล่า ๆ"

เรื่องนี้เตือนใจให้รู้ว่าการใช้เงินซื้อของต่าง ๆ ถ้าไม่พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน มักจะได้ของเลวไม่คุ้มกับเงินที่เสียไป.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบผีกหัดที่ ๑)

ก <u>ข้อเริ่มเรื่อง</u> ชายคนหนึ่งเอานกแก้วไปขายที่บ้านท่านผู้ดี ท่านผู้ดีไม่ซื้อติว่าแพงไป เจ้าของตอบว่าไม่แพง นกแก้วได้ยินจึงพูดขึ้นว่า "ไม่สู้แพง"

ข <u>ข้อความต่อ ๆ ไป</u> ท่านผู้ดีได้ยินนกแก้วพูดว่า "ไม่สู้แพง" นึกว่าพูดได้มากก็ซื้อไว้.

ค <u>ข้อส่งท้าย</u> ท่านผู้ดีได้ยินนกพูดอย่างอื่นไม่ได้ก็เสียใจบ่นว่าไม่ควรซื้อไว้เลย.

แบบฝึกหัดที่ ๓

เรื่องเล่นเป็นโทษ.

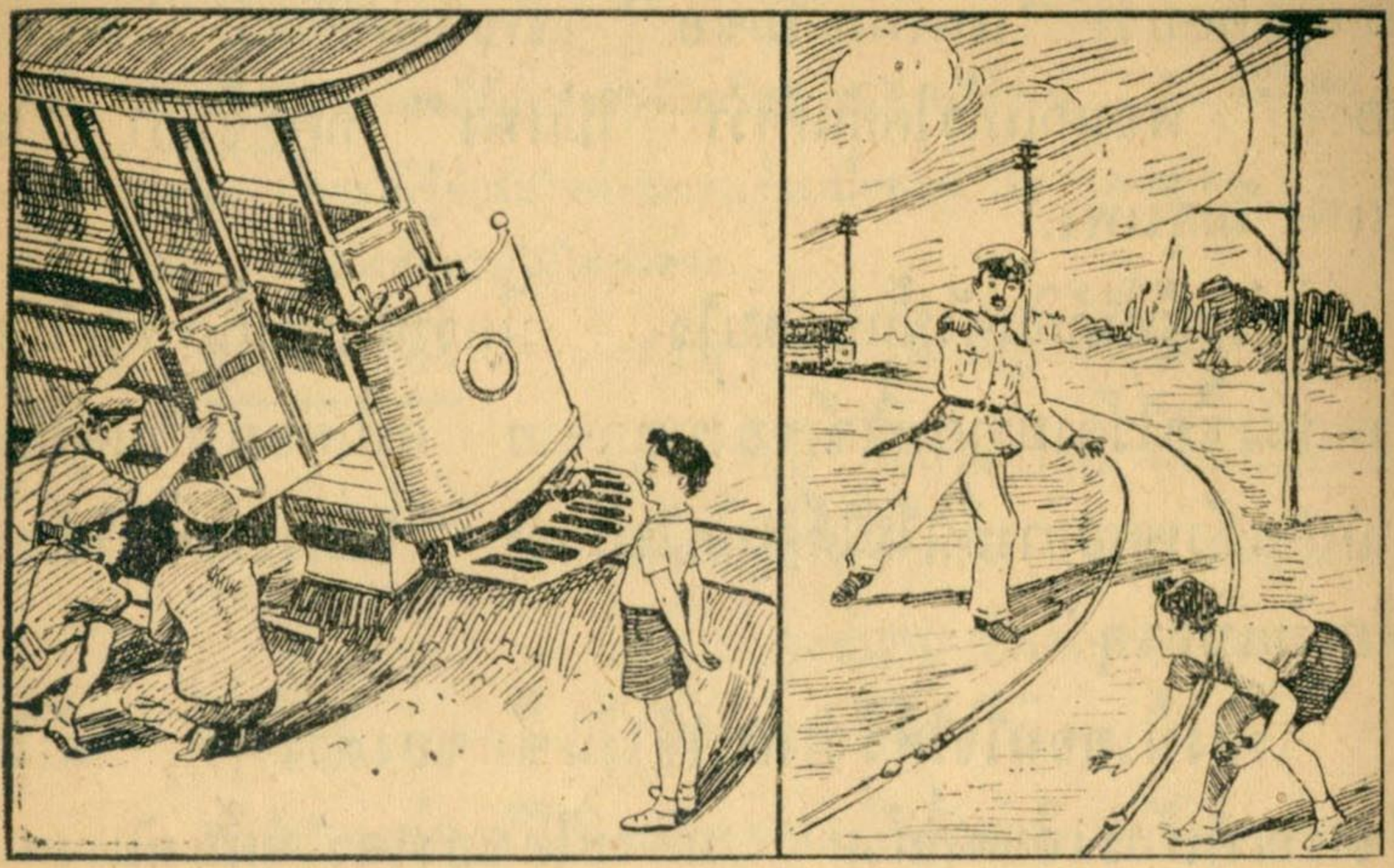

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าดังนี้,

ถาม ในภาพ ๑ มีอะไรบ้าง ? (บอกคนละอย่าง)

ถาม มีผู้ใหญ่อยู่กี่คน ? (มี ๓ คน)

ถาม คน ๓ คนนั้นกำลังทำอะไร ? (ช่วยกันเอาแม่แรงดีดให้รถขึ้นบนราง)

ถาม ทำไมเขาจึงต้องมาช่วยกันดีดเอารถขึ้น ? (เพราะรถตกราง)

ถาม ทำไมรถจึงตกราง ? (รถทับก้อนหิน)

ถาม ก้อนหินมาอยู่ในรางรถได้อย่างไร ? (มีคนเอามาวางไว้)

ถาม ใครเป็นคนเอามาวางไว้ ? (เด็ก)

ถาม ทำไมเด็กจึงเอาก้อนหินมาวางในรางรถ ? (เขาอยากดูรถตกรางเล่นเป็นการสนุก)

ผู้สอนบอกว่าเด็กคนนี้ได้ใจ คิดว่าไม่มีใครรู้ใครเห็น ในวันต่อมาจึงเอาก้อนหินไปวางอีก (ดังปรากฏในภาพ ๒ นี้)

ถาม ในภาพ ๒ เด็กกำลังทำอะไร ? (กำลังเอาก้อนหินวางไว้ในรางรถ)

ถาม เขาทำได้สำเร็จตามความประสงค์หรือไม่ เพราะเหตุไร ?
(ไม่สำเร็จ เพราะตำรวจมาเห็นและจับเขาเสียก่อน)

ถาม การเล่นเช่นนี้เด็กทั้งหลายควรเล่นหรือไม่ เพราะเหตุไร ?
(ไม่ควรเล่น เพราะเสียประโยชน์ของผู้อื่น)

เด็กคนหนึ่งมีนิสสัยชอบเล่นซุกซนเสมอ วันหนึ่งขณะที่เขาเดินไปตามถนน เห็นรถรางแล่นผ่านไปมา มีผู้โดยสารนั่งอยู่เต็มๆ รถ เขาอยากจะดูรถตกรางเล่นเป็นการสนุก จึงเอาก้อนหินไปวางไว้ในรางรถ พอรถแล่นมาทับก้อนหินก็ตกจากราง คนประจำรถ ๓ คนต้องช่วยกันเอาแม่แรงดีดให้รถขึ้นบนรางอยู่นานจึงขึ้นได้ เด็กคนนี้รู้สึกสนุกมากยืนหัวเราะอยู่ใกล้ๆ.

ต่อมาเด็กคนนี้ได้ใจ คิดว่าไม่มีใครรู้ใครเห็น จึงเอาก้อนหินไปวางในรางรถอีก แต่คราวนี้เขาทำไม่สำเร็จตามความประสงค์ เพราะตำรวจมาเห็นและจับเขาเสียก่อน.

การเล่นเช่นนี้เด็กทั้งหลายไม่ควรเอาอย่าง เพราะเหตุว่าตัวเองไม่ได้ประโยชน์อะไร กลับทำให้ผู้อื่นเขาเสียประโยชน์มากมายนัก.

แบบฝึกหัดที่ ๔

เรื่องลิงกับกระจกเงา.

(ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามหัวข้อต่อไปนี้)

ก ข้อเริ่มเรื่อง ลิงได้กระจกเงามาจากป่า เอาไปให้สัตว์ทั้งหลายดู หมีและสัตว์ทั้งหลายเสียใจที่เห็นหน้าตาของตัวน่าเกลียด.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป ลิงนำไปให้นกเค้าแมวดู นกเค้าแมวไม่ยอมดูบอกว่า ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร สัตว์ทั้งหลายเห็นชอบด้วย จึงให้ทำลายกระจกเงานั้นเสีย.

ค ข้อส่งท้าย ลิงต้องทำลายกระจกเงานั้นตามความต้องการของสัตว์ทั้งหลาย.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ลิงตัวหนึ่งไปได้กระจกเงามาจากป่า จึงเอาไปให้สัตว์ทั้งหลายดู หมีและสัตว์ทั้งหลายได้ดูกระจกเงานั้น แล้วพากันเสียใจที่เห็นหน้าตาของตัวน่าเกลียด ถึงกับไม่เป็นอันกินไม่เป็นอันนอนไปตามกัน

เมื่อลิงเอากระจกเงาให้สัตว์ทั้งหลายดูทั่วกัน และได้เห็นสัตว์ต่าง ๆ พากันเศร้าโศกเสียใจ จึงนำกระจกเงาไปให้นกเค้าแมวดูบ้าง นกเค้าแมวไม่ยอมดูบอกว่า "ไม่เห็นมีประโยชน์อะไรนอกจากจะทำให้เกิดความเสียใจเปล่า ๆ" สัตว์ทั้งหลายได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วย จึงขอให้ลิงทำลายกระจกเงานั้นเสีย.

ลิงจนใจต้องทำลายกระจกเงานั้น ตามความต้องการของสัตว์ทั้งหลาย.

แบบฝึกหัดที่ ๕

เรื่องผึ้ง.

ผู้สอนนำตัวผึ้งที่ใส่ไว้ในขวดแก้วหรือภาพตัวผึ้งมาให้นักเรียนดู แล้วถามให้นักเรียนตอบดังต่อไปนี้.

ถาม ผึ้งตัวโตประมาณเท่าไร ? (เท่าปลายนิ้วก้อยเด็ก ๆ)

ถาม ลำตัวของผึ้งเป็นอย่างไร ? (มี ๓ ตอนคือ ตอนหัว ตอนหน้าอก และตอนท้อง)

ถาม ผึ้งมีปีกกี่ปีก ? (๔ ปีก ใหญ่ ๒ ปีก และเล็ก ๒ ปีก)

ถาม ผึ้งมีขากี่ขา ? (๖ ขา)

ถาม ผึ้งมีตากี่ตา ? (๕ ตา ตาใหญ่อยู่ข้างหัวข้างละตา ตาเล็กอยู่บนหัวอีก ๓ ตา)

ถาม ตาเล็กมีประโยชน์อย่างไร ? (ป้องกันอันตรายข้างบน)

ถาม ผึ้งกินอะไรเป็นอาหาร ? (กินน้ำหวานของดอกไม้)

ถาม น้ำหวานของดอกไม้อยู่ที่ส่วนไหนของดอกไม้ ? (อยู่ที่กระเปาะของดอกไม้)

ถาม เวลาผึ้งกินน้ำหวานทำอย่างไร ? (ใช้งวงดูด)

ถาม ผึ้งมีหนวดกี่เส้น ? (๔ เส้น)

ถาม หนวดมีประโยชน์แก่มันอย่างไร ? (คลำหาทาง)

ถาม วัวควายใช้อะไรเป็นเครื่องป้องกันตัวและต่อสู้ ? (ใช้เขา)

ถาม ผึ้งใช้อะไรเป็นเครื่องป้องกันตัวและต่อสู้ ? (ใช้เหล็กใน)

ถาม เหล็กในอยู่ส่วนไหนของตัวผึ้ง ? (อยู่ที่ก้น)

ถาม ผึ้งมีกี่ชะนิด ชะนิดไรบ้าง ? (๓ ชะนิดคือผึ้งตัวเมียหรือเรียกว่าเจ้าผึ้ง ผึ้งตัวผู้ และผึ้งกรรมกร)

ถาม ผึ้งมีประโยชน์อย่างไร ? (น้ำผึ้งใช้รับประทาน และผะสมยา ขี้ผึ้งใช้ฟั่นเทียน ปั้นหุ่น และทำขี้ผึ้งบีดแผล ตัวอ่อนใช้รับประทาน)

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ผึ้งเป็นแมลงชะนิดหนึ่ง ตัวโตประมาณเท่าปลายนิ้วก้อยเด็ก ๆ ลำตัวเป็น ๓ ตอน คือ ตอนหัว ตอนหน้าอก และตอนท้อง มีขาอย่ ๖ ขา มีปีกเป็น ๒ ค่ ค่หน้าใหญ่ ค่หลังเล็ก.

ผึ้งกินน้ำหวานของดอกไม้เป็นอาหาร เราทราบกันอยู่ดีแล้วว่า น้ำหวานของดอกไม้ไม่ได้อยู่ริม ๆ กลีบข้างบน แต่มักจะอยู่ลึกลงไปในกระเปาะของดอกไม้ เหตุนี้แหละธรรมชาติจึงได้สร้างให้ผึ้งมีงวง (เส้นที่ปาก) สำหรับไว้ดูดน้ำหวานกิน

นอกจากนี้ยังมีหนวดเส้นเล็ก ๆ อีก ๔ เส้น สำหรับคลำหาทาง เหมือนอย่างแมวใช้หนวด ผึ้งมีตาใหญ่อยู่ข้างหัวข้างละตา และตาเล็ก ๆ อีก ๓ ตาอยู่ข้างบนหัว สำหรับป้องกันอันตรายที่จะมีมาข้างบน.

สัตว์ทุกชะนิดย่อมมีเครื่องป้องกันตัวและต่อสู้ศัตรู เช่น วัวควายก็ใช้เขา ผึ้งก็มีเครื่องป้องกันตัวหรือต่อสู้ศัตรูเหมือนกัน คือเหล็กใน เหล็กในของผึ้งแหลมเหมือนอย่างเข็ม อยู่ที่ก้น เมื่อใครถูกต้องตัวมัน มันก็ใช้เหล็กในนี้ต่อยเอา

ผึ้งมี ๓ ชะนิด คือ ผึ้งตัวเมียหรือเรียกว่าเจ้าผึ้ง ผึ้งตัวผู้ และผึ้งกรรมกร ผึ้งทั้ง ๓ ชะนิดนี้มีลักษณะผิดกันบ้างเล็กน้อย

ผึ้งมีประโยชน์แก่คนเรามาก ตัวอ่อนใช้รับประทาน น้ำผึ้งใช้รับประทานและผะสมยา ขี้ผึ้งใช้พื้นเทียน ผะสมกับของบางสิ่งบางอันหุ่น และทำขี้ผึ้งบีดแผลเหล่านี้เป็นต้น.

แบบฝึกหัดที่ ๖

เรื่องคบพาล

เด็กชายยทธ จิตต์มั่น เป็นเด็กที่มีนิสสัยชอบคบเพื่อนไม่เลือกหน้า มารดาเคยว่ากล่าวห้ามปรามเสมอ แต่เขามักจะตอบว่า "ฉันจะไม่ประพฤติสิ่งที่ชั่วตามเพื่อนของฉัน ถึงแม้ว่าฉันจะต้องถูกบังคับ."

วันหนึ่งเพื่อนของเขามาชวนให้ไปเที่ยวเดินเล่น เขาเห็นว่างงานก็ไปด้วย พอเดินไปไม่ไกลก็ถึงไร่อ้อยแห่งหนึ่ง เพื่อนของเขาปีนรั้วเข้าไป เด็กชายยุทธ จิตต์มั่น ถามว่า "เธอจะเข้าไปทำไม ?" เพื่อนของเขาหัวเราะตอบว่า "ไร่อ้อยของเพื่อนฉันเอง เขาขอแรงให้ฉันมาช่วยหักอ้อย เข้ามาเถอะสนุกดีนัก" เด็กชายยุทธ จิตต์มั่น หลงเชื่อตามเข้าไป ขณะที่กำลังหักอ้อยอยู่ เจ้าของไร่ออกมาพบเข้า จึงจับตัวไว้ได้ทั้งสองคน แล้วนำไปส่งตำรวจ แจ้งว่าเด็กทั้งสองเข้าไปลักหักอ้อยในไร่ของเขา ตำรวจจึงเรียกตัวบิดามารดาของเด็กทั้งสองไปให้ทำทัณฑ์บนไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพราะยังเป็นเด็กอยู่.

เด็กชายยุทธ จิตต์มั่น รู้สึกละอายมารดาและเสียใจมาก เมื่อมาถึงบ้านจึงขอโทษมารดา และสารภาพความผิด ในการที่ดื้อดึงไม่ฟังคำเตือนนั้น.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ก <u>ข้อเริ่มเรื่อง</u> เด็กชายยุทธ ชอบคบเพื่อนไม่เลือกหน้า มารดาว่ากล่าวก็ไม่ฟัง

ข ข้อความต่อ ๆ ไป วันหนึ่งเพื่อนชวนไปเที่ยว แล้วล่อลวงให้เข้าไปลักหักอ้อยในไร่ เจ้าของจับตัวส่งตำรวจ บิดามารดาต้องไปรับตัวเด็กชายยุทธ สารภาพความผิดที่ดื้อดึงไม่เชื่อฟังคำเตือนของมารดา.

ค <u>ข้อส่งท้าย</u>

แบบฝึกหัดที่ ๗

เรื่องโลภมาก.

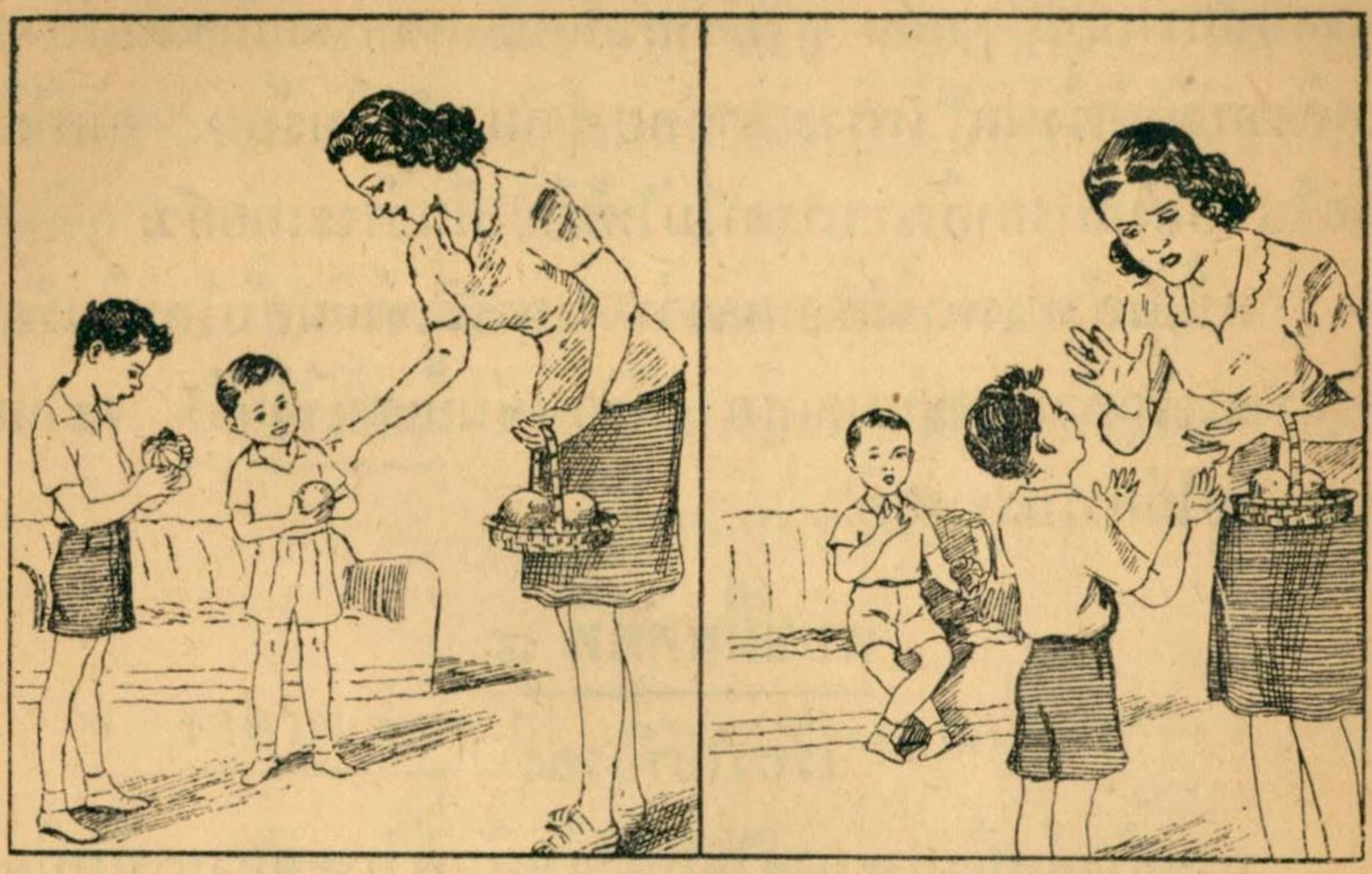

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียะความตามภาพนี้ แล้วตั้งหัวข้อให้ดังต่อไปนี้

ก ข้อเริ่มเรื่อง มารดาแจกส้มให้บุตร ๒ คน คนละผล ยังเหลือส้มอีก ๒ ผล

ข ข้อความต่อๆไป คนพี่รีบกินส้มจนหมด แล้วขอใหม่มารดาไม่ให้

ค ข้อส่งท้าย มารดาสอนเขาว่ากิริยาเช่นนี้ไม่ควรประพฤติ

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๓)

หญิงชาวสวนคนหนึ่งมีบุตรชาย ๒ คน วันหนึ่งเขาไปเที่ยวสวน เก็บส้มเขียวหวานมา ๔ ผล พอถึงบ้านจึงเรียกบุตรทั้งสองออกมาแจกให้คนละผล ยังเหลืออีก ๒ ผล.

บุตรคนที่เห็นมารดายังเหลือส้มอยู่อีก ก็รีบปอกส้มของตัวกินทีละหลาย ๆ กลีบ ไม่ช้าส้มก็หมดผล ส่วนของน้องยังเหลืออยู่อีกครึ่งผล เพราะเขาค่อย ๆ กิน ไม่รีบร้อน คนที่มือไปขอส้มมารดาอีก มารดาไม่ให้ด้วยเห็นว่าจะเคยตัว.

ครั้นแล้วมารดาจึงสอนเขาว่า การที่เจ้ากินส้มโดยรีบร้อนก็เพราะเจ้ากลัวส้มจะหมดเสีย กิริยาเช่นนี้เขาเรียกว่า ตะกละ ตะกลามไม่ควรประพฤติ.

แบบที่ผูกหัดที่ ๙

เรื่องใบรับรอง

นายห้างผู้หนึ่งประกาศในหนังสือพิมพ์ว่าจะต้องการเสมียนคนหนึ่ง ถ้าผู้ใดสมัครให้มาพร้อมกันที่ห้างในวันถัดจากแจ้งความ ๓ วัน พอถึงวันกำหนดมีผู้มาสมัครประมาณ ๒๐ คน เขาเลือกอยู่ไม่สู้นาน ก็ได้คนที่ต้องการคนหนึ่ง ส่วนคนอื่น ๆ เขาให้กลับหมด.

เพื่อนของเขาซึ่งเผอิญมาอยู่ในที่นั้นด้วย มีความประหลาดใจจึงถามว่า "ทำไมท่านจึงเลือกเอาคนนั้นไว้? เขาไม่มีใบรับรองมาแสดงไม่ใช่หรือ?"

นายห้างได้ฟังเพื่อนถามจึงตอบว่า "ท่านเข้าใจผิดมาก คนนั้นนับว่ามีใบรับรองอยู่ในตัวทุกประการ ท่านจะต้องการอะไร? จะว่าข้างความประพฤติ ท่านคงจะได้เห็นแล้ว เขาลุกขึ้นให้ที่นั่งแก่คนพิการ ถอดหมวกเมื่อเข้ามาในห้อง และ

สนทนากับผมด้วยความเคารพ จะว่าข้างความสะอาดนับว่าเขาสะอาดเรียบร้อยมาก เสื้อผ้าเรียบร้อย ผมหวีเรียบ พื้นและเล็บมือขาวสะอาด เท่านี้ท่านยังคิดว่าไม่เป็นใบรับรองอย่างดีอีกหรือ ?"

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง นายห้างประกาศต้องการเสมียน มีคนมาสมัครประมาณ ๒๐ คน เขาเลือกได้คนหนึ่ง.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป เพื่อนของเขาเห็นไม่มีใบรับรอง จึงถามถึงเหตุผล.

ค ข้อส่งท้าย นายห้างชี้แจงเหตุผลถึงความประพฤติและความสะอาดที่เขาเห็นด้วยตา.

แบบฝึกหัดที่ ๙

เรื่องเขียวหรือแดง

เด็กคนที่ ๑. เธอเคยไปเที่ยวชายทะเลบ้างหรือเปล่า ?

,, ,, ๒. ไป

,, ,, ๑. ไปเมื่อไร ?

,, ,, ๒. ไปเมื่อโรงเรียนปิดภาคเรียนที่แล้ว.

,, ,, ๑. เธอทำอะไรบ้างเมื่ออยู่ที่โน่น ? (ชี้มือ)

,, ,, ๒. ฉันช้อนกุ้ง ช้อนปลา และอาบน้ำทะเล.

เด็กคนที่ ๑. ขอถามหน่อยเถอะว่ากุ้งน่ะมีสีอะไร ?

,, ,, ๒. กุ้งน่ะหรือ ก็สีเขียวน่ะซี จะมีสีอะไรเสียอีกเล่า

,, ,, ๑. ฮึ! พิลึก กุ้งสีเขียว เกิดมาไม่เคยเห็น.

,, ,, ๒. ทำไมกุ้งไม่มีสีเขียวหรือ ?

,, ,, ๑. ปลาดจริง เธอพูดราวกับว่าฉันไม่เคยเห็นกุ้งบ้างเลย มารดา ฉันเอากุ้งมาต้มกินเสียนับไม่ถ้วนละ.

,, ,, ๒. เธอเคยเห็นมันมีสีอะไรเล่า ?

,, ,, ๑. สีแดงน่ะซี.

,, ,, ๒. โง่จริง.

,, ,, ๑. แกน่ะซีโง่ โง่ยิ่งกว่าโง่อีก.

บิดาของ-เด็กคนที่ ๒. อะไรกันลูกเอ๋ย ? (พูดเป็นเสียงคนแก่)

เด็กคนที่ ๒. พ่อจ๋า กุ้งสีเขียวไม่ใช่หรือพ่อ ?

,, ,, ๑. ตุงจ๋า กุ้งสีแดงไม่ใช่หรือ ?

บิดา – – ลูกหลานเอ๋ย เจ้าไม่พอที่จะต้องทะเลาะวิวาทกัน ที่เจ้าว่ากุ้งสีแดงหรือสีเขียวมันก็ถูกทั้ง ๒ อย่าง คือ เวลาสดสีเขียว แต่พอต้มสุกสีแดง นี่แหละสม กับที่เขาว่า “ ความรู้น้อยทำให้คิดว่าไม่มีใครรู้ดีกว่าตัว”

หมายเหตุ ผู้สอนเล่าเรื่องให้นักเรียนฟังสัก ๒ เที่ยว แต่ควรจะเล่าเป็นเรื่องติดต่อกัน เรียกนักเรียนให้พอจำนวนในเรื่อง ให้สนทนากันหน้าชั้น ใช้โวหารของนักเรียนเอง แต่ระวังอย่าให้เรื่องออกนอกทาง (พยายามหัดท่าทางด้วยยิ่งดี) เมื่อเห็นว่านักเรียนเข้าใจดีแล้ว ให้เรียบเรียงลงในสมุด อย่างแบบคำถามคำตอบหรือเป็นเรื่องติดต่อกันก็ได้.

แบบฝึกหัดที่ ๑๐

เรื่องเพื่อนแท้

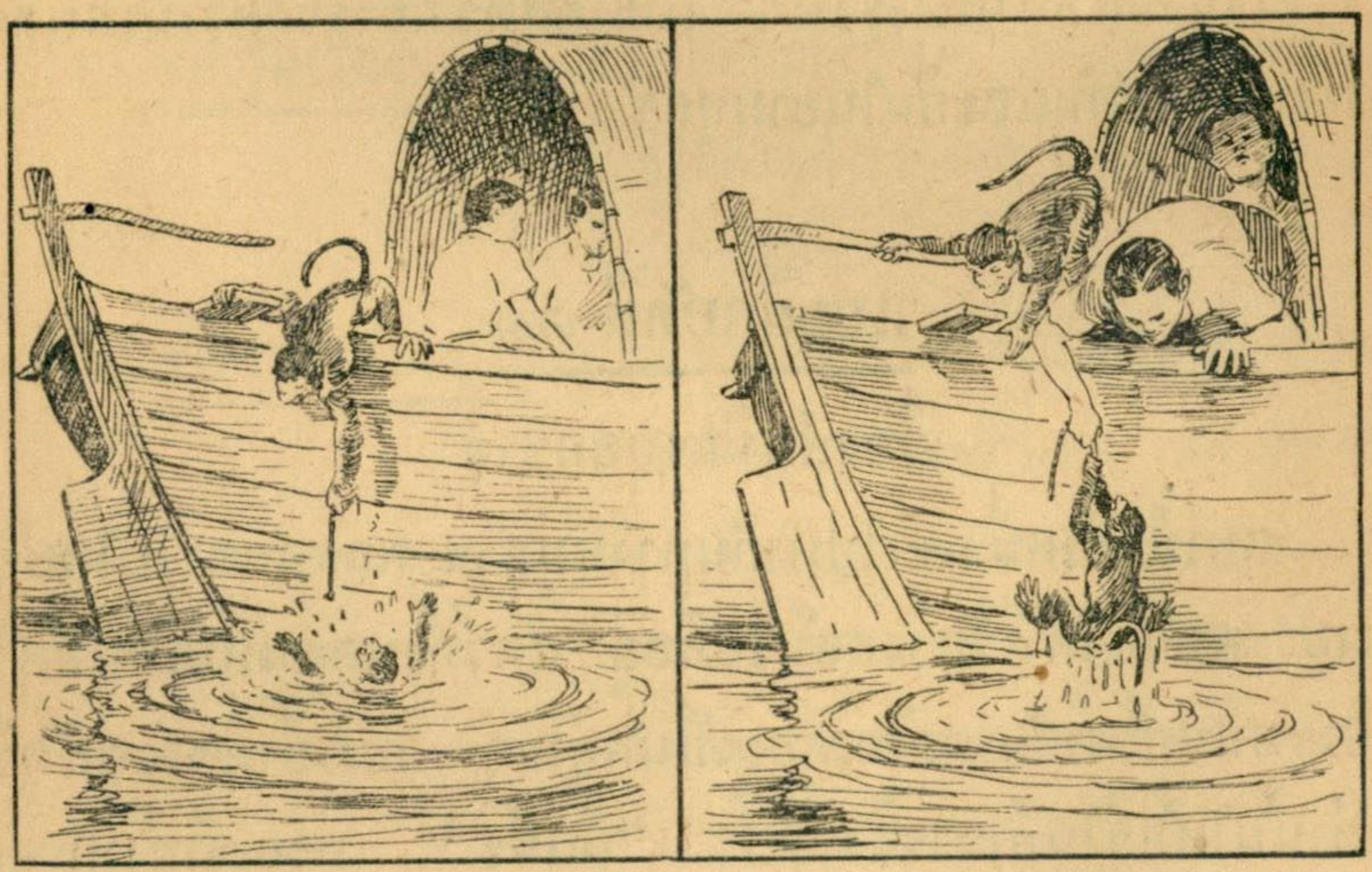

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ไป ทำนองเดียวกับที่ได้ทำไว้แล้วในแบบฝึกหัดที่ ๓

เรือประทุนลำหนึ่งจอดอยู่ในแม่น้ำแห่งหนึ่ง บนเรือมีลิง ๒ ตัว ตัวหนึ่งเล็กตัวหนึ่งใหญ่ วันหนึ่งเกิดอุบัติเหตุลิง

ตัวเล็กตกลงไปในน้ำ ลิงตัวใหญ่ตกตะลึงอยู่ครู่หนึ่ง พอได้สติก็ไต่ลงไปที่ข้างเรือ มือหนึ่งถือเชือกไว้ อีกมือหนึ่งยื่นลงไปให้ลิงตัวเล็กซึ่งกำลังตะเกียกตะกายอยู่ในน้ำจับ แต่เพราะแขนของมันสั้น จึงได้แต่คว้าไขว่กันอยู่หวุดหวิด ๆ เท่านั้น เมื่อลิงตัวใหญ่เห็นว่ามันไม่สามารถจะช่วยเหลือเพื่อนได้ จึงส่งเสียงร้องเจียก ! เจียก ! แสดงความเสียใจ เคราะห์ดีที่เจ้าของซึ่งอยู่ในประทุนได้ยินเสียง จึงลุกออกมาเห็นเข้าและโยนเชือกลงไปให้จับ ลิงเคราะห์ร้ายนั้นจึงรอดจากอันตราย.

เรื่องนี้สอนให้เรารู้ว่า แม้แต่สัตว์ก็ยังรู้จักความรักและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามทุกข์.

แบบฝึกหัดที่ ๑๑

เรื่องสำเนียงบอกชาติ

หมาป่าตัวหนึ่งเข้าไปหากินทางหมู่บ้าน พลัดตกลงไปในบ่อคราม พอขึ้นได้ก็รีบวิ่งกลับไปที่อยู่ สัตว์ทั้งหลายเห็นเป็นสัตว์สีประหลาดก็พากันมาล้อมดูอยู่เป็นกลุ่ม ๆ หมาป่าคิดจะข่สัตว์เหล่านั้นให้อยู่ในอำนาจจึงพูดว่า “นี่แน่ะ ! พวกเจ้าทั้งหลายเจ้าเห็นแล้วว่า ข้าเป็นสัตว์ประหลาด ข้าจะต้องเป็นนายพวกเจ้า” สัตว์ต่าง ๆ ไม่ทราบเหตุผลก็พากันเชื่อฟังหมาป่านั้น.

ยิ่งนานวันเข้าเจ้าหมาป่าตัวนั้นก็ยิ่งแสดงกิริยาอาการให้เห็นชัดขึ้นทุกที ๆ หมาป่าอีกตัวหนึ่งจึงพูดกับเพื่อนว่า “ข้าคิดว่ามันก็

เป็นพวกเรานั่นเอง ข้าจะจับความโกงของมันให้ได้ คืนนี้เวลาเที่ยงคืนพวกเราจงพากันไปเห่าหอนอยู่ใกล้ ๆ มัน ถ้ามันเป็นพวกเราก็คงจะอดอยู่ไม่ได้" พอถึงเวลากำหนดหมาป่าทุก ๆ ตัวก็พากันเห่าหอนตามที่ตกลงกันไว้.

หมาป่าสีประหลาดได้ยินเสียงเพื่อนกันเห่าหอน ก็อดอยู่ไม่ได้ต้องเห่าหอนบ้าง สัตว์ทั้งหลาย เมื่อได้ยินเสียงดังนั้นก็รู้ว่าไม่ใช่สัตว์ประหลาดอะไร คือหมาป่านั่นเอง แต่นั้นมาสัตว์ต่าง ๆ ก็พากันหมดความเกรงกลัว.

เรื่องนี้ตรงกับสุภาษิตว่า "สำเนียงบอกชาติ"

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ก <u>ข้อเริ่มเรื่อง</u> หมาป่าตกบ่อคราม เมื่อกลับไปที่อยู่จึงชู้ให้สัตว์ต่าง ๆ กลัว เพื่อให้อยู่ในอำนาจของมัน.

ข <u>ข้อความต่อ ๆ ไป</u> ต่อมามีหมาป่าอีกตัวหนึ่งคิดอุบาย ชวนพวกเพื่อนไปเห่าหอนใกล้ ๆ หมาป่าตัวนั้น เพื่อฟังเสียงว่าเป็นสัตว์ชะนิดใด.

ค <u>ข้อส่งท้าย</u> หมาป่าตัวที่ตกบ่อคราม เมื่อได้ยินเสียงเห่าหอน ก็พลอยหอนขึ้นบ้าง สัตว์ต่าง ๆ จึงรู้ว่าเป็นหมาป่านั่นเอง.

แบบฝึกหัดที่ ๑๒

เรื่องผลแห่งการสังเกต.

พ่อค้าผู้หนึ่งบรรทุกสิ่งของไปขายด้วยม้าต่าง เมื่อไปตาม

ทางเขาหยุดพักในที่แห่งหนึ่ง แล้วนอนหลับไป พอตื่นขึ้นเขาไม่เห็นม้าของเขา จึงเที่ยวค้นหาจนทั่วก็ไม่พบ.

เมื่อเขาเดินทางต่อไปไม่ไกล ก็พบชายคนหนึ่งเดินสวนทางมา เขาจึงถามว่า "ท่านพบม้าพลัดมาทางนี้บ้างหรือไม่?" ชายคนนั้นย้อนถามว่า "ม้าของท่านขาหลังข้างซ้ายเสียใช่ไหม?" พ่อค้าตอบว่า "ใช่ อยู่ที่ไหน? ช่วยพาฉันไปที่ซิ" ชายเดินทางตกใจตอบว่า "ฉันไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน และทั้งไม่ได้พบไม่ได้เห็นม้าของท่านด้วย" พ่อค้าได้ฟังคำปฏิเสธเช่นนั้นก็โกรธจึงพาตัวชายนั้นไปส่งอำเภอ ชี้แจงว่าม้าของเขาหลุดหนีไป ชายผู้นี้พบเห็นและปิดบังไว้.

นายอำเภอจึงเรียกชายนั้นเข้าไปซักถาม ชายนั้นตอบยืนคำว่า เขามิได้พบเห็นม้าของพ่อค้านั้นเลย แต่การที่เขารู้ว่าขาหลังข้างซ้ายของม้านั้นเสีย ก็เพราะเหตุว่าเขาสังเกตรอยเท้าหลังข้างซ้ายบนพื้นดินเบากว่ารอยเท้าอื่น ๆ นายอำเภอและพ่อค้าได้ฟังดังนั้นก็สิ้นสงสัย รู้ได้ว่าที่ชายเดินทางรู้เรื่องม้าตัวนั้น ก็เพราะเขาใช้ความสังเกตของเขานั่นเอง.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบผึกหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง พ่อค้าเดินทางไปค้าขาย ม้าต่างของเขาหลุดหนีไปในเวลานอนหลับ เขาเที่ยวค้นหาไม่พบ.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป พ่อค้าเดินไปพบชายเดินทาง จึงถามถึงม้าของเขา ชายเดินทางถามว่า

ม้าตัวที่ขาหลังข้างซ้ายเสียใช่ไหม พ่อค้าบอกว่าใช่ และขอให้นำไปจับ ชายเดินทางปฏิเสธว่าไม่ได้พบม้านั้น พ่อค้าจึงนำชายเดินทางไปให้นายอำเภอไต่สวน.

ค ข้อส่งท้าย

ชายเดินทางชี้แจงว่าการที่เขารู้ว่าขาหลังข้างซ้ายของม้าเสีย เพราะรอยเท้าบนพื้นดินรอยหนึ่งเบากว่ารอยอื่น ๆ.

แบบฝึกหัดที่ ๑๓

เรื่องเด็กทรมานสัตว์.

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ไป ทำนองเดียวกับที่ได้ทำไว้แล้วในแบบฝึกหัดที่ ๓.

เด็กคนหนึ่งมีนิสสัยเป็นคนใจร้าย ปราศจากความเมตตากรุณาสัตว์ วันหนึ่งขณะที่เขาเดินไปตามถนน พบสุนัขตัวหนึ่งนอนหลับอยู่ข้างถนน เขาจึงคิดว่าถ้าเอาอะไรผูกหางมันเข้า มันคงวิ่งกะเจิดกะเจิงไปด้วยความตกใจ คงจะสนุกไม่น้อย คิดแล้วเขาก็เอาเชือกผูกกระป๋อง ย่องเข้าไปผูกหางสุนัข แล้วติกระป๋องขึ้น สุนัขกำลังหลับอยู่เมื่อได้ยินเสียง แป๋ง ! แป๋ง ! ก็ตกใจ เผ่นไปโดยเร็ว เด็กหัวเราะงอ ๆ ชอบใจวิ่งตามไปด้วย.

ชายคนหนึ่งยืนอยู่ใกล้ ๆ เห็นดังนั้น จึงวิ่งตามไปจับตัวเด็กมาตีเสียหลายที แล้วสั่งสอนว่า "การเล่นเช่นนี้เป็นของไม่ควร เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวเจ้า."

ตั้งแต่วันนั้นมาเด็กคนนี้ไม่ได้เล่นซกซนเช่นนี้อีกเลย.

แบบฝึกหัดที่ ๑๔

เรื่องงูกับนกแก้ว.

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามหัวข้อต่อไปนี้

ก ข้อเริ่มเรื่อง — งูเห่าถามนกแก้วว่า ทำไมจึงมีคนชอบนกแก้ว ส่วนมันไม่มีใครชอบ นกแก้วสอนให้งูเห่ามีความกรุณาขึ้น.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — งูเห่าเลื้อยไปหาชาวนา และกล่าวว่ามันไม่ชั่วร้ายแล้ว ชาวนาเชื่อ และให้อาหารกิน ภายหลังงูเห่าไปกัดลูกของชาวนาเข้า.

ค. ข้อส่งท้าย ชาวนาฆ่างูเห่าและกล่าวว่า ความดีที่มีอยู่ในตัวของผู้ชั่วร้ายนั้นเป็นของไม่มีค่า.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

งูเห่าตัวหนึ่งเลื้อยมาพบกับนกแก้ว จึงถามนกแก้วว่า "ทำไมจึงมีผู้ชอบและเลี้ยงดูพวกเจ้าไว้ชมเล่น ส่วนพวกข้าไม่มีใครชอบ มีแต่คนคอยจะทำร้ายเสมอ" นกแก้วสอนว่า "ถ้าอยากจะให้เขาชอบก็ต้องทำตัวให้เป็นผู้มีความกรุณา" งูเห่ารับคำว่าจะทำตาม.

ครั้นแล้วมันก็เลื้อยไปยังกระท่อมแห่งหนึ่ง พบชาวนาเจ้าของกระท่อม จึงยกหัวขึ้นขู่พ่อ ๆ และกล่าวว่า "ท่านชาวนาเอ๋ย . ฉันไม่ชั่วร้ายเหมือนเมื่อก่อนแล้ว ฉันมีความกรุณาท่านและคนอื่น ๆ ทั่วหน้ากัน ท่านกับฉันจงมาเป็นเพื่อนกันเถอะ" ชาวนาได้ฟังดังนั้นก็หลงเชื่อ ให้ข้าวปลาอาหารกินเสมอ ๆ วันหนึ่งมีธุระวุ่น จึงให้ลูกเอาอาหารไปให้งูเห่ากินแทน งูเห่าเห็นว่าเป็นเด็ก ๆ ก็ตรงเข้ากัดมือ.

ชาวนาได้ยินเสียงร้องก็วิ่งมาดู รู้ว่างูกัดลูกของตนก็โกรธฉวยไม้มาตีงูนั้นจนตาย แล้วกล่าวว่า "ความดีที่มีอยู่ในตัวของผู้ชั่วร้ายนั้นเป็นของไม่มีค่า."

แบบฝึกหัดที่ ๑๕

เรื่องแมลงวัน.

ผู้สอนนำตัวแมลงวันที่ใส่ไว้ในขวดแก้ว หรือภาพแมลงวัน มาให้นักเรียนดู แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นข้อๆไป ทำนองเดียวกับที่ได้ทำไว้แล้วในแบบฝึกหัดที่ ๕

๑. รูปและขนาด ขนาดเท่ากับผึ้งและรูปร่างคล้ายคลึงกันมาก

๒. ส่วนสำคัญของลำตัว.

ก ปาก เป็นงวง ใช้เป็นลิ้น ปากและฟันรวมกัน.

ข ตา ตั้งอยู่ข้าง ๆ ของหัว เห็นได้โดยรอบ.

ค หนวด สำหรับคลำหาทาง มี ๒ เส้น ใช้ดมและฟังได้ด้วย.

ฆ ขา มี ๖ ขา ทุก ๆ ขามี ๓ ท่อน ฝ่าเท้ามีเล็บ มีขนและมีเหนอ อุ้งเท้าเป็นแผ่นบาง ๆ จึงจับตามฝาและไต่เพดานได้.

ง ปีก มี ๔ ปีก. แบ่งเป็น ๒ คู่ คู่หน้าใหญ่ และคู่หลังเล็ก.

๓. กำเนิด ขั้นแรกออกเป็นไข่ เมื่อกระทบความอบอุ่นก็เกิดเป็นตัวหนอน ชั่วเวลา ๒-๓ วันตัวโตเต็มที่ หนังแข็งทุกที ๆ พอหนังแตกตัวมันก็ออกมา.

๔. อาหาร กินอาหารได้ทุกชะนิด ไม่ว่าของบูดเน่าหรือดี.

๕. โทษ ตัวมันเองนับว่าไม่มีโทษแก่มนุษย์เท่าไรนัก แต่มันนำเชื้อโรคมาสู่คนได้ ตัวหนึ่ง ๆ นำเชื้อโรคมาได้ตั้ง ๖,๕๐๐,๐๐๐ ตัว ควรทำลายให้หมดด้วยวิธีใดก็ได้ อย่าทิ้งเศษอาหารหรืออาหารไว้ให้มันกิน.

แมลงวันมีขนาดเท่ากับผึ้ง รูปร่างของมันคล้ายคลึงกับผึ้งมาก ส่วนสำคัญของร่างกายที่พึงสังเกตก็คือปากเป็นงวงซึ่งใช้เป็นลิ้น ปาก และฟันรวมกัน ตาตั้งอยู่ข้าง ๆ ของหัวเห็นได้รอบ ๆ มีหนวดสำหรับคลำทาง ๒ เส้น ใช้ดมและฟังเสียงได้ด้วย ขามี ๖ ขา และขาหนึ่ง ๆ มี ๓ ท่อน ตามฝ่าเท้ามีเล็บขน และเนื้ออุ้งเท้าเป็นแผ่นบาง ๆ จึงจับตามฝาและไต่เพดานได้ ปีกมี ๔ ปีก และแบ่งเป็น ๒ คู่ คู่หน้าใหญ่คู่หลังเล็ก.

แมลงวันออกเป็นไข่ก่อน ไข่ของมันพอกระทบความอบอุ่นก็เกิดเป็นตัวหนอน ชั่วเวลา ๒ หรือ ๓ วันหนอนเหล่านี้จะโตเต็มที่ คราวนี้หนังของมันชักแข็งขึ้นทุกที ๆ พอหนังแตกตัวมันก็ออกมา.

แมลงชะนิดนี้กินอาหารได้ทุกชะนิด ไม่ว่าของบูดเน่าหรือของดี.

ตัวของมันเองไม่ค่อยมีโทษแก่มนุษย์เราเท่าไรนัก แต่มันนำเชื้อโรคมาสู่คนได้ เขาว่า แมลงวันตัวหนึ่ง ๆ นำเชื้อโรคมาได้ตั้ง ๖,๕๐๐,๐๐๐ ตัว เชื้อโรคเหล่านี้ได้แก่อหิวาตกโรค บิด และไทฟอย ฯ ล ฯ.

เราควรจะช่วยกันทำลายแมลงวันเสียให้หมด ด้วยวิธีไม่ทิ้งเศษอาหารหรืออาหารไว้ให้มันกิน.

แบบฝึกหัดที่ ๑๖

เรื่องลองใหม่.

เด็กคนหนึ่งอยากจะเล่นว่าว จึงไปตัดไม้มาเหลาเป็นโครง แต่เด็กคนนี้ไม่เคยเหลาไม้ ไม้ทุก ๆ อันจึงเสียหมด เขาหมดความมานะคิดจะไม่ทำอีกต่อไป จึงลงนอนเอามือก่ายหน้าผาก.

เขานอนอยู่ครู่หนึ่ง ก็แลเห็นแมงมุมตัวหนึ่งไต่ลงมาจากหลังคาตามสายใย แต่พอลงมาถึงพื้นจะกลับขึ้นไปอีกก็ขึ้นไม่ได้ด้วยสายใยขาดเสียแล้ว มันต้องไต่ขึ้นไปทางอื่นแล้วไต่ลงมาใหม่ มันทำเช่นนี้หลายครั้งหลายคราว ในที่สุดมันไต่ขึ้นไปได้และชักใยจนสำเร็จเป็นรัง.

เด็กคนนั้นเห็นจึงลุกขึ้นแล้วพูดกับตัวเองว่า "เราจะหมดความมานะเสียง่าย ๆ อย่างไรได้ ต้องเอาอย่างแมงมุม และลองใหม่อีกที" ครั้นแล้วเขาก็ไปตัดไม้มาเหลาใหม่ คราวนี้เขาทำสำเร็จเป็นตัวว่าวขึ้น และนำไปชักที่กลางทุ่งสนุกสนานมาก.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง — เด็กคนหนึ่งเอาไม้มาเหลาเป็นโครงว่าวไม่สำเร็จ หมดความมานะเลยลงนอน.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — เด็กเห็นแมงมุมชักใยด้วยความเพียรจนสำเร็จเป็นรัง ทำให้เขามีความมานะคิดทำใหม่.

ค ข้อส่งท้าย — เด็กคนนั้นทำว่าวสำเร็จ เพราะเหตุที่เขาลองทำใหม่อีกที.

แบบฝึกหัดที่ ๑๗

เรื่องเดินไม่ดูทาง.

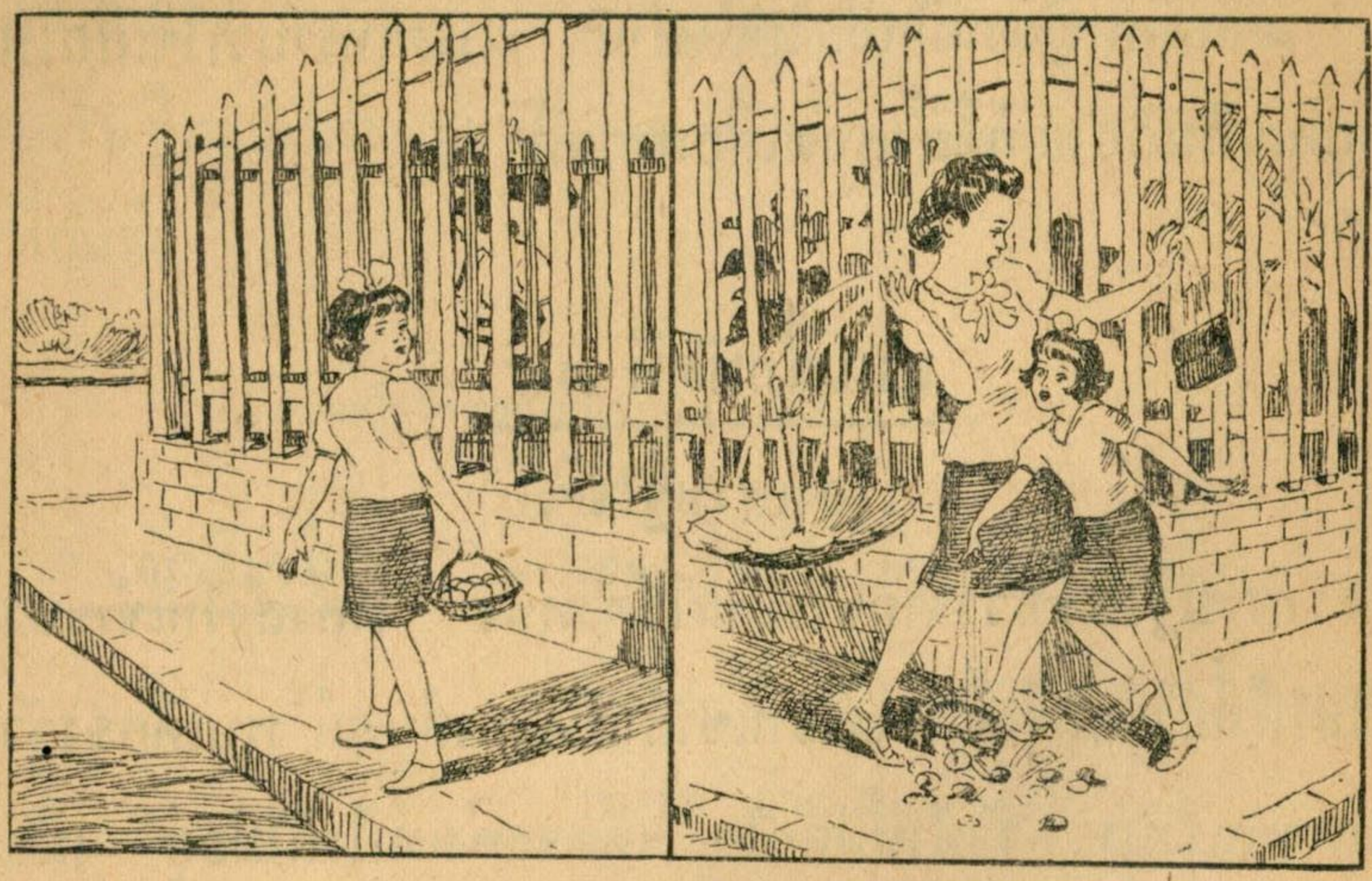

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ไป ทำนองเดียวกับที่ได้ทำไว้แล้วในแบบฝึกหัดที่ ๓

เด็กคนหนึ่งมารดาใช้ให้ไปซื้อไข่ไก่ที่ตลาด พอเขาซื้อได้ก็เอาใส่ตะกร้าเดินกลับบ้าน ขณะที่เดินมาตามทาง เขาเหลียวไปดูทางซ้าย ทางขวา และทางหลังเสมอ จึงทำให้เขาเดินไม่ตรงทาง.

สุภาพสตรีผู้หนึ่งเดินสวนทางมา พยายามจะหลีกไปคนละทาง แต่พอสุภาพสตรีผู้นั้นหลบเข้าทางหนึ่ง ก็ประจวบกับ

เด็กหญิงเซไปทางนั้น ปะทะกันเข้าเต็มแรง ไข่แตกกระจาย ไข่ขาวไข่แดงไหลนอง เปลือกองอยู่ที่พื้นดิน.

เมื่อเด็กหญิงคนนี้กลับไปถึงบ้าน มารดาทราบว่าไข่เสียไปเป็นก่ายเป็นกอง ก็ตีสั่งสอนเสียหลายที.

แบบฝึกหัดที่ ๑๔

เรื่องเศรษฐีใจดี.

เศรษฐีไปซื้อวัวจากชาวบ้านไว้ตัวหนึ่ง แล้วสั่งให้เจ้าของส่งไปให้ที่บ้านวันรุ่งขึ้น ขณะที่เขากำลังเดินเล่นอยู่ พบเด็กจูงวัวเดินสวนทางมา วัวตัวนั้นตกใจ เด็กจะดึงเท่าไรก็ไม่อยู่ เมื่อเห็นเศรษฐีเดินอยู่ใกล้ๆ เด็กไม่รู้จักก็เรียกให้ช่วย และสัญญาว่าจะแบ่งรางวัลให้ครึ่งหนึ่ง.

เศรษฐีเข้าช่วยจูงวัวมาเกือบถึงบ้าน ก็แยกทางเข้าตรอกเล็กไปถึงบ้านก่อนเด็ก เขาเรียกคนใช้มาส่งเงินให้ ๒ บาท สั่งให้เอาไปให้แก่เด็ก ตัวเขาออกมาคอยพบเด็กตรงทางที่แยกกันไป เพื่อจะดูว่าเด็กจะซื่อตรงหรือไม่ เมื่อเศรษฐีเห็นเด็กเดินมาก็แกล้งถามว่า "ได้เงินเท่าไร?" เด็กตอบว่า "ได้สองสลึง นี่ส่วนแบ่งของท่านสลึงหนึ่ง." ท่านเศรษฐีประหลาดใจ แต่เมื่อซักไซ้ไล่เลียงอย่างไร เด็กก็คงยืนคำอยู่เช่นนั้น.

ท่านเศรษฐีคิดว่าคงมีใครทุจจริตเป็นแน่ จึงพาเด็กไปบ้าน เรียกคนใช้มาพร้อมกัน แล้วให้เด็กชี้ตัวคนใช้คนที่ให้เงิน เด็กชี้หัวหน้าคนใช้และบอกว่า "คนนี้แหละที่ให้เงิน ๒ สลึงแก่ผม" ท่านเศรษฐีทราบความทุจจริตของคนใช้ ก็ไล่คนใช้ออกจากหน้าที่ทันที.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบผีกหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง — เศรษฐีซื้อวัวและสั่งให้เจ้าของส่งไปให้ที่บ้าน วันรุ่งขึ้นเขาพบเด็กจูงวัวสวนทางมา วัวตกใจเด็กดึงไว้ไม่อยู่ เรียกเศรษฐีช่วย สัญญาจะแบ่งรางวัลให้คนละครึ่ง.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — เศรษฐีช่วยจูงวัว แล้วรีบไปบ้าน มอบเงินให้คนใช้ไปให้แก่เด็ก ตัวเขามาคอยรับเงินส่วนแบ่ง เด็กให้ส่วนแบ่งสลึงหนึ่ง เศรษฐีประหลาดใจ.

ค ข้อส่งท้าย — เศรษฐีนำตัวเด็กไปบ้าน ให้ชี้ตัวคนให้เงิน เศรษฐีทราบความทุจจริตของคนใช้ ก็ไล่ออกจากหน้าที่.

แบบฝึกหัดที่ ๑๙

เรื่องแมวกับลิง.

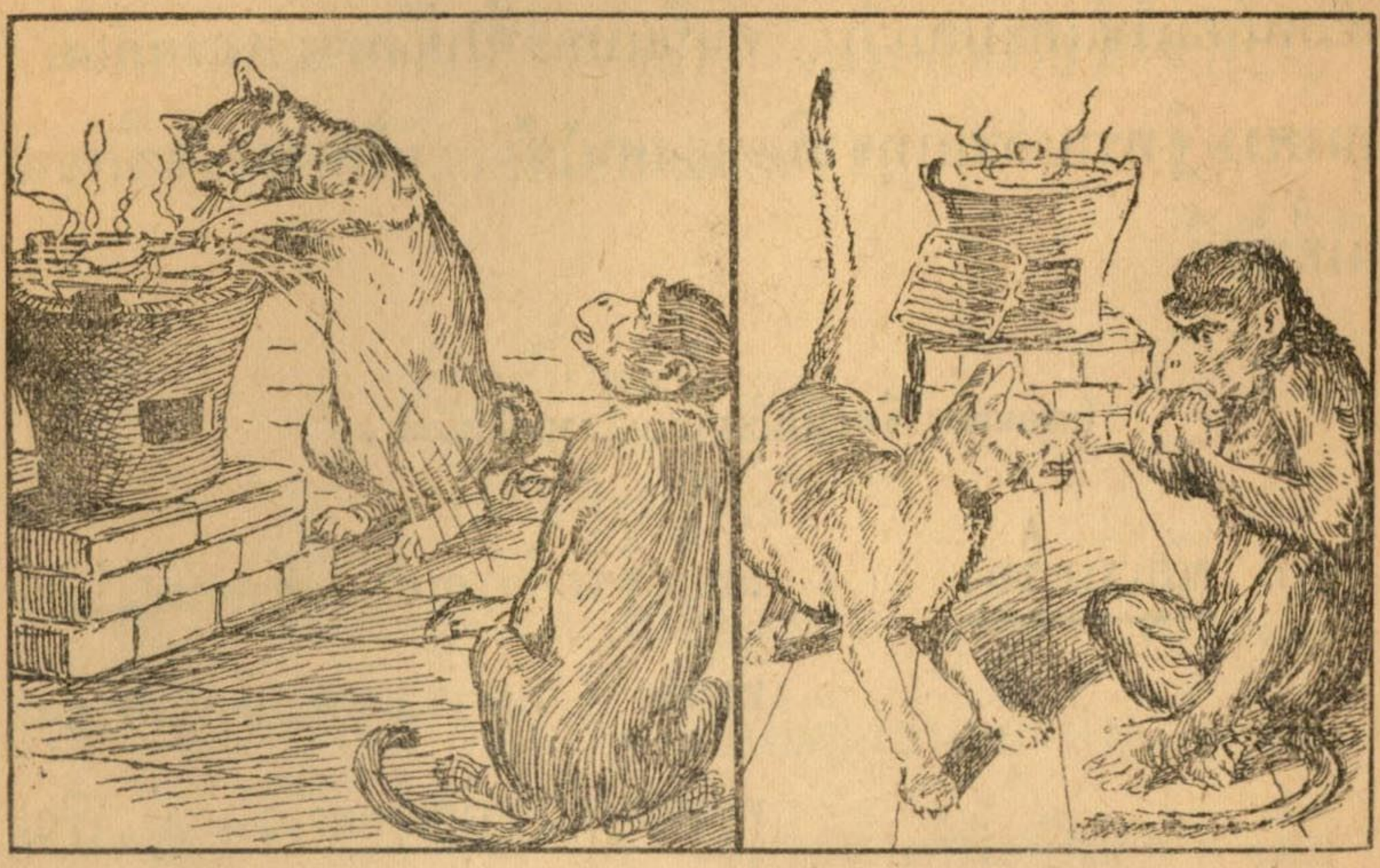

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วตั้งหัวข้อให้ดังต่อไปนี้

ก ข้อเริ่มเรื่อง แมวกับลิงมาพบปลาย่างบนเตาไฟ.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป ลิงให้แมวเขี่ยปลาย่าง มันจะคอยเก็บเมื่อแมวเขี่ยตก ลิงเก็บได้กินเสียหมด.

ค ข้อส่งท้าย ลิงกับแมวเลิกคบค้ากันตั้งแต่นั้นมา.

(สอนตามวิธีสอนดังในแบบฝึกหัดที่ ๓)

นานมาแล้วมีชายผู้หนึ่งเลี้ยงแมวกับลิงไว้ในบ้านอย่างละตัว แมวกับลิงคู่นี้ชอบพอกันมาก มันเคยมาเล่นอยู่ด้วยกันเสมอ วันหนึ่งลิงหลุดจากโซได้ จึงชวนแมวเข้าไปหาอะไรกินในครัว พบปลาย่างอยู่บนเตาไฟ ๒-๓ ตัว

ลิงให้แมวเป็นผู้เขี่ยปลาตกลงจากเตา และมันจะเป็นผู้เก็บ แมวจึงขึ้นไปเขี่ยปลาตกลงมาทีละตัว ๆ ปลาตกลงมาคราวไร ลิงเก็บกินเสียหมดทุกคราว พอแมวเขี่ยปลาหมดก็ลงมาหมายว่าจะกินปลานั้น แต่ไม่เห็นมีปลาเหลือสักตัวเดียว แมวรู้ว่าเพื่อนของมันโกง แต่นั้นมาก็เลิกคบค้ากัน.

แบบฝึกหัดที่ ๒๐

เรื่องช้างรู้คุณ.

หญิงคนหนึ่งตั้งร้านขายผลไม้อยู่ที่ตลาด ใกล้ทางที่เขาเคยนำช้างไปอาบน้ำ เมื่อช้างผ่านมาทางหน้าร้านของหญิงนี้คราวไรเขาเคยให้ผลไม้มันกินเสมอ.

วันหนึ่งขณะที่ควานช้างนำช้างตัวนี้ไปอาบน้ำ มันอาละวาดสะบัดเขาตกจากคอ วิ่งไล่คนและเหยียบย่ำสิ่งของของชาวตลาดพังลงเป็นอันมาก ชาวตลาดเห็นดังนั้นก็ตกใจ พากันวิ่งหนีไป หญิงแม่ค้าที่เคยให้ผลไม้แก่ช้างก็หนีไปด้วย แต่ความตกใจ เขาลืมบุตรเล็ก ๆ ไว้ที่ข้างร้าน ริมทางที่ช้างกำลังวิ่งมา คนที่เห็นดังนั้นก็ช่วยกันส่งเสียงร้องเกรียวกราว เพราะกลัวว่าช้างจะเหยียบเด็กนั้นตาย เสียงเกรียวกราวของคนเหล่านั้นศูนย์หายไปพร้อมกับเวลาที่ช้างวิ่งไปถึงเด็ก แล้วเอางวงช้อนไปวางเสียทางหนึ่ง แล้ววิ่งต่อไป.

การที่ช้างทำเช่นนี้แสดงว่ามันรู้จักเด็กนั้น และจำได้ว่าร้านนั้นเคยมีความกรุณาต่อมัน มันจึงคิดแทนคุณ.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบกผีหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง แม่ค้าให้ผลไม้แก่ช้างที่ผ่านมาทางหน้าร้านเสมอ.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป วันหนึ่งช้างตัวสะบัดนายควานตก วิ่งไล่คนและเหยียบสิ่งของหักพังมาถึงร้านของแม่ค้า พบลูกของเขา แต่ช้างไม่ทำอันตราย.

ค ข้อส่งท้าย การที่ช้างทำเช่นนี้แสดงว่ามันรู้จักคุณ.

แบบฝึกหัดที่ ๒๑

เรื่องความเชื่อถือ.

เด็กนายอาจ สติมั่น เป็นเด็กดี มีความประพฤติน่ารัก น่าเอ็นดูทุกประการ บิดามารดารักใคร่เขามาก วันหนึ่งเพื่อนของเขาให้บุหรี่เขามวนหนึ่ง เขาจึงนำไปอวดมารดา.

มารดาเห็นเข้าก็ชี้แจงสั่งสอนว่า "บุหรี่เป็นของไม่ดี ใครสูบแล้วย่อมให้โทษแก่ร่างกายหลายอย่าง แม่ขอห้ามไม่ให้เจ้าสูบต่อไป แต่แม่จะคอยตามระวังเจ้าเสมอไปไม่ได้ แม่เชื่อใจว่าเจ้าคงจะประพฤติตามคำสั่งสอนของแม่." เด็กชายอาจสติมั่น รับคำมารดา และประพฤติตามคำสอนตลอดมา.

อยู่มาวันหนึ่งเขาไปเล่นกับเพื่อน เพื่อนควักบุหรี่ออกสูบและส่งบุหรี่มาให้เขามวนหนึ่ง เขาตอบว่า "ขอบใจ ฉันสูบไม่ได้เพราะมารดาห้าม." เมื่อเพื่อนของเขาได้ฟังดังนั้น ก็พากัน

ล้อเลียนต่าง ๆ เด็กชายอาจ สติมั่น เกือบจะสูบบุหรี่นั้นอยู่แล้ว แต่เมื่อหวนคิดถึงคำสอนและความเชื่อถือของมารดาจึงอดใจไว้ได้

ก ข้อเริ่มเรื่อง — เพื่อนของเด็กชายอาจให้บุหรี่เขา เขานำไปอวดมารดา.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — มารดาสอนเขาว่าการสูบบุหรี่ไม่ดี ให้โทษแก่ร่างกาย และห้ามไม่ให้เขาสูบ.

ค ข้อส่งท้าย — อยู่มาวันหนึ่งเพื่อนให้บุหรี่สูบเขาไม่สูบ.

แบบฝึกหัดที่ ๒๒

เรื่องกวางกับเสือ.

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ไป ตามหัวข้อต่อไปนี้.

ก ข้อเริ่มเรื่อง กวางเที่ยวกินหญ้าอยู่ตามป่าละเมาะพบหมาป่า ก็วิ่งหนีไปซ่อนตัวอยู่ในถ้ำ.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป กวางไม่เห็นหมาป่าตามเข้าไป นึกว่าพ้นอันตราย ก็จะกลับที่อยู่.

ค ข้อส่งท้าย พอกวางออกจากถ้ำ เสือก็ตัดกวางตาย.

กวางตัวหนึ่งเดินเที่ยวหากินไปตามป่าละเมาะ ขณะที่มันกำลังแลเล็มกินใบไม้และหญ้าอ่อนอยู่ เหลือบไปพบหมาป่าตัวหนึ่งตรงเข้ามาจะกัดกิน ก็วิ่งหนีไป หมาป่าไล่กวดไปโดยเร็ว กวางเห็นจวนตัวก็รีบหนีหลบเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง.

พอซ่อนตัวอยู่ได้ครู่หนึ่ง ไม่เห็นหมาป่าตามเข้าไป ก็นึกว่าตัวรอดจากอันตรายแล้ว จึงออกเดินจะกลับไปที่อยู่.

ทันใดนั้นเสือโคร่งตัวหนึ่ง ย่องเข้ามาข้างหลังกะโดดตะครุบ พอกวางล้มลงก็ขย้ำคอจะกัดกิน เมื่อกวางใกล้จะตายจึงร้องว่า “ความตายย่อมมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง จะหนีอย่างไรก็ไม่พ้น.”

แบบฝึกหัดที่ ๒๓

เรื่องเนื้อกับนก.

ก ข้อเริ่มเรื่อง ครั้งหนึ่งเกิดสงครามระหว่างนกและเนื้อ ค้างคาวไม่ยอมเข้าพวกไหน.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป

พอฝ่ายเนื้อชะนะ ค้างคาวก็ไปเข้าด้วย โดยอ้างว่ามันเป็นเนื้อ เพราะมีหู ต่อมา นกชะนะ ค้างคาวกลับไปเข้าด้วยโดย อ้างว่ามันเป็นนก เพราะมีปีก.

ค ข้อส่งท้าย

พอสงบการสงคราม เนื้อและนกรู้เรื่องของค้างคาว ก็ลงโทษไม่ให้เข้าไปปะปนด้วย.

ครั้งหนึ่งเกิดสงครามระหว่างนกและเนื้อ เจ้าแห่งเนื้อและนกมีสิงห์โตและนกอินทรีเป็นต้น ต่างก็รวบรวมพวกพ้องของตัวเข้าต่อสู้กันและกัน ค้างคาวไม่ยอมเข้าพวกไหนหมด.

ต่อมาฝ่ายเนื้อชะนะ ค้างคาวก็ไปหาพวกเนื้อ เอาหออกอวดแล้วพูดว่า "เรามีหู เราเป็นพวกท่าน." พวกเนื้อยอมให้อยู่ด้วย ต่อมาฝ่ายนกชะนะ ค้างคาวก็ไปหาพวกนก และกางปีกออกให้ดูแล้วพูดว่า "เรามีปีก เราเป็นพวกท่าน." พวกนกก็ยอมให้อยู่ด้วย.

การสงครามระหว่างนกและเนื้อ ผลัดกันแพ้ผลัดกันชะนะ ถ้าคราวไรที่พวกเนื้อแพ้ ค้างคาวก็หนีไปอยู่กับนก ถ้านกแพ้ก็หนีไปอยู่กับเนื้อ.

พอสงบการสงครามเนื้อและนกปรองดองกันอย่างเดิม รู้เรื่องของค้างคาวที่เที่ยวพูดตลบตะแลงต่าง ๆ ก็ลงโทษค้างคาว

ไม่ยอมให้เข้าไปปะปนด้วย เวลานอนและกินก็ให้ห้อยหัวกินห้อยหัวนอน ค้างคาวจึงหลบซ่อนตัวเวลากลางวัน ออกหากินได้แต่เวลากลางคืน.

แบบฝึกหัดที่ ๒๔

เรื่องช้าง.

๑. รูปและขนาด เป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกสัตว์บก.

๒. ส่วนสำคัญของร่างกาย

ก หัว – ใหญ่ แข็งแรง.

ข งา – สีขาว มีคู่หนึ่ง งอกออกจากขากรรไตรบน ใช้เป็นอาวุธและขุดงัด.

ค งวง – อ่อน ม้วนได้ ยาวถึงดิน มีรูหายใจใช้สูบน้ำ และคลำทาง.

ฆ พัน – มีแต่พันบด.

ง หนัง – หนา มีขนน้อย.

๓. อาหาร ใบไม้และหญ้า.

๔. ชะนิด ช้างเผือก ช้างสีดอ และช้างเนียม.

๕. ประโยชน์ โบราณใช้ทำศึก แต่เดี๋ยวนี้ใช้งัดซุง บรรทุกและขี่ ตายแล้วใช้หนัง กระดูก งา และกราม สำหรับทำเครื่องใช้.

ช้างเบนสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกสัตว์บกทั้งหลาย เป็นสัตว์ที่หัดง่ายและมีความจำแม่นยำดี หัวใหญ่และแข็งแรง อาจดุนต้นไม้ล้มได้ และมีสิ่งสำคัญอีกหลายอย่าง เช่น งา งวง และ พัน งามีค่าหนึ่ง สีขาว ยาวประมาณ ๑.๕๐ เมตร งอกออกจากขากรรไตรบน ใช้ขุด งัด และเป็นอาวุธสำหรับป้องกันตัว งวงอ่อนม้วนได้ ยาวถึงดิน มีรูสำหรับหายใจ สูดน้ำรดตัว จับอาหารเข้าปาก และคลำหาทาง ช้างไม่มีฟันตัดฟันฉีก จึงไม่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร กินแต่ใบไม้และหญ้า หนังหนา มีขนน้อย เพราะเป็นสัตว์ที่อยู่ตามประเทศร้อน.

ช้างมีต่าง ๆ กัน เช่น ช้างเผือก ช้างสีดอ และช้างเนียม แต่ทุก ๆ ชะนิดมีรูปและลักษณะไม่ต่างกันกี่มากน้อย.

ในสมัยโบราณประเทศเราได้ใช้ช้างขออกทำศึก แต่เดี๋ยวนี้เขาใช้งัดซุง บรรทุก และขี่เดินป่า เมื่อตายแล้ว ใช้หนัง กระดูก งา และกรามสำหรับทำเครื่องใช้ต่าง ๆ.

แบบฝึกหัดที่ ๒๕

เรื่องเข็มหมดกับเข็มเย็บผ้า.

เข็มหมุดกับเข็มเย็บผ้าซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีความเกียจคร้านไม่แพ้กัน เกิดวิวาทกันขึ้น.

เข็มหมุด ข้าอยากรู้นักว่า เจ้านะมีคุณความดีอย่างไร เมื่อเจ้าไม่มีหัวอย่างข้า.

เข็มเย็บผ้า หัวของเจ้าจะมีประโยชน์อะไร ? เมื่อเจ้าไม่มีตา.

เข็มหมุด ตาของเจ้าจะมีประโยชน์อะไร ? เมื่อมีสิ่งอื่นเข้าไปอุดอยู่เสมอ.

เข็มเย็บผ้า แต่ข้าคล่องแคล่ว และทำงานได้มากกว่าเจ้ามากนัก

เข็มหมุด ฮึ เจ้าอวดดีเกินไปละ เจ้าจะงอตัวไม่ให้หักอย่างข้าได้หรือไม่เล่า ?

เข็มเย็บผ้า เฮ้ย เจ้าน่ะมันอ้ายตัวคดโกงทีเดียวหละ.

เข็มหมุด หยุดนะ เดี๋ยวข้าจะทะลวงตาเสียหรอก.

เข็มเย็บผ้า ลองดูซี ถ้าเจ้ามาแตะต้องข้าเข้า ข้าไม่ดึงหัวเจ้าทิ้งเสียก็ไม่ดี—น่าซี.

เด็ก เลิกกัน เจ้าทั้งสองจะมาทะเลาะวิวาทเอาอะไรกัน เห็นหรือไม่ล่ะว่า คำพูดเสียดสีกันคำเดียวเท่านั้น ทำให้เกิดเป็นเรื่องใหญ่โตถึงปานนี้

แบบฝึกหัดที่ ๒๖

เรื่องไม่ตรงต่อเวลา.

เด็กชายเริง เฟื่องฟู เป็นเด็กดีมีความประพฤติเรียบร้อย แต่เสียอย่างหนึ่งที่เขาเป็นคนเฉื่อยชาไม่ตรงต่อเวลา วันหนึ่งครูที่โรงเรียนนัดให้นักเรียนไปเที่ยวตากอากาศทางเรือ ในวันรุ่งขึ้น

เวลา ๖ นาฬิกาก่อนเที่ยง นักเรียนทุกคนพากันยินดีเป็นอันมาก รวมทั้งเด็กชายเริง เฟื่องฟู ด้วย.

วันรุ่งขึ้นเวลา ๕ นาฬิกาก่อนเที่ยง มารดาเห็นบุตรยังไม่ตื่น ก็ไปปลุกให้ลุกขึ้น แต่เด็กชายเริง เฟื่องฟ เห็นว่ายังมีเวลาอีกมาก เขานึกในใจว่าหนทางเดินจากบ้านถึงท่าเรือเพียง ๑๕ นาฬิเท่านั้น นอนเสียอีกหน่อยก็ได้ คิดแล้วก็นอนต่อไป มารดาเห็นบุตรยังไม่ตื่นจนเวลา ๕ นาฬิกาก็ไปปลุกอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้เขาลุกขึ้นทำธุระต่าง ๆ ของเขาอย่างเฉื่อยชาตามเคย มารดาเฝ้าเร่งอยู่ตลอดเวลา กว่าจะแต่งตัวเสร็จเหลือเวลาไม่ถึง ๑๕ นาฬิเสียแล้ว เขาจึงรีบผลุนผลันออกจากบ้าน เดินบ้างวิ่งบ้างตลอดทาง แต่พอถึงท่าเรือ เห็นเรือไฟใช้จักรออกจากท่าไปแล้ว เขาเสียใจมากเดินคอตกกลับบ้าน.

มารดาจึงสั่งสอนเขาว่า "การที่ไม่ตรงต่อเวลาย่อมเสียประโยชน์เช่นนี้แหละ" ตั้งแต่นั้นมาเด็กชายเริง เฟื่องฟู ก็รู้สึกตัว และประพฤติเป็นคนตรงต่อเวลาดีทีเดียว.

ก <u>ข้อเริ่มเรื่อง</u> ครูนัดเด็กชายเริง และนักเรียนอื่น ๆ ไปเที่ยวตากอากาศทางเรือเวลา๖นาฬิกาก่อนเที่ยง.

ข <u>ข้อความต่อ ๆ ไป</u> วันรุ่งขึ้นมารดาเด็กชายเริงต้องปลุกถึง ๒ ครั้ง เด็กชายเริง จึงลุกขึ้นแต่งตัวแต่ไปไม่ทัน.

ค ข้อส่งท้าย มารดาสั่งสอนเขาว่าการที่ไม่ตรงต่อเวลาย่อมเสียประโยชน์ ต่อมาเด็กชายเริงประพฤติตรงต่อเวลา.

แบบฝึกหัดที่ ๒๗

เรื่องพริกไทย.

ผู้สอนหาเถาพริกไทยหรือภาพเถาพริกไทยมาให้นักเรียนดู แล้วถามให้นักเรียนตอบตามหัวข้อต่อไปนี้

๑. ส่วนของลำต้น

ก ราก — เป็นฝอยอย่างรากออย.

ข ต้น — เป็นเถา เป็นข้อ ๆ.

ค ใบ — สีเขียว รูปคล้ายใบพลู และขนาดก็เกือบเท่ากัน.

ง ผล — เป็นพวง ๆ เมื่ออ่อนสีเขียว สุกสีแดง.

๒. ที่เกิด ชอบเกิดในประเทศร้อน ในประเทศไทยมีที่จังหวัดจันทบุรีมาก.

๓. วิธีปลูก ใช้ยอดสด ๆ ทำพันธุ์ ให้ขึ้นตามไม้ค้าง ระวังไม่ให้ถูกแสงแดด รดน้ำ และคอยผูกเถา.

๔. เมล็ด มี ๒ ชะนิด คือพริกไทยล่อน พริกไทยดำ พริกไทยล่อน

เก็บเมื่อสุก ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วแช่น้ำให้เปลือกหลุด พริกไทยดำเก็บยังไม่สุก หรือที่หล่นตามพื้นดิน.

๕. ประโยชน์ พริกไทยอ่อนใช้ใส่แกงเผ็ด เมล็ดแห้งบ่นเป็นผงประสมอาหาร เข้ายาบางอย่าง ส่งไปขายต่างประเทศ.

พริกไทยเป็นต้นไม้อยู่ในจำพวกไม้เถา รากเป็นฝอยคล้ายรากอ้อย ตามเถามีข้อ และมีรากสำหรับยึดกับไม้ค้าง ใบสีเขียวรูปคล้ายใบพลู และขนาดก็เกือบเท่ากัน ดอกเป็นช่อสีเหลือง พอดอกร่วงเกิดผลติดกันเป็นพวง เมื่ออ่อน ๆ สีเขียว พอสุกสีแดง.

พริกไทยชอบเกิดในประเทศร้อน เช่นไทย พะม่า อินเดีย หมู่เกาะมะลายู ฯ ล ฯ ในประเทศไทยมีที่จังหวัดจันทบุรีมาก

วิธีปลูกใช้ยอดสด ๆ ทำพันธุ์ ก่อนจะปลูกต้องปักไม้ค้างไว้ให้เกาะพัน ชาวไร่ต้องระวังไม่ให้ถูกแสงแดดมากเกินไป คอยรดน้ำและคอยผูกเถา

เมล็ดพริกไทยมี ๒ ชะนิด คือ พริกไทยล่อนและพริกไทยดำ พริกไทยล่อนเก็บเมื่อสุก ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วแช่น้ำให้เปลือกหลุด ส่วนพริกไทยดำเก็บยังไม่สุก หรือเก็บตามพื้นดิน

พริกไทยอ่อนใช้ใส่แกง เมล็ดแห้งบ่นเป็นผงประสมกับอาหาร ทำให้อาหารมีรสดีขึ้น และใช้เข้ายาบางอย่าง นอกจากที่ใช้ในประเทศเราแล้ว ยังส่งไปขายต่างประเทศได้เงินปีละมาก ๆ.

แบบฝึกหัดที่ ๒๔

เรื่องนั่งไม่เรียบร้อย.

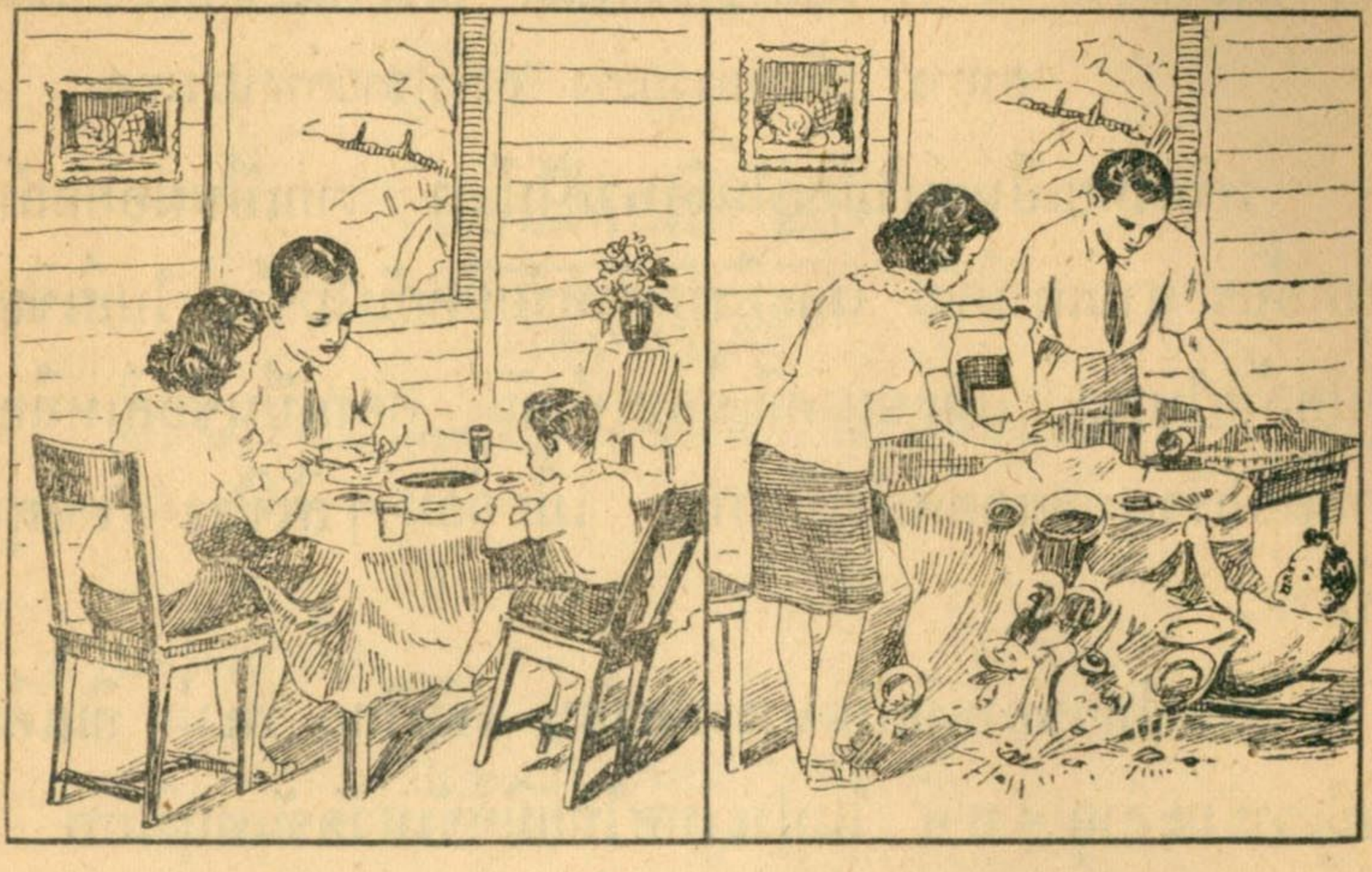

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามภาพนี้ แล้วตั้งหัวข้อให้ดังต่อไปนี้.

ก ข้อเริ่มเรื่อง — เด็กคนหนึ่งชอบนั่งเก้าอี้เอนไปข้างหลัง.

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — วันหนึ่งเมื่อเด็กคนนี้กำลังนั่งกินข้าวอยู่กับบิดามารดา เขานั่งเก้าอี้เอนไปข้างหลัง เก้าอี้ล้มลง จึงดึงผ้าปูโต๊ะติดมือไปด้วย ถ้วยชามแตกเกือบหมด.

ค ข้อส่งท้าย — บิดามารดาสอนเขา ตั้งแต่นั้นมาเขาไม่ได้ฝ่าฝืนคำสอนของบิดามารดาอีกเลย.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๓)

เด็กเล็ก ๆ บุตรท่านผู้ดีในครอบครัวหนึ่ง ชอบนั่งเก้าอี้เอนไปข้างหลังและข้างหน้าเสมอ บิดามารดาเคยตักเตือนไม่ให้เขานั่งเก้าอี้เช่นนั้น แต่เขาไม่เชื่อฟัง.

วันหนึ่ง ขณะที่เขานั่งรับประทานอาหารอยู่กับบิดามารดาที่โต๊ะอาหาร เขานั่งเก้าอี้เอนไปข้างหลังอีก เคราะห์ร้ายเก้าอี้ล้มหงายไปข้างหลัง เขาตกใจ จึงฉุดผ้าปูโต๊ะไว้แน่น ผ้าปูโต๊ะติดมือไปด้วย เลยล้มหงายลงไปฟาดกับกระดาน ผ้าปูโต๊ะคลุมอยู่บนตัว ถ้วยชามแตกเสียหายเกือบหมด อาหารก็ต้องหาใหม่.

บิดาโกรธเขามาก คิดจะเฆี่ยนซ้ำ แต่เห็นว่าเขาเจ็บพอแล้ว จึงเป็นแต่สั่งสอน ตั้งแต่นั้นมาเด็กคนนี้ไม่ได้ประพฤติฝ่าฝืนคำสอนของบิดามารดาอีกเลย.

แบบฝึกหัดที่ ๒๙

เรื่องว่าว.

ผู้สอนบอกความหมายว่าจะให้นักเรียนเรียงความตามเรื่องข้างบนนี้ แล้วตั้งหัวข้อให้ดังต่อไปนี้

๑. ว่าวคืออะไร ? คือเครื่องเล่นชะนิดหนึ่งที่ชาวเราเล่นกันมาแต่ครั้งโบราณ.

๒. ชะนิด มีหลายชะนิด เช่นว่าวจุฬา ว่าวบักเบ้า ว่าวตุ่ยตุ่ย ว่าวอีลุ้ม และว่าวรูปต่าง ๆ.

๓. วิธีทำ ใช้ไม้ไผ่สีสุก หรือไม้อื่น ๆ ที่เหนียวคล้ายไม้ชะนิดนี้ทำโครง แล้วบีดด้วยกระดาษ

๔. ฤดูที่เล่น มีหนึ่งเล่นได้ราว ๒ เดือน คือ เดือนมีนาคม และเมษายน

๕. ประโยชน์หรือโทษ ประโยชน์เป็นเครื่องหย่อนใจ ทำให้ผู้เล่นตัดสินใจได้ว่องไว ออกกำลังกาย และผึกหัดสายตา แต่ถ้าเล่นกรำแดดมากเกินไปจนทำให้เจ็บไข้ หรือเล่นเกกมะเหรก เช่นเล่นบ้านคมจนเป็นเหตุให้เกิดวิวาทก็นับว่าเป็นโทษ

ว่าวเป็นเครื่องเล่นชะนิดหนึ่ง ที่ชาวเราได้เล่นกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ประเทศอื่น ๆ มีเล่นกันบ้างแต่ไม่มากนัก

ว่าวมีหลายชะนิด เช่น ว่าวจุฬา ว่าวบักเบ้า ว่าวตุ๊ยตุ่ย ว่าวอีลุ้ม และว่าวรูปต่าง ๆ ว่าวจุฬามีรูปเป็น ๕ มุมคล้ายปั่นบักผม ว่าวตุ๊ยตุ่ยคล้ายคลึงกับว่าวจุฬา ว่าวอีลุ้มและว่าวบักเบ้ามีรูปเป็น ๔ มุมคล้ายกัน.

ถ้าเราอยากจะเล่นว่าว ต้องไปหาไม้มาทำโครง โดยมากเขาใช้ไม้ไผ่สีสุก แต่ถ้าจะใช้ไม้อื่น ๆ ที่เหนียวคล้ายไม้ชะนิดนี้ก็ได้ เมื่อทำเป็นโครงแล้วบีดด้วยกระดาษ.

บีหนึ่งเล่นว่าวได้ราว ๒ เดือน คือ เดือนมีนาคม และเมษายน การเล่นว่าวเป็นเครื่องหย่อนใจอย่างดี นอกจากนี้ยัง

มีประโยชน์ทำให้ผู้เล่นตัดสินใจว่องไว ออกกำลังกาย และผึกหัดสายตาให้แม่นยำ แต่ถ้าเล่นกรำแดดมากเกินไปจนเกิดเจ็บไข้ หรือเล่นเกกมะเหรก เช่นเล่นป่านคม จนเป็นเหตุให้เกิดวิวาทกันก็นับว่าเป็นโทษ.

แบบฝึกหัดที่ ๓๐

เรื่องสังข์ทอง.

ท้าวสามลต้องการให้ลูกสาวมีผัว จึงอนุญาตให้ลูกสาวเลือกผัวได้ตามชอบใจ นางรจนาบุตรสุดท้องเลือกได้เงาะป่าเป็นผัว ท้าวสามลไม่ชอบเงาะ จึงขับไล่ทั้ง ๒ คนให้ไปอยู่กระท่อมปลายนา.

ต่อมาพระอินทร์มาชวนท้าวสามลตีคลีพะนันเอาเมือง ท้าวสามลให้หกเขยไปต่อสู้ หกเขยแพ้พระอินทร์ ท้าวสามลจึงให้นางมณฑาผู้เป็นมเหสีไปอ้อนวอนเจ้าเงาะ ขอให้ช่วยออกไปตีคลีพะนันกับพระอินทร์ เจ้าเงาะรับอาสา แล้วถอดรูปเงาะออกเป็นมนุษย์ บอกชื่อและวงศ์ตระกูลให้ทราบว่า เขาเป็นลูกกษัตริย์ชื่อว่า สังข์ทอง.

เมื่อพระสังข์ทองเล่าเรื่องเดิมให้นางมณฑาฟังตลอดแล้ว ก็ออกไปตีคลีชะนะพระอินทร์ ท้าวสามลจึงมอบบ้านเมืองให้พระสังข์ทองกับนางรจนาครอบครอง.

(สอนตามวิธีสอนในหมายเหตุแบบฝึกหัดที่ ๑)

ก ข้อเริ่มเรื่อง — ท้าวสามลให้ลูกสาวเลือกคู่ นางรจนาเลือกได้เจ้าเงาะ ท้าวสามลไม่ชอบ ไล่ให้ไปอยู่กระท่อมปลายนา

ข ข้อความต่อ ๆ ไป — พระอินทร์มาชวนท้าวสามลติดสีพะนัน ท้าวสามลให้หกเชยไปต่อสู้ แพ้พระอินทร์ ท้าวสามลจึงให้นางมณฑาไปอ้อนวอนเจ้าเงาะให้ออกไปตีคลีกับพระอินทร์ เจ้าเงาะรับ แล้วถอดรูป

ค ข้อส่งท้าย — พระสังข์ทองตีคลีชะนะ ท้าวสามลให้ครองเมือง.

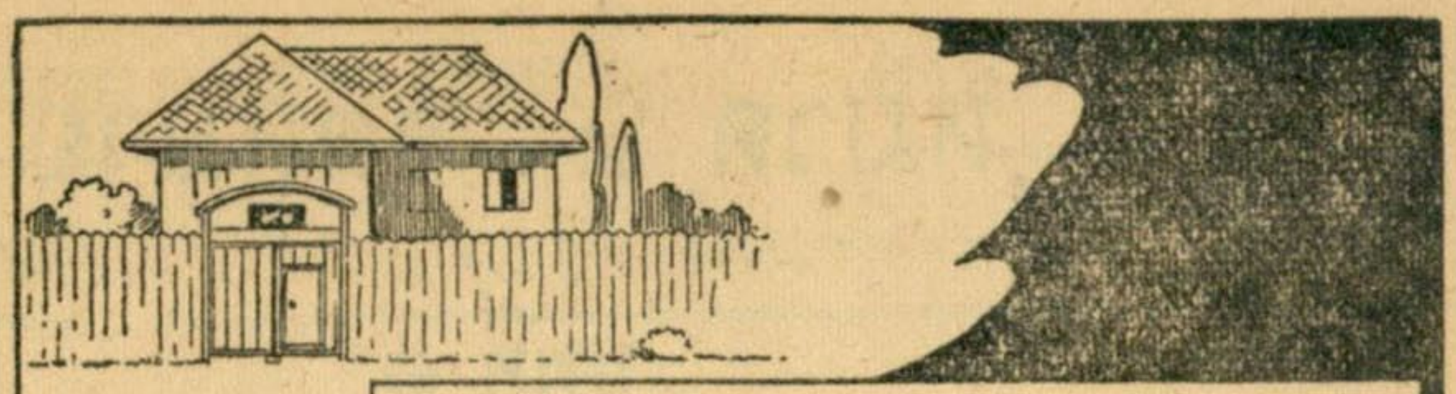

ซอย ๒

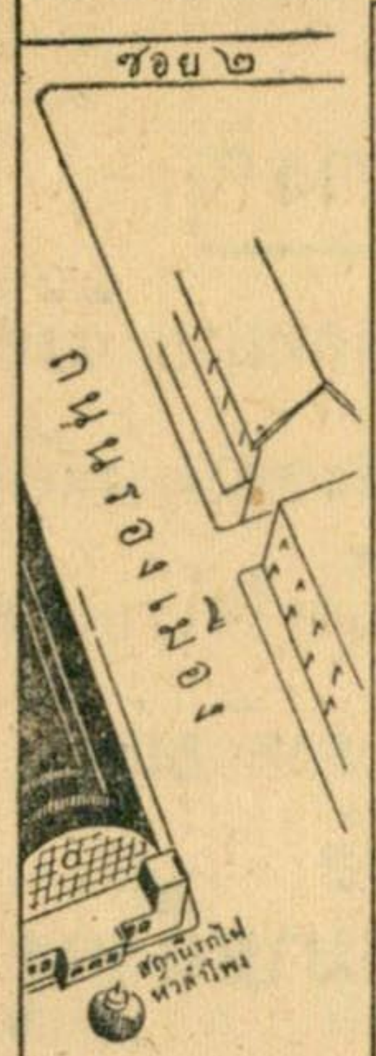

1 → บ้านเลขที่ ๕๐ ถนนรองเมือง
ซอย ๒
อำเภอปทุมวัน พระนคร

2 → วันที่ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๑

3 → ตำนับ คุณครูประจำชั้นประถมปีที่ ๒

4 → ผมไม่สบาย ไปให้หมอตรวจ
หมอบอกว่าเป็นไข้จับสั่น ผมจึง
ต้องขอลาหยุดรักษาตัว ๓ วัน

5 → ขอแสดงความนับถือ

6 → ด.ช. สุชาติ วรรณกร

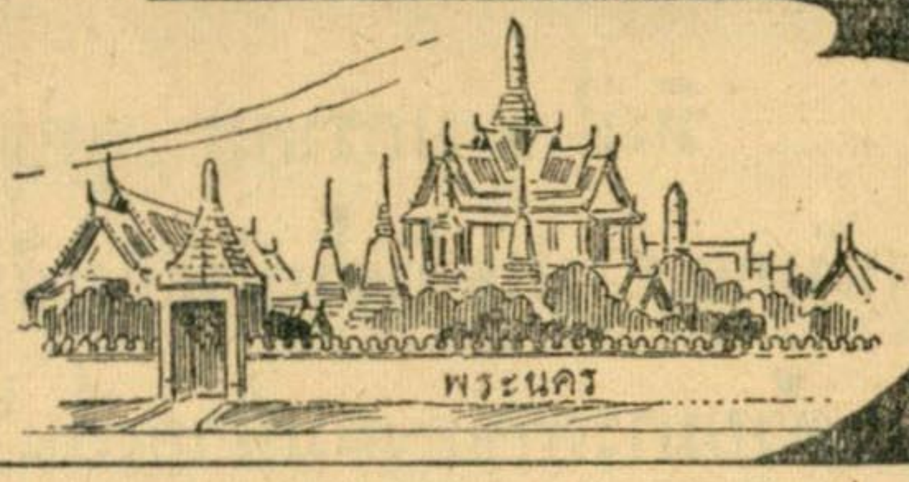

๕๐

นายสวัสดิ์ เรืองวิทย์
ครูประจำชั้นประถมปีที่ ๒
โรงเรียนนันทนศึกษา
อำเภอดุสิต
จังหวัดพระนคร

หมวด ๒ จดหมาย

บทที่ ๑

จดหมายแบบต่าง ๆ

นักเรียนได้เรียนจดหมาย รู้รูปของจดหมาย วิธีส่งจดหมาย ส่งเงินทางธนาณัติ ส่งเงินทางเช็คไปรษณีย์ ส่งของทางพัสดุไปรษณีย์ และเขียนจดหมายง่าย ๆ ได้บ้างแล้ว ต่อไปนี้จะได้เรียนจดหมายแบบต่าง ๆ ตามที่เรียนมาแล้ว แต่มีข้อความยากขึ้น ดังตัวอย่างนี้

(๑) จดหมายถึงครู

บ้านเลขที่ ๑๐๐ จุฬาลงกรณ ซอย ๒
อำเภอปทุมวัน พระนคร

วันที่ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๒

คำนับคุณครูประจำชั้นประถมปีที่ ๔

ด้วยมารดาของผมป่วยเป็นไข้ไทฟอย มีอาการหนักมาก บิดาไม่อยู่ไปธุระต่างจังหวัดกว่าจะกลับก็คงจะเป็นเวลาอีก ๑ หรือ ๒ สัปดาห์ ทางบ้านของผมไม่มีใครที่จะดูแลมารดาของผมแทนผมได้ ฉะนั้นผมจึงจำเป็นต้องขอลาหยุดการเรียนสัก ๗ วัน นับแต่วันที่ ๔ มกราคม ถึงวันที่ ๑๐ มกราคม ศกนี้ แต่

ถ้ามารดาผมค่อยทุเลาขึ้น หรือบิดากลับเร็วกว่ากำหนด ผมก็จะมาเรียนก่อนถึงกำหนดวันลาของผม.

ขอแสดงความนับถือ

ด.ช. เชาวน์ ไชยสิทธิ์

คำอธิบาย คำว่า ข้อความของจดหมายได้แก่ตอนที่ว่า "ด้วยมารดาของผมป่วยเป็นไข้ไทฟอยมีอาการหนักมาก จนถึงผมจะมาเรียนก่อนถึงกำหนดวันลาของผม" ข้อความที่ขีดเส้นใต้ไว้นั้น เป็นข้อความที่ยากขึ้นกว่าที่เคยเรียนมาแล้ว ทำไมจึงต้องเขียนข้อความเหล่านั้นลง ทั้งนี้เพื่อให้มีเหตุและผลเกี่ยวเนื่องกัน เพราะมารดาป่วยหนัก นักเรียนจึงต้องลาหยุดโรงเรียน เพราะบิดาไปธุระต่างจังหวัด นักเรียนจึงต้องดูแลมารดาแทน เพราะบิดามีกำหนดกลับอีก ๑-๒ สัปดาห์ นักเรียนจึงต้องลาหยุด ๗ วัน และเพราะว่าถ้ามารดาค่อยทุเลา หรือบิดากลับเร็วกว่ากำหนด นักเรียนก็จะมาเรียนก่อนกำหนด เหล่านี้เป็นเหตุและผลต่อเนื่องกัน ถ้าผู้เขียนจดหมายไม่รู้วิธีเขียนให้ชัดเจนหรือมีเหตุมีผลดังกล่าวแล้ว แทนที่จะได้รับความสำเร็จในจดหมายฉะบับเดียว จะต้องเสียเวลาโต้ตอบกัน เป็น ๒-๓ ฉะบับ เป็นต้น

(๒) จดหมายถึงเพื่อน

โรงเรียนเทศบาล ๓๙ ตำบลหอวัง

อำเภอปทุมวัน พระนคร

วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒

สวัสดี เพื่อนรัก

การสอบไล่ประจำปีสำหรับชั้นประถมปีที่ ๔ กำหนดในวันที่ ๒๑, ๒๒, ๒๓ เดือนนี้ ฉันรู้สึกว่า ฉันอ่อนวิชาภาษาไทยอยู่มาก อยากจะขอยืมหนังสือเกี่ยวกับวิชาภาษาไทยของเธอ มีหนังสือแต่งความแต่งจดหมายและไวยากรณ์เป็นต้นดสัก ๒–๓ วัน ฉันเชื่อว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ฉันมาก ถ้าเธอไม่รังเกียจโปรดมอบไปกับผู้ถือหนังสือนี้ ฉันขอขอบใจเธอมาล่วงหน้า

ด้วยความรักและคิดถึง

สนิท มิตรผะดุง

คำอธิบาย วัน เดือน ปี ถ้าจะใช้อย่างเต็มต้องใช้วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๑๔๙๒ ถ้าจะใช้อย่างย่อก็ใช้ ๑ มี.ค. ๙๒ แต่ไม่ควรใช้ ๑/๓/๙๒ คำลงท้ายจะใช้ด้วยความรักหรือด้วยความคิดถึงก็ได้ แต่ไม่ควรใช้ โดยความรัก.

(๓) จดหมายถึงบิดามารดา

โรงเรียนอินทรศึกษา

ถนนพญาไทย พระนคร

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๕๒

การสอบไล่ประจำปีการศึกษานี้ใกล้จะถึงกำหนดอยู่แล้ว ผมมีความยินดีที่จะเรียนให้คุณพ่อทราบว่าผมคงจะสอบไล่ได้แน่ เพราะการเรียนของผมได้คะแนนดีเสมอมาและถ้าผมสอบไล่ได้ ผมหวังว่าคุณพ่อคงจะให้ผมได้เรียนในชั้นมัธยมต่อไป ผมขอรับรองว่า ผมจะตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด โดยไม่ให้เสียเวลา หรือเสียเงินทองไปเปล่า ๆ

ถ้าคุณพ่อไม่ขัดข้อง โปรดตอบให้ผมทราบด้วย ผมจะได้เตรียมตัวเพื่อการเรียนต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ด.ช. วัฒน์ พานิชเจริญ

(๔) จดหมายถึงญาติ

บ้านพักสรรพากรจังหวัด
จังหวัดนครปฐม

๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๒

คำนับคุณพี่ ที่นับถือ

นับเป็นเวลาเดือนกว่าแล้ว ที่คุณพี่จากน้องมาเรียนที่กรุงเทพฯ น้องคิดถึงคุณพี่มาก เพราะขาดเพื่อนเล่นและขาดผู้คอยตักเตือนสั่งสอนไปคนหนึ่ง

คุณพี่ชอบโรงเรียนกินนอนที่มาอยู่ประจำนี้ไหม มีเพื่อนหลายคนหรือยัง มีการเล่นอะไรบ้าง มีระเบียบอย่างไร โปรดเล่าให้น้องฟังบ้าง เพราะน้องอยากรู้เรื่องโรงเรียนกินนอนของนักเรียนชายอย่างคุณพี่

น้องจะพยายามเรียนให้สอบไล่ชั้นประถมปีที่ ๔ ได้ในปีการศึกษานี้ และจะขออนุญาตคุณพ่อมาเป็นนักเรียนประจำในโรงเรียนสตรีที่กรุงเทพฯ บ้าง.

ด้วยความนับถือ

ด.ญ. วนิดา

คำอธิบาย จำไว้ว่า การเขียนข้อความหมดตอนหนึ่ง ๆ จะต้องขึ้นตอนใหม่เช่น ข้อความในจดหมายนี้แบ่งได้เป็น ๓ ตอน ตอนแรกกล่าวถึงการที่พี่ของเขาจากไปเรียนที่กรุงเทพฯ ตอนกลาง กล่าวถึง

เรื่องของโรงเรียนประจำว่ามีระเบียบ และการเล่นอย่างไรบ้าง ตอนหลัง กล่าวถึงส่วนตัวของเขาที่จะมาเป็นนักเรียนประจำบ้าง ดังนี้.

(๕) จดหมายกิจธุระ

โรงเรียนดาราวิทยาลัย
จ.ว. เชียงใหม่

๕ มกราคม ๒๔๙๒

เรียน ท่านผู้จัดการไทยวัฒนาพานิช

ข้าพเจ้าอยากได้เฉลยเลขคณิตชั้นมัธยมปีที่ ๑-๒-๓ ของพระยาวิทิตดรุณกูล กับ นายโชค สุคันธวณิช อย่างละเล่ม ไม่ทราบว่าทางสำนักงานของท่านจะมีหรือไม่ จึงมิได้ส่งเงินมาล่วงหน้า ถ้าหากมีหนังสือดังกล่าวนี้ ขอได้กรุณาจัดส่งให้ข้าพเจ้าอย่างละเล่ม โดยทาง พ.ก.ง. หรือจะให้ข้าพเจ้าส่งเงินก่อน ก็ขอให้แจ้งราคาไปให้ทราบด้วย.

อนึ่ง ถ้าทางสำนักงานนี้มีหนังสือคู่มือหรือข้อเฉลยหนังสืออื่นใดอีกบ้าง ขอได้กรุณาแจ้งไปให้ทราบด้วย จะขอบคุณเป็นอันมาก.

ขอแสดงความนับถือ
อัมพร อุดมใหม่

คำอธิบาย จดหมายกิจธุระต้องพูดให้สั้น ได้ความชัดเจน คำแทนชื่อผู้เป็นเจ้าของจดหมาย ใช้ว่า ข้าพเจ้า คำแทนชื่อของผู้รับจดหมาย ใช้ว่า ท่าน เป็นคำกลาง ๆ ใช้ได้ทั่วไป.

อัตราไปรษณีย์

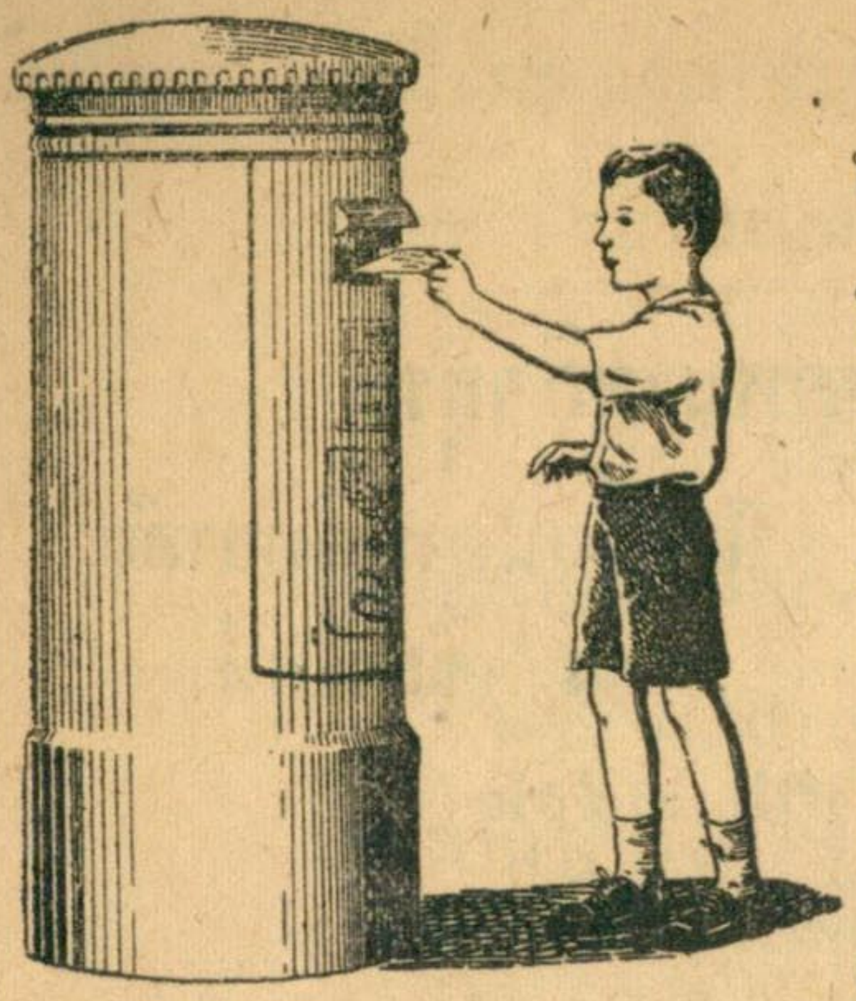

พัสดุไปรษณีย์ของตีพิมพ์

จดหมาย

หนัก ๒๐ ก. แรก		๒๐ สต.
หนัก ๒๐ ก. หลังหรือเศษ		๒๐ ,,
ลงทะเบียน	เพิ่ม	๑๐๐ ,,
ทางอากาศ	เพิ่ม	๒๐ ,,

ไปรษณียบัตร

ธรรมดา		๑๐ สต.
ต่างประเทศ		๒๕ ,,
ทุก ๕๐๐ ก.	หรือเศษ	๑๕๐ ,,
ทุก ๕๐ ก.	หรือเศษ	๒๐ ,,

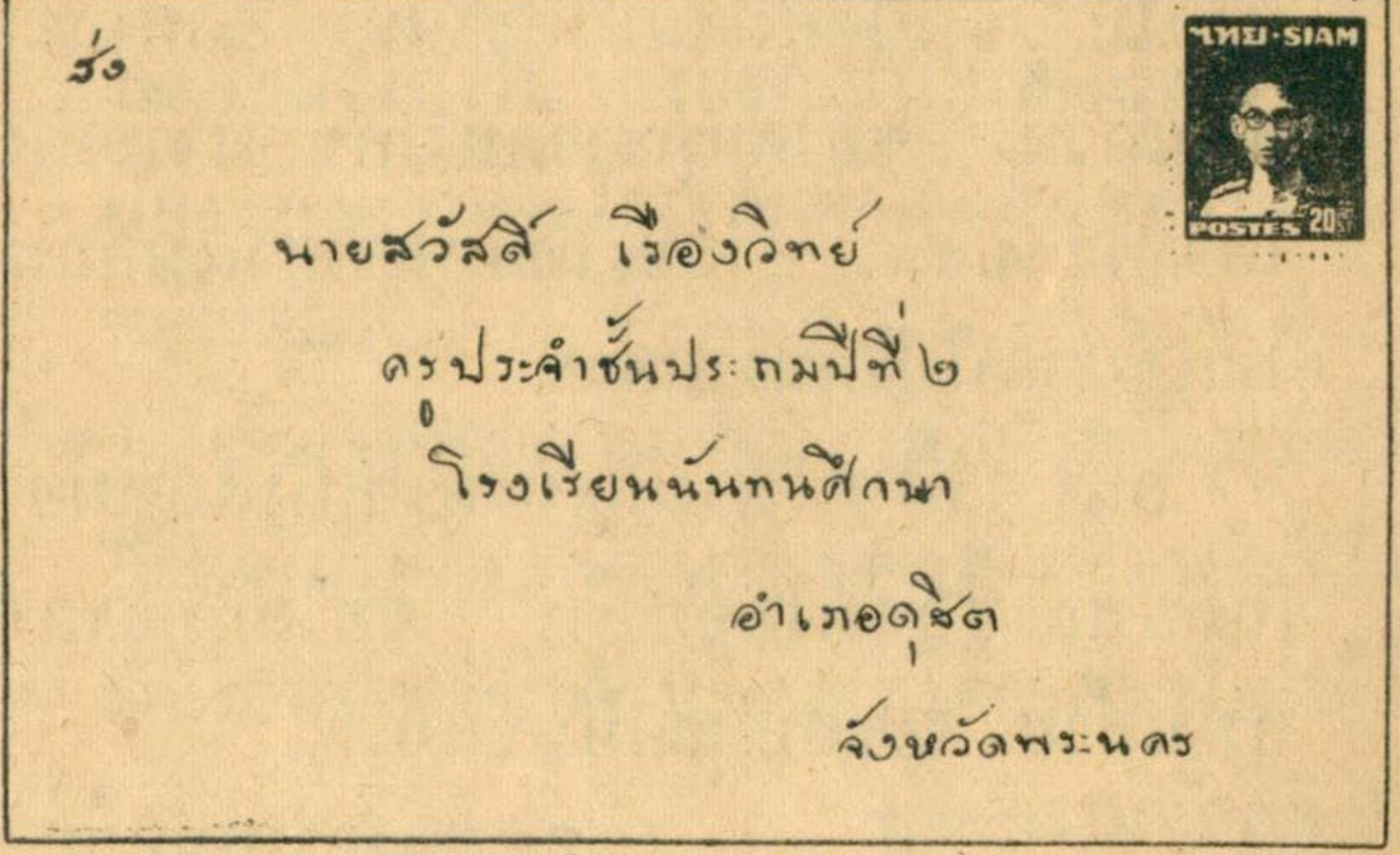

แบบฝึกหัด

-๑-

เด็กชายมั่ง ขยันงาน เป็นนักเรียนโรงเรียนโพธิทัต ถนนรองเมืองซอย ๓ พระนคร เขียนจดหมายถึงบิดาชื่อ นายมี ขยันงาน อยู่บ้านเลขที่ ๒๕ ตำบลหัวรอ อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๔๙๒

ความว่า ในระหว่างหยุดเรียนประจำภาคปลายนี้ เด็กชายเชี่ยว วิชามั่น เพื่อนนักเรียนคนหนึ่งซึ่งชอบพอกันมาก ชวนให้ไปพักที่บ้านของเขา ตำบลบางปลาสร้อย จังหวัดชลบุรี บ้านของเขาอยู่ใกล้ทะเล อากาศทะเลคงจะเป็นประโยชน์แก่เด็กชายมั่ง ขยันงาน มาก จึงขออนุญาตบิดาไปพักกับเพื่อนดังกล่าวนี้สัก ๒-๓ วัน เมื่อกลับแล้วจะรีบขึ้นมาพบบิดามารดาทันที.

สมมติให้นักเรียนเป็น เด็กชายมั่ง ขยันงาน เขียนจดหมายถึงบิดาตามใจความข้างบนนี้ ส่งทางไปรษณีย์.

-๒-

เด็กชายวัฒน์ พานิชเจริญ นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๔ โรงเรียนราษฎร์เซ็นต์คาเบรียล พระนคร เขียนจดหมายถึงครูประจำชั้นประถมปีที่ ๔ ความว่า ตามที่ขอลาหยุดโรงเรียนเพื่อช่วย

มารดาดูแลทางบ้านมาแล้วเป็นเวลา ๕ วัน นับตั้งแต่วันที่.....
ถึง วันที่.....พฤษภาคม ศกนี้ เนื่องจากบิดาไปธุระที่เชียง
ใหม่นั้น บัดนี้บิดายังไม่กลับ จึงจำเป็นต้องขอลาต่ออีก ๓ วัน
นับแต่วันที่..... ถึงวันที่.....พฤษภาคม ศกนี้.

สมมติให้นักเรียนเป็น เด็กชายวัฒน์ พานิชเจริญ เขียน
จดหมายถึงครูตามใจความข้างบนนี้ ลงตำบลบ้านเลขที่ ๒๕
ตำบลสะพานขาว จังหวัดพระนคร ส่วนวันที่ เดือน ปี ลงเอง
แต่ต้องระวังให้สมกับเหตุผลข้างต้นนี้.

เด็กหญิงมาลี งามพันธ์ นักเรียนโรงเรียนเทพสตรีวิทยาลัย
จังหวัดลพบุรี เขียนจดหมายถึงเพื่อนชื่อ กัลยา งามพิศ ซึ่งป่วย
ไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี มีความ
ว่า เขาเพิ่งได้ทราบจาก ราศี เมื่อตอนเช้าวันนั้นเองว่า กัลยา
งามพิศ ป่วยจนถึงกับต้องไปนอนโรงพยาบาล ในวันแรก ๆ ที่
กัลยา หายหน้าไปจากโรงเรียน เขาคิดว่า คงมีธระอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องลาหยุดโรงเรียน เมื่อได้ทราบความจริง
เช่นนี้ จึงเขียนจดหมายมาถามข่าวคราว และขออวยพรให้
หายวันหายคืน.

สมมติให้นักเรียนเป็น เด็กหญิงมาลี งามพันธ์ เขียนจด-
หมายตามใจความข้างต้นนี้ ลงวัน เดือน ปี เอาเอง.

นายพจน์ สุวภาค เสมียนแผนกศึกษาธิการ จังหวัดบุรีรัมย์ เห็นแจ้งความในหนังสือพิมพ์สัจจารายวันว่า สำนักงานพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ถนนไมตรีจิตต์ พระนคร พิมพ์หนังสือประวัติการศึกษาขึ้นจำหน่ายราคาเล่มละ ๒๐ บาท จึงส่งเงินโดยทางเช็คไปรษณีย์ ขอซื้อหนังสือดังกล่าวนี้เล่มหนึ่ง.

สมมติให้นักเรียนเป็น นายพจน์ สุวภาค เขียนจดหมายตามความประสงค์ดังกล่าวแล้วนั้น ลงวัน เดือน ปี เอาเอง.

บทที่ ๒

ส่งพัสดุลงทะเบียน

นักเรียนได้เรียนมาแล้วว่า ถ้าจะส่งสิ่งของจำนวนน้อย ขนาดไม่ใหญ่โต และน้ำหนักไม่มากนัก ควรส่งทางพัสดุไปรษณีย์ และรู้ถึงเรื่อง ชะนิดของพัสดุที่จะส่ง ลักษณะของหีบห่อ การจ่าหน้าหีบห่อ และการส่งสิ่งของอย่างไรที่เป็นสิ่งของต้องห้ามมาแล้ว ในบทนี้จะได้กล่าวถึงการส่งพัสดุรับประกันการศูนย์หาย เรียกว่า พัสดุลงทะเบียน นักเรียนจะได้ทราบระเบียบการส่งดังต่อไปนี้.

ผู้ส่ง สวัสดี ครับ.

พนักงาน ป.ณ. สวัสดี ครับ มีธุระอะไรหรือครับ.

ผู้ส่ง ผมอยากส่งของโดยทางพัสดุไปรษณีย์สักห่อหนึ่งครับ.

พนักงาน ป.ณ. ไหนส่งห่อพัสดุให้ผมดูหน่อย.

ผู้ส่ง นี่ครับ.

พนักงาน ป.ณ. คุณจะส่งไปที่ไหน.

ผู้ส่ง ผมจะส่งไปจังหวัดบุรีรัมย์ครับ ส่งได้ไหมครับ.

พนักงาน ป.ณ. ผมชั่งดก่อน หนัก ๒๕๐๐ กรัม ส่งได้ครับ.

ผู้ส่ง ผมจะต้องเสียค่าส่งเท่าไร.

พนักงาน ป.ณ. คุณจะต้องเสียค่าส่งตามน้ำหนัก ๕๐๐ กรัม หรือเศษของ ๕๐๐ กรัมต่อ ๑.๕๐ บาท พัสดุห่อนี้ต้องเสียค่าส่ง ๕.๐๐ บาทถ้วนครับ.

ผู้ส่ง ถ้าพัสดุห่อนั้นเป็นอันตรายศูนย์หาย ทางการใช้ค่าเสีย
หายให้ไหม ครับ

พนักงาน ป.ณ. ใช้ให้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ถ้าเป็นพัสดุ
ธรรมดา ไม่ได้ลงทะเบียน ชะนิดน้ำหนักไม่
เกิน ๕ กิโลกรัม ใช้ให้ในอัตรา ๑.๐๐ บาท
ต่อน้ำหนัก ๕๐๐ กรัม ชะนิดน้ำหนักเกิน ๕
กิโลกรัม ใช้ให้ไม่เกิน ๑๐.๐๐ บาท ใน ๕
กิโลกรัมแรก และเพิ่มให้ ๕๐ สตางค์ทุก ๆ
๕๐๐ กรัมหลัง แต่รวมกันไม่เกิน ๑๕ บาท
ถ้าเป็นพัสดุลงทะเบียนใช้ให้หิบห่อละไม่เกิน
๒๐ บาท

ผู้ส่ง ขอบคุณครับ ผมควรจะส่งอย่างไรดี.

พนักงาน ป.ณ. ควรส่งลงทะเบียนซีครับ.

ผู้ส่ง ผมจะต้องเสียค่าส่งเท่าไร ครับ.

พนักงาน ป.ณ. คุณจะต้องเสียค่าลงทะเบียนเพิ่มขึ้นอีก ๑ บาท
จากอัตราธรรมดา.

ผู้ส่ง ดีละครับ ผมขอส่งอย่างลงทะเบียนเถอะครับ.

พนักงาน ป.ณ. คุณจะต้องเสียค่าส่งรวมทั้งสิ้น ๑๐ บาท.

ผู้ส่ง นี่ครับ เงิน ๑๐ บาท ผมลาละครับ.

พนักงาน ป.ณ. ครับ ขอบใจ.

แบบฝึกหัด

๑. สมมติให้นักเรียนเป็นนายไปรษณีย์ และผู้ส่งสิ่งของทางไปรษณีย์ สนทนาโต้ตอบกันตามตัวอย่างนี้.

๒. หัดคิดค่าส่งพัสดุตามน้ำหนักต่อไปนี้ทั้งลงทะเบียน และไม่ลงทะเบียน พัสดุหนัก ๒๐๐ กรัม ๕๐๐ กรัม ๗๐๐ กรัม ๑๑๐๐ กรัม ๑๕๐๐ กรัม ๑๖๐๐ กรัม ๒๐๐๐ กรัม. ฯลฯ

๓. หัดจ่าหน้าห่อพัสดุ ถึงบุคคลต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนกำหนดให้.

๔. หัดจัดทำหีบห่อให้ถูกต้องตามลักษณะที่กำหนดไว้.

๕. ส่งพัสดุไปให้ญาติ ถ้าหายควรทำอย่างไร.

บทที่ ๓

จดหมายโต้ตอบ

ในบทก่อนนักเรียนได้เรียนวิธีเขียนจดหมายถึงบุคคลต่าง ๆ เช่น เขียนถึงครู ถึงบิดามารดา ถึงเพื่อนฝูง และถึงห้างร้าน ติดต่อด้วยกิจธุระมาแล้ว แต่เป็นแบบจดหมายซึ่งผู้ส่งแจ้งความประสงค์ไปแต่ฝ่ายเดียว ในบทนี้จะได้กล่าวถึงจดหมายที่ผู้รับจะต้องตอบชี้แจงความประสงค์ หรือกิจธุระให้ผู้ส่งทราบ เรียกว่า จดหมายโต้ตอบ.

หลักสำคัญในการเขียนจดหมายโต้ตอบ คือ

(๑) เมื่อได้รับจดหมายจะต้องตอบในทันที อย่าให้ผู้ติดต่อต้องคอย

(๒) จดหมายตอบจะต้องอ้างเลขที่ หรือวันที่ ของจดหมายเดิมก่อนเสมอ.

(๓) ต้องท้าวความของจดหมายเดิม โดยย่อก่อน

(๔) ต้องตอบเท่าที่เขาแจ้งความประสงค์มาพร้อมด้วยเหตุผล.

ตัวอย่างจดหมายโต้ตอบ

บ้านเลขที่ ๗ ตำบลหัวรอ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๙ พฤษภาคม ๒๔๙๒

สมศักดิ์ ลูกรัก

พ่อได้ส่งเงินมาในนามของลูก โดยทางธนาณัติที่.....เป็นเงิน ๕๐ บาทถ้วน เงินจำนวนนี้พ่อต้อง

การให้ลูกได้ซื้อเครื่องแต่งตัวและเครื่องเล่าเรียน การใช้จ่ายเงินขอให้ระวังใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็น เพราะเงินทองเป็นของหายาก เมื่อลูกได้รับเงินจำนวนนี้แล้ว ตอบให้พ่อทราบด้วย.

รักและคิดถึง

สมพงษ์ สืบพันธ์

จดหมายตอบ

โรงเรียนสืตบุตรบำรุง

ถนนรองเมือง พระนคร

๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๒

คำนับคุณพ่อ ที่นับถือ

หนังสือลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ศกนี้ ส่งเงิน ๔๐ บาทโดยทางธนาณัตินั้น ลูกได้รับแล้ว พร้อมด้วยความขอบคุณ.

เงินจำนวนนี้ลูกได้ใช้ไปแต่ในสิ่งจำเป็นทั้งนั้น เช่นซื้อกางเกง ๑ ตัว ๑๐ บาท เสื้อใน ๑ ตัว ๘.๕๐ บาท เสื้อกล้าม ๑ ตัว ๕.๕๐ บาท กับซื้อหนังสือเพิ่มเติม ๑ เล่ม สมุด ๖ เล่ม เป็นเงิน ๕.๕๐ บาท คงเหลือเงิน

๑๐.๕๐ บาท เงินที่เหลือนี้จะได้เอาไว้ซื้ออาหารกิน
กลางวันฉะเพาะบางวัน ลูกจึงเรียนมาให้คุณพ่อทราบ
ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
สมศักดิ์ สืบพันธ์

แบบฝึกหัด

- ๑ -

ที่ ๓๗๔/๒๔๙๑ แผนกศึกษาธิการอำเภอเมือง
จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๑

เรื่อง ขอซื้อปฏิทินค้น วัน เดือน ปี

จาก ศึกษาธิการอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

ถึง ผู้จัดการโรงพิมพ์คุรุสภา

ด้วยทางราชการแผนกศึกษาธิการอำเภอเมือง-ฉะเชิงเทรา ต้องการซื้อปฏิทิน ๑ เล่ม จึงส่งเงิน ๕.๐๐ บาท โดยทางเช็คไปรษณีย์ เลขที่ ๐๗๐๗๔ พร้อมหนังสือนี้ เมื่อได้รับเงินถูกต้องแล้ว โปรดจัดส่งปฏิทินพร้อมด้วยในเสร็จรับเงินด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

(นายจุมพล พรรณเนตร)

สมมติให้นักเรียนเป็นผู้จัดการโรงพิมพ์คุรุสภา พระนคร ตอบจดหมายข้างต้นนี้

- ๒ -

บ้านเลขที่ ๑๕ ข้างที่ว่าการอำเภอท่าเรือ
จัดหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๘ สิงหาคม ๒๔๙๒

เจริญศรี สมชาติ

พ่อได้ส่งเงินมาทางธนาณัติที่ ๐๗๔ เป็นเงิน ๗๐ บาท เพื่อเป็นค่าอาหารและค่าเล่าเรียนของลูกประจำเดือนกันยายน ศกนี้ เมื่อได้รับแล้วตอบให้พ่อทราบด้วย.

อนึ่งในการใช้จ่ายเงินลูกจะต้องระลึกไว้ว่า พ่อแม่หามาได้ด้วยความเหนื่อยยาก จะใช้จ่ายอะไรต้องใช้จ่ายแต่ที่จำเป็นจริงๆ.

คิดถึง
เจริญ สมชาติ

สมมติให้นักเรียนเป็น เด็กหญิง เจริญศรี สมชาติ ตอบ จดหมายบิดาตามใจความข้างต้นนี้.

- ๓ -

แผนกศึกษาธิการ อำเภอบัวใหญ่
จังหวัดนครราชสีมา
๑ ธันวาคม ๒๔๙๒

คำนับ ผู้จัดการไทยวัฒนาพานิช

ผมขอซื้อหนังสือภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ของอาจารย์มานี ธรรมครองอาตม์ ๑ เล่ม ได้ส่งเงิน

๒๕ บาทโดยทางธนาณัติ เลขที ๐๒๕ มาพร้อมหนังสือนี้แล้ว.

ขอแสดงความนับถือ

(แสวง บุญมาก)

สมมติให้นักเรียนเป็นผู้จัดการห้างไทยวัฒนาพานิช ๑๘ ไมตรีจิตต์ พระนคร ตอบรับเงินและส่งหนังสือให้ตามความต้องการ.

ที่ ๑๑๐๖/๒๔๘๑ แผนกศึกษาธิการอำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น

๑๙ ธันวาคม ๒๔๘๑

เรื่อง สมุดคู่มือเลื่อนวิทยฐานะครู
จาก ศึกษาธิการอำเภอเมืองขอนแก่น
ถึง ผู้จัดการไทยวัฒนาพานิช

หนังสือของท่านที่ ๖๐๘/๒๔๘๑ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ศกนี้ แจ้งว่า ห้างได้จัดทำสมุดคู่มือเลื่อนวิทยฐานะและมีเจตน์จำนงที่จะส่งให้เป็นบรรณาการแก่ครูนั้น.

ขอท่านได้กรุณาส่งสมุดคู่มือ ฯลฯ ให้เป็นจำนวน ๖๐ เล่ม ได้ส่งบัญชีรายชื่อโรงเรียนมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว.

ขอแสดงความนับถือ

(สุทธิ์ แก้วกาญจน์)

สมมติให้นักเรียนเป็นผู้จัดการไทยวัฒนาพานิช ตอบจดหมายพร้อมกับส่งสมุดคู่มือเลือนวิทยฐานะ ๖๐ เล่ม

หมายเหตุ ขณะนี้ทางราชการได้เปลี่ยนใช้แบบหนังสือราชการใหม่แล้ว ในส่วนบุคคลธรรมดาคงใช้

เรื่อง.....

แจ้งความมายัง.....

ส่วนคำขึ้นต้น สรรพนาม และคำลงท้ายใช้ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้รับหนังสือ	คำขึ้นต้น	สรรพนาม	คำลงท้าย
รัฐมนตรี	เรียน	ข้าพเจ้า–ท่าน	ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
ปลัดกระทรวง อธิบดี	เรียน	ข้าพเจ้า–ท่าน	ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
บุคคลทั่วไป	แจ้งความมายัง	ข้าพเจ้า–ท่าน	ขอแสดงความนับถือ หรือ ด้วยความนับถือ

บทที่ ๔

จดหมายระหว่างสงฆ์กับฆราวาส

จากสงฆ์ถึงฆราวาส

วัดชัยมงคล จังหวัดอ่างทอง

๑ ธันวาคม ๒๔๙๑

เรื่อง ขอให้บิดโรงเรียนเนื่องในการสอบไล่นักธรรม

จาก เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล

เจริญพรมายัง ศึกษาธิการอำเภอเมืองอ่างทอง

ในการสอบไล่นักธรรมประจำพุทธศักราช ๒๔๙๒ ซึ่งตรงกับวันที่.....ถึงวันที่.....มกราคม ศกนี้ รวม ๔ วัน ทางวัดจำเป็นต้องใช้สถานที่ กระดานดำ โต๊ะ และม้านั่งนักเรียนของโรงเรียนเทศบาล ๓ (วัดชัยมงคล) อาตมาภาพจึงแจ้งมาเพื่อขออนุญาตบิดโรงเรียนในกิจดังกล่าวแล้วรวม ๔ วัน.

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรคณารักษ์)

จำไว้ว่า จดหมายจากสงฆ์ถึงฆราวาสคำขึ้นต้นจะใช้ จาก – ถึง หรือ "เจริญพรมายัง" ก็ได้ คำแทนชื่อของท่านใช้ว่า "อาตมาภาพ" คำลงท้ายใช้ว่า "ขอเจริญพร" ดังนี้.

จากฆราวาสถึงสงฆ์

ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา

จังหวัดยะลา

วันที่ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๒

นมัสการ ท่านเจ้าอาวาสวัดคูหาภิมุข

ผมจะทำบุญขึ้นบ้านใหม่ในวันที่ ๑๕ เมษายน ศกนี้ ในงานนี้ผมจำเป็นต้องขอยืมเครื่องใช้ของพระคุณเจ้าบางอย่างคือ พรม ๒ ผืน หมอน ๑๐ ลูก กระโถน ๑๐ ลูก ขันน้ำ ๑๐ ที่ ขอได้โปรดมอบสิ่งของเหล่านี้กับไปผู้ถือหนังสือนี้ด้วย.

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ.

(จิตต์ มั่นธรรม)

จำไว้ว่า จดหมายฆราวาสถึงสงฆ์ คำขึ้นต้น ควรใช้ว่า "นมัสการมายัง" คำลงท้าย ใช้ว่า "ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ" ดังตัวอย่างนี้.

แบบฝึกหัด

– ๑ –

พระโพธิวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์เงิน จังหวัดสิงห์บุรี ทำ หนังสือ ถึง นายก เทศ มนตรี เมือง สิงห์บุรี

ลงวันที่.....เมษายน ๒๔๙๒ ความว่า ถนนหน้าวัดโพธิ์เงินเป็นหลุมเป็นบ่อมาก ไม่สะดวกแก่การสัญจรไปมาของพระภิกษุสามเณร ครู นักเรียนและราษฎร จึงขอให้เทศบาลช่วยจัดการซ่อมให้.

สมมติให้นักเรียนร่างจดหมายตามใจความข้างต้นนี้.

- ๒ -

พระครูผาสุกิจโกศล เลขานุการคณะกรรมการสงฆ์ สำนักวัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก ทำหนังสือถึงศึกษาธิการ จังหวัดนครนายก ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๔๙๒ ความว่า การตรวจสอบนักธรรม ประจำปี ๒๔๙๒ ของจังหวัดนครนายกกำหนดประชุมตรวจที่วัดอุดมธานี ในวันที่ ๒๘ ถึง ๓๑ ธันวาคม ศกนี้ รวม ๔ วัน ในการประชุมตรวจนักธรรมคราวนี้มีพระภิกษุสงฆ์มาจากท้องที่ต่าง ๆ ประชุมกันกว่า ๒๐๐ รูป ถือว่าเป็นการกุศลสำคัญส่วนหนึ่ง จึงบอกบุญมายังท่านศึกษาฯ เพื่อร่วมการกุศลนี้.

สมมติให้นักเรียนแต่งจดหมายตามใจความข้างต้นนี้.

- ๓ -

ศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี มีหนังสือถึง เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี ว่าเงินนิตยภัตต์ประจำปี ๒๔๙๒ กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งมาตั้งจ่ายให้แล้ว ขอให้ท่านเจ้าคณะจังหวัดแจ้งให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการเบิกจ่ายทางอำเภอได้.

สมมติให้นักเรียนจัดทำจดหมายตามใจความข้างต้นนี้ ลงวัน เดือน ปี ในวันที่เรียนจดหมายนี้.

- ๔ -

พระมหาอาจ ธรรมโชติ สำนักวัดชีโพน อำเภอผักไห่ ทำหนังสือถึงศึกษาธิการอำเภอผักไห่ ลงวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๕๒ ขอเชิญให้เป็นกรรมการจัดงานรื่นเริงฉลองวันตรุษสงกรานต์ประจำปีนี้ กำหนดประชุมครั้งแรกในวันที่ ๘ เมษายน ศกนี้

สมมติให้นักเรียนจัดทำจดหมายตามใจความข้างต้นนี้ ลงวัน เดือน ปี ให้ตรงตามความประสงค์ของการจัดงานนี้.

บทที่ ๕

การโทรเลข

การส่งข่าวคราวถึงกันหรือติดต่อกันด้วยกิจธุระใด ๆ ถ้าต้องการให้เป็นการรีบด่วน จะติดต่อโดยทางจดหมายไม่ทันการ ก็มีวิธีติดต่อกันอีกวิธีหนึ่ง คือการติดต่อกันโดยทางโทรเลข การติดต่อทางโทรเลขมีหลักที่จะต้องจำคือต้องเขียนข้อความให้สั้นได้ความเพียงพอ เพราะถ้าเขียนยืดยาวจะเสียค่าส่งแพงโดยไม่จำเป็น

การจัดทำโทรเลข ถ้าเป็นทางราชการจะต้องทำเป็น ๓ ชุด ชุดหนึ่งสำหรับลงชื่อผู้มีหน้าที่ส่งเพื่อเก็บไว้กับเรื่อง อีก ๒ ชุดเป็นสำเนา มีเจ้าหน้าที่ลงนามรับรองสำเนานั้น สำหรับส่งพนักงานไปรษณีย์ และเป็นสำเนาตั้งเบิกเงิน แต่ถ้าเป็นส่วนตัวจัดทำ ๒ ชุดก็พอ ชุดหนึ่งสำหรับส่งพนักงานไปรษณีย์ อีกชุดหนึ่งเก็บไว้กับเรื่อง.

การเขียนคำโทรเลข จะเขียนอย่างไร ขอให้ดูตัวอย่างต่อไปนี้.

แบบจดหมาย

ไทยวัฒนาพานิช ๑๙ ไมตรีจิตต์ พระนคร

๓ มกราคม ๒๔๕๒

เรื่อง หนังสือคู่มือคณิตศาสตร์

จาก ผู้จัดการไทยวัฒนาพานิช

ถึง นายคณิต พุทธิรัตน์

ตามที่ท่านตกลงให้สำนักงานไทยวัฒนาพานิชพิมหนังสือคู่มือคณิตศาสตร์ รวม ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เลขคณิต ตอนที่ ๒ พีชคณิต ตอนที่ ๓ เรขาคณิตนั้น สำนักงานพิมพ์นี้ได้จัดการเรียงพิมพ์ตอนที่ ๑ เลขคณิตอยู่แล้ว เมื่อได้สัก ๒ ยกจะได้จัดส่งมาให้ท่านตรวจปรู๊ฟโดยทางหลีเชียง ส่วนตอนที่ ๒ จะได้ลงมือพิมพ์ในเวลาอันสมควร.

ขอแสดงความนับถือ

บุญพรั้ง ต. สุวรรณ

แบบโทรเลข

นายคณิต พุทธิรัตน์

โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย

นครราชสีมา

. . . . . .

ปรู๊ฟ เลขคณิต ส่งทางหลีเชียงวันนี้.

บุญพรั้ง ต. สุวรรณ

. . . . . .

ผู้ส่ง บุญพรั้ง ต. สุวรรณ

ไทยวัฒนาพานิช

๑๘ ไมตรีจิตต์ พระนคร.

แบบฝึกหัด

— ๑ —

บ้านพักสรรพากรจังหวัด
จังหวัดพิษณุโลก
๒๕ เมษายน ๒๔๙๒

คำนับ คุณพี่ที่นับถือ

คุณแม่จะลงมากรุงเทพฯ เพื่อกิจธุระบางอย่าง โดยทางรถไฟในวันที่ ๒๙ เมษายน ศกนี้ คุณแม่บอกให้คุณพี่คอยรับที่สถานีรถไฟหัวลำโพงในวันกำหนดนี้ด้วย.

ขอแสดงความนับถือ
มะลิ เจริญวงศ์

แต่เนื่องจากคุณแม่ของมะลิ มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนกำหนดวันเดินทางเป็นวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๔๙๒ คุณแม่จึงให้มะลิ เจริญวงศ์ ส่งโทรเลขถึง มาลี เจริญวงศ์ ซึ่งเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนสตรีวิทยา พระนคร เพื่อให้ทราบ.

สมมติให้นักเรียนเป็น มะลิ เจริญวงศ์ จัดทำโทรเลขตามใจความข้างต้นนี้.

— ๒ —

นายสุรีย์ ประเสริฐพงศ์ บ้านเลขที่ ๑๐๐ ตำบลบางขุนพรม พระนคร เขียนจดหมายถึง นายเลิศ มงคลรัตน์ บ้านเลขที่ ๑๒

ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๙๒ ว่าจะขึ้นไปเที่ยวเชียงใหม่ ในวันสงกรานต์ ขอให้คอยรับที่สถานีรถไฟในวันที่ ๑๑ เมษายน ศกนี้.

แต่เนื่องจาก นายสุริย์ ประเสริฐพงศ์ มีความจำเป็นจะขึ้นไปตามกำหนดเวลานั้นไม่ได้ จึงโทรเลขบอกให้ นายเลิศ มงคลรัตน์ ทราบ.

สมมติให้นักเรียนเป็น นายสุริย์ ประเสริฐพงศ์ จัดทำโทรเลขตามใจความข้างต้นนี้.

— ๓ —

นายสันต์ รักสงบ โรงเรียนเทพศิรินทร์ พระนคร สอบคัดเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนเทพศิรินทร์ได้ จะต้องทำใบมอบตัว จึงโทรเลขถึงบิดาชื่อ นายสุข รักสงบ สรรพสามิตต์จังหวัด จังหวัดสุรินทร์ ขอให้จัดส่งทะเบียนสำมะโนครัวให้โดยเร็ว.

สมมติให้นักเรียนจัดทำโทรเลขตามใจความข้างต้นนี้ ลงวัน เดือน ปี ให้สมกับเหตุการณ์.

— ๔ —

นายสว่าง ไชยณรงค์ บ้านเลขที่ ๒๗๕ ถนนราชวิถี พระนคร ได้ทราบข่าวว่า นายเนียม นาคสวัสดิ์ เพื่อน ได้ประสพ

อุบัติเหตุ รถชนกันถึงขาหักต้องไปนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ประตูสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ จึงโทรเลขแสดงความเสียใจไปให้ทราบ.

สมมติให้นักเรียนเป็น นายส่วาง ไชยณรงค์ จัดส่งโทรเลขไปตามใจความข้างต้นนี้

บทที่ ๖

เบ็ดเตล็ดที่ควรรู้

นักเรียนได้เรียน การเขียน จดหมาย รู้แบบ ต่าง ๆ ของจดหมาย และการไปรษณีย์มาโดยสมควรแล้ว บทนี้เป็นบทส่งท้าย ผู้เรียบเรียงมีความประสงค์จะให้นักเรียนได้รู้ถึงสิ่งอันควรรู้ อันจะเป็นประโยชน์ในกาลภายหน้า เมื่อถึงเวลาครองเรือน สิ่งที่กล่าวถึงนี้คือ เรื่องบัตรต่าง ๆ เช่น บัตรสมรส บัตรฌาปนกิจ บัตรเชิญเพื่อการกุศล และใบปวารณาต่าง ๆ ดังจะได้ให้ตัวอย่างและคำอธิบายไว้โดยสังเขปดังนี้.

๑. บัตรสมรส

(ก)

นาย.....กับ นาย.....

ขอเชิญหลั่งน้ำพระพุทธมนตร์และประสาทพรในงานมงคลสมรส

ระหว่าง

นาย.....กับ นางสาว.....

ณ บ้านเลขที่.....ถนน.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๔.....

เวลา.....น.

(ข)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร

มีความยินดีขอเชิญ

ชุนสัมฤทธิ์วรรณการ

หลั่งน้ำพระพุทธมนตร์ และประสาทพรในพิธีสมรส

ร้อยตรี วสุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (บุตร หลวงไวทเยศรางกูร)

กับ

นางสาวศิวา พรรธนะแพทย์ (บุตรี พระยาพณิชยศาสตรวิธาน)

ณ วัง ถนนวิทยุ

วันเสาร์ที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๘๒ เวลา ๑๖.๕๐ น.

ถ้าผู้เชิญเป็นบุคคลสำคัญ จะใช้นามผู้นั้นเป็นผู้เชิญคนเดียวก็ได้ (ดังตัวอย่าง ข.) และในบางรายใช้นามสโมสรหรือองค์การเป็นผู้เชิญก็มี.

คำอธิบาย บัตรสมรสนิยมใช้บัตรสีขาวหรือสีชมพู ไม่ใช้สีดำ เป็นบัตรชาเดียว ขนาดพองาม ข้อความในบัตรสำหรับผู้เชิญมักใช้ชื่อผู้มีอาวุโสขึ้นหน้า คู่สมรสใช้ชื่อชายขึ้นหน้าหญิง (ฝรั่งใช้หญิงขึ้นหน้าชาย) ต้องบอกตำบลบ้านให้ชัดเจน ตลอดจนวันเวลาที่จะทำพิธี และต้องรักษาเวลาให้แน่นอน

๒. บัตรฌาปนกิจ

กำหนดการฌาปนกิจศพ

.....

ณ เมรุวัด.....

.....

วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๙๒ ตรงกับวันพุธ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ เวลา ๑๐.๐๐ น. ตั้งศพบำเพ็ญกุศล.

วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๙๒ เวลา ๑๖.๓๐ น. ประชุมเพลิง.

นาย..... } เจ้าภาพ.

นาย.....

คำอธิบาย บัตรฌาปนกิจใช้กรอบสีดำ เป็นบัตรสองขาใช้แทนซอง ถ้าเป็นบัตรขาเดียว ต้องใช้ซองต่างหาก ข้อความในบัตร ให้รู้ว่าฌาปนกิจศพผู้ใด ที่ไหน วันเวลาใด ในตอนท้ายให้รู้ว่าใครเป็นเจ้าภาพ ข้อสำคัญเจ้าภาพจะต้องรักษาเวลาให้แน่นอน.

๓. บัตรอุปสมบท

นาย.....

ขอลาอุปสมบท ณ วัด.....

.....

กำหนดวันที่.....พ.ศ.....

กรรมใดที่ข้าพเจ้าล่วงเกินด้วย กาย วาจา ใจ ขอได้โปรดอโหสิแก่ข้าพเจ้าด้วย.

คำอธิบาย ใช้บัตรขาเดียว พิมพ์ตัวหนังสือสีดำ หรือสีทองก็ได้ เวลาใช้ต้องสอดซองต่างหาก ข้อความในบัตรให้รู้ว่า ใครเป็นผู้อุปสมบท อุปสมบทที่ไหน กำหนดวันที่เท่าไร เวลาอะไร หรือจะใช้ชื่อแรมตามจันทรคติด้วยก็ได้ ตอนท้ายให้ได้ความว่า "กรรมใดที่ข้าพเจ้าล่วงเกินด้วย กาย วาจา ใจ ขอได้โปรดอโหสิแก่ข้าพเจ้าด้วย"

๕. บัตรการทำบุญต่าง ๆ

มีความยินดีขอเชิญ.....
มาเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ข้าพเจ้า เนื่องในการทำบุญ.....
.....
กำหนดในวันที่.....พ.ศ.....
ตรงกับวัน.....เวลา.....
ณ บ้าน.....ตำบล.....จังหวัด.....
นาย.....เจ้าภาพ

คำอธิบาย บัตรชนิดนี้ใช้เพื่อการกุศลต่าง ๆ เช่น ตัดจุก ฉลองนาค ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญอายุครบรอบ ฯลฯ ควรใช้บัตรขาเดียว พิมพ์สีหรือธรรมดาก็ได้ เวลาใช้ต้องมีซองต่างหาก ข้อความต้องให้รู้ว่า เป็นการทำบุญอะไร ที่ไหน เมื่อไร ถ้าเป็นเวลามากกว่าวันหนึ่งก็ต้องบอกให้ชัดว่า วันไหน เวลาอะไร บำเพ็ญกุศลอย่างไร เช่นวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๙๒ เวลา ๑๖.๓๐ น. เจริญพระพุทธมนตร์ วันรุ่งขึ้น เวลา ๗.๓๐ น. ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป ดังนี้

๕. แบบใบปวารณา

ข้าพเจ้าขอปวารณากัปปิยภัณฑ์ อันควรแก่สมณะจะพึงบริโภคเป็นมูลค่า.....บาท.....สตางค์ ได้มอบไว้กับเวยยาวัจจกรของพระคุณเจ้าแล้ว ถ้าพระคุณเจ้าต้องประสงค์สิ่งใด ขอได้โปรดเรียกร้องตามสมควรแก่มูลค่านั้นเทอญ.

คำอธิบาย ในการทำบุญ ถ้าเจ้าภาพมีความประสงค์จะถวายเงินจะต้องทำเป็นใบปวารณาถวายแด่สงฆ์ และมอบเงินนั้นกับเวยยาวัจจกร หรือศิษย์ของท่าน ตามแบบนี้.

หมวด ๓ หลักของหนังสือไทย

บทที่ ๑

ทวนต้น

๑. พยัญชนะ ๔๔ ตัว คือ :-

ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ
ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ.

สอนให้รู้ว่า

(๑) พยัญชนะแบ่งเป็นวรรคละกี่ตัว.
(๒) พยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกัน มีชื่ออย่างไร.
(๓) พยัญชนะแบ่งตามเสียงมีเท่าไร.
(๔) พยัญชนะแบ่งตามวิธีใช้ ๓ พวก คืออะไรบ้าง.
(๕) อักษร ๓ หมู่ คืออะไรบ้าง.
(๖) อักษรคู่คืออย่างไร.
(๗) อักษรเดี่ยวคืออย่างไร.
(๘) อักษรเดี่ยวมีกี่ตัว.
(๙) อักษรนำคืออย่างไร.
(๑๐) อักษรกลำคืออย่างไร.

๒. สระ ๒๑ รูป คือ :-

ะ	เรียกว่า	วิสรรชนีย์	ิ	เรียกว่า	พินทุอิ
า	,,	ลากข้าง	ุ	,,	ตีนเหยียด

ั	เรียกว่า	ตีนคู้
เ	,,	ไม้หน้า
โ	,,	ไม้โอ
ใ	,,	ไม้ม้วน
ไ	,,	ไม้มลาย
็	,,	ฝนทอง
์	,,	พินหนู
๎	,,	หยาดน้ำค้าง หรือ นฤคหิต

๙	เรียกว่า	ไม้ไต่คู้
๋	,,	ไม้หันอากาศ หรือไม้ผัด
ฤ	,,	ริ
ฤา	,,	รือ
ฦ	,,	ลิ
ฦา	,,	ลือ
อ	,,	อ
ย	,,	ย
ว	,,	ว

๓. <u>จำแนกสระ</u> สระทั้ง ๓๒ เสียงนี้แบ่งออกเป็น ๓ พวก คือ:-

(ก) <u>สระแท้มี ๑๘ ตัว</u> ได้แก่

ะ	า	แ ะ	แ
ิ	ี	โ ะ	โ
ึ	ื	เ าะ	อ
ุ	ู	เ อะ	เ อ
เ ะ	เ		

(ข) <u>สระประสมมี ๖ ตัว</u> ได้แก่

เ ียะ	ประสม	ิ กับ	ะ
เ ีย	,,	ี ,,	า

เ◌ะ ประสม ◌ะ กับ า
เ◌ ,, ◌ ,, า
เ◌ะ ,, ◌ ,, า
เ◌ ,, ◌ ,, า

ให้นักเรียนลองพยายามออกเสียงดูทุกสระ

(ค) สระเกินมี ๘ ตัวได้แก่

ฤ ฤๅ ฦ ฦๅ ◌ำ ไ ใ เ า
ฤ ซ้ำ กับ ร ฤๅ ซ้ำ ร
ฦ ,, ,, ล ฦๅ ,, ล
◌ำ ,, ,, ◌ ตัว ม สะกด อัม
ไ ,, ,, ◌ ,, ย ,, อัย
เ า ,, ,, า สะกด ว อาว ดังนี้

สอนให้รู้ว่า

(๑) สระภาษาไทย ๓๒ เสียง ประกอบขึ้นจากรูปสระอะไรบ้าง.
(๒) สระแท้ได้แก่สระอะไรบ้าง.
(๓) สระประสมได้แก่สระอะไรบ้าง.
(๔) สระเกินได้แก่สระอะไรบ้าง.
(๕) สระประสม เ◌ือ ◌ัว มีรูปสระอะไรบ้าง.

๔. วรรณยุกต์ มี ๔ รูป คือ

◌่ เรียกว่า ไม้เอก
◌้ ,, ,, ไม้โท

๗ เรียก ไม้ตรี

\+ ,, ไม้จัตวาหรือกากบาท

สอนให้รู้ว่า

(๑) วรรณยุกต์เป็นเครื่องหมายบอกให้รู้เสียงต่าง ๆ

(๒) วิธีใช้วรรณยุกต์ให้ถูกที่.

(๓) เสียงของวรรณยุกต์มีกี่เสียง เสียงอะไรบ้าง.

(๔) วรรณยุกต์ มีรูปได้แก่อะไรบ้าง.

(๕) วรรณยุกต์ ไม่มีรูปสังเกตได้จากอะไร.

๕. การแจกลูก คือการประสมพยัญชนะ และสระเข้าด้วยกัน แบ่งเป็น ๙ แม่ คือ

แม่ ก กา แม่ กง แม่ กม แม่ เกอย แม่ เกอว แม่ กก แม่ กด แม่ กน และ แม่ กบ.

สอนให้รู้ว่า

(๑) แม่ ก กา ประสมกับสระได้ ๒๘ เสียง นอกนั้นประสม ๒๔ เสียง.

(๒) แจกลูกแม่ ก กา แจกได้อย่างไร.

(๓) แจกลูก แม่ กง แม่ กม แม่ เกอย แม่ เกอว แม่ กก แม่ กด แม่ กน และ แม่ กบ แจกได้อย่างไร.

(๔) แม่อะไร มีตัวอะไร เป็นตัวสะกดโดยตรง.

(๕) แม่อะไร มีตัวสะกดอื่น ๆ ได้อีกบ้าง.

๖. <u>การผันอักษร</u> คือ การใช้วรรณยุกต์ประกอบให้เกิดเสียงต่าง ๆ เช่น

ก ก่ ก้ ก๊ ก๋

ขา ข่า ข้า

คา ค่า ค้า

<u>สอนให้รู้ว่า</u>

(๑) คำเป็น คืออะไร.

(๒) คำตาย คืออะไร.

(๓) อักษรสูง คำเป็นผันได้กี่เสียง คำตายผันได้กี่เสียง.

(๔) อักษรกลาง คำเป็นผันได้กี่เสียง คำตายผันได้กี่เสียง.

(๕) อักษรต่ำ คำเป็นผันได้กี่เสียง คำตายผันได้กี่เสียง.

บทที่ ๒

ชะนิดของคำ

ถ้อยคำที่ใช้อยู่ในภาษาไทย แบ่งออกได้เป็น ๗ อย่าง คือ :—

๑. **คำนาม** เป็นคำบอกชื่อ คน สัตว์และสิ่งของ

๒. **คำสรรพนาม** เป็นคำใช้แทนชื่อต่าง ๆ

๓. **คำกริยา** เป็นคำบอกอาการของคน สัตว์และสิ่งของ

๔. **คำวิเศษณ์** เป็นคำประกอบคำอื่นให้รู้ชัดหรือมีความหมายต่างออกไป

๕. **คำบุรพบท** เป็นคำสำหรับนำหน้านามและสรรพนาม หรือกริยาบางพวก

๖. **คำสันธาน** เป็นคำเชื่อมคำหรือความให้ติดต่อกัน

๗. **คำอุทาน** เป็นคำบอกเสียงต่าง ๆ

การสอนชะนิดของคำต่าง ๆ แก่นักเรียนในชั้นนี้ ควรจะสอนอย่างวิธีจาก **ส่วนย่อยมาหาส่วนรวม** คือสอนด้วยตัวอย่างจนเป็นที่เข้าใจดีแล้ว จึงตั้งกฎเกณฑ์ให้จำ เช่น จะสอนเรื่อง **คำนาม** ควรหาสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดมาให้นักเรียนดูแล้วให้บอกว่า สิ่งนั้น ๆ เรียกว่าอย่างไร เมื่อเห็นว่าเป็นที่เข้าใจแล้ว จึงสอนให้รู้จักสิ่งที่ห่างไกลออกไปตามลำดับ หรือถ้าจะสอนคำ **กริยา** ก็ควรแสดงให้เห็นว่า **เดิน** ทำอาการอย่างไร **วิ่ง** ทำอาการอย่างไร **บิน** ทำอาการอย่างไร นามชะนิดไหนใช้กับคำกริยาอย่างไร ดังวิธีต่อไปนี้

คำนาม

ผู้สอนหยิบ ดินสอ ไม้บรรทัด ปากกา สมุด หนังสือ ฯลฯ ให้นักเรียนดูทีละสิ่ง แล้วถามว่า "สิ่งนี้เรียกว่าอะไร ?" นักเรียนคงตอบได้ว่า ดินสอ ไม้บรรทัด ปากกา สมุด หนังสือ ต่อไป- ผู้สอนเอา **หนังสือ ไม้บรรทัด ดินสอ** วางรวมกันไว้ แล้วบอกว่า จะต้องการของสิ่งหนึ่ง ถาม "ใครจะหยิบได้บ้าง ?" (ไม่มีใครหยิบได้) ถาม "ทำไมนักเรียนจึงหยิบไม่ได้?" (เพราะไม่รู้ว่าจะต้องการสิ่งไร) ทนผู้สอนบอกให้นักเรียนหยิบ **หนังสือ** นักเรียนก็จะหยิบได้ถูกต้อง. ถาม "ทำไมนักเรียนจึงหยิบได้" (เพราะรู้ชื่อ) ผู้สอนบอกว่า **กระดาษ ดินสอ หมึก** ปากกา เป็นชื่อของสิ่งของ ด.ช. เด่น นายดวง ด.ญ. จำปี นางสาวมาลี เป็นชื่อของคน แมว หมา ไก่ เป็นชื่อของสัตว์ คำที่บอก ชื่อคน ชื่อสัตว์ และชื่อสิ่งของ เรียกว่า คำนาม.

ข้อควรจำ

คำนาม คือคำที่บอก ชื่อคน ชื่อสัตว์ และชื่อสิ่งของ.

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนบอกชื่อสิ่งของต่าง ๆ ต่อไปนี้.

(๑) ชื่อคน	๕ ชื่อ	(๒) ชื่อต้นไม้	๕ ชื่อ
(๓) ชื่อปลา	๕ ,,	(๔) ชื่อเครื่องเขียน	๕ ,,
(๕) ชื่อสัตว์	๕ ,,	(๖) ชื่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย	๕ ,,
(๗) ชื่อนก	๕ ,,	(๘) ชื่ออาหาร	๕ ,,

คำสรรพนาม

ผู้สอนเขียนข้อความต่อไปนี้ลงบนกระดานดำ แล้วให้นักเรียนอ่าน.

ครูสอน พบ นายแสง ครูสอน ถาม นายแสง ว่า นายแสง ไปไหนมา นานแล้วไม่เห็น นายแสง มาหา ครูสอน บ้างเลย.

ถามนักเรียนว่า "มีคำอะไรที่ใช้ซ้ำกันอยู่มากแห่ง ?" (ครูแสงนายสอน) ผู้สอนลองให้นักเรียนเปลี่ยนคำที่ใช้ซ้ำ ๆ กันอยู่ คงจะได้ความใหม่ดังนี้.

ครูสอน พบ นายแสง ท่านถามเขาว่า เธอไปไหนมา นานแล้วไม่เห็นเธอมาหาฉันบ้างเลย.

ถาม "ท่าน ใช้แทนคำอะไร เธอ ใช้แทนคำอะไร ฉัน ใช้แทนคำอะไร ?" นักเรียนคงตอบได้ว่า **ท่าน** แทน ครูสอน **เธอ** แทนนายแสง และ **ฉัน** แทน ครูสอน.

ผู้สอนถามว่า "คำว่า ครูสอน นายแสงเป็นคำอะไร ? (คำนาม) ถาม "คำว่า ท่าน เธอ ฉัน ใช้แทนคำอะไร ? (คำนาม) ผู้สอนบอกว่า คำที่ใช้แทนคำนามต่าง ๆ เรียกว่า **คำสรรพนาม**

คำที่ใช้แทนชื่อผู้พูด เช่น ฉัน ข้า ก ผม ดิฉัน ฯลฯ คำที่ใช้แทนชื่อผู้ฟัง เช่น ท่าน เธอ เจ้า เอง ใต้เท้า ฯลฯ และคำที่ใช้แทนชื่อที่กล่าวถึง เช่น เขา มัน ท่าน ฯลฯ กับคำที่ใช้แทนคำนามอื่น ๆ เช่น ที่ ซึ่ง อัน บ้าง ต่าง เหล่าน ก็เป็นคำสรรพนามทั้งสิ้น.

ข้อควรจำ

คำสรรพนามเป็นคำใช้แทนชื่อต่าง ๆ

แบบฝึกหัด

ให้คำสรรพนามในความต่อไปนี้.

๑. ท่านมาที่นี่เมื่อไร.

๒. บิดาโกรธเขามาก.

๓. แต่มันพูดได้คำเดียวว่าไม่สู้แพง.

๔. หนังสือนี้ของใคร.

๕. คนที่เกียจคร้านจะต้องลำบาก.

คำกริยา

ผู้สอนแสดงอาการเหล่านี้ **นั่ง ยืน เดิน หัวเราะ** ฯลฯ แล้วถามนักเรียนเป็นตอน ๆ ว่า "ครูแสดงอาการอย่างไร ?" นักเรียนคงจะตอบว่า (ครูนั่ง ครูยืน ครูเดิน ครูหัวเราะ) ต่อไปผู้สอนเขียนคำนามเหล่านี้ลงบนกระดานดำ แล้วให้นักเรียนบอกว่า แสดงอาการอย่างไดบ้าง เช่น

คน	เดิน	นั่ง	ยืน	นอน	ฯลฯ
นก	บิน	เกาะ	ร้อง	จิก	ฯลฯ
ม้า	วิ่ง	ห้อ	เต้น	เตะ	ฯลฯ
กา	ร้อง	บิน	จิก	จับ	ฯลฯ
เรือ	แล่น	จม	รั่ว	ผุ	ฯลฯ

ผู้สอนเขียนข้อความว่า คนเดิน นกบิน ม้าวิ่ง แล้วถามว่า "เดิน บิน วิ่ง บอกให้รู้อย่างไร ?" (บอกให้รู้อาการของคนและสัตว์) ผู้สอนบอกว่าคำที่บอกแสดงอาการของคนสัตว์ และสิ่งของเรียกว่า คำกริยา.

ข้อควรจำ

คำกริยา คือคำบอกอาการของคนสัตว์และสิ่งของ.

แบบฝึกหัด

(ก) บอกว่าไหนเป็นคำกริยา.

(๑) เด็กร้องไห้. (๒) ใบไม้ร่วง.

(๓) เรือแล่น (๔) เสื่อกะโดด.

(ข) หาคำกริยาเติมลงให้ได้ความ.

(๑) น้ำ..... (๒) ปลา.....

(๓) ชาวนา.....ข้าว (๔) นกแก้ว.....

(๕) ช่างไม้.....เรือ (๖) ดอกไม้.....

คำวิเศษณ์

ผู้สอนชูหนังสือ ๒ เล่ม เล่มหนึ่งใหญ่ เล่มหนึ่งเล็ก แล้วถาม "สิ่งนี้เรียกว่าอะไร ?" (หนังสือ) ถาม "หนังสือกี่เล่ม ?" (๒ เล่ม) ถาม "หนังสือ ๒ เล่มต่างกันอย่างไร ?" (เล่มหนึ่งเล็ก เล่มหนึ่งใหญ่ หรือ เล่มหนึ่งส์--- อีกเล่มหนึ่งส์---)

ผู้สอนเอาหนังสือวางรวมกัน ๒ เล่ม ต้องการให้นักเรียนหยิบหนังสือเล่มหนึ่ง แต่ไม่บอกว่าเล่มเล็กหรือเล่มใหญ่ นักเรียนจะหยิบถูกหรือไม่ ? (ไม่ถูก) ถ้าผู้สอนบอกให้หยิบหนังสือเล่มใหญ่ นักเรียนจะหยิบถูกหรือไม่ ? (หยิบถูก) ถาม "ทำไมจึงหยิบถูก ?" (เพราะรู้ชัดเจน) ถาม "คำว่า เล็ก ใหญ่ สอง สาม สีแดง สีเขียว ประกอบอะไร ?" (ประกอบหนังสือ) ถาม "ประกอบให้รู้อย่างไร ?" (ประกอบให้รู้ชัดหรือต่างออกไป) ถาม "คำว่าหนังสือเป็นคำอะไร ?" (คำนาม) ผู้สอนบอกว่า คำวิเศษณ์นอกจากประกอบคำนาม ยังประกอบคำอื่น ๆ ได้อีก เช่น

คนสูง มาก เรือแล่น เร็ว

• ผู้สอนบอกว่า คำที่ประกอบคำอื่น ๆ ให้ได้ความแปลกหรือต่างออกไป เรียกว่า **คำวิเศษณ์.**

ข้อควรจำ

คำวิเศษณ์ คือคำประกอบคำอื่นให้รู้ชัดหรือต่างออกไป

แบบฝึกหัด

ก ให้นักเรียนชี้คำวิเศษณ์ ในความต่อไปนี้

๑. ม้าวิ่งเร็ว
๒. แมวดำชะโมยปลา
๓. วัวเผือกกินหญ้า
๔. เด็กมีดินสอ ๒ แท่ง
๕. คนวิ่งเร็วมาก
๖. คนแก่เดินช้า
๗. คนตาบอดเดินเปะปะ
๘. ใครบ้างจะไปกับฉัน

ข ให้หาคำวิเศษณ์เติมลงในที่ว่างต่อไปนี้

๑. แมว.....
๒. ว่าว.....
๓. คน.....นอน
๔. เป็ด.....เดิน
๕. ลิง.....กัดเด็ก
๖. มะพร้าว.....หล่น
๗. ไก่.....ขัน
๘. งู.....เลื้อย

คำบุรพบท

ผู้สอนเขียนประโยคว่า คนนอนในมุ้ง ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม "คำว่า คน เป็นคำอะไร ?" (คำนาม) ถาม "คำว่า นอน เป็นคำอะไร ?" (คำกริยา) ถาม "คำว่า มุ้ง เป็นคำอะไร ?" (คำนาม) ผู้สอนบอกว่า คำว่า ใน ไม่ใช่คำวิเศษณ์ หรือคำกริยาที่เรียนมาแล้ว เป็นคำอีกชนิดหนึ่งซึ่งจะได้เรียนต่อไป แล้วผู้สอนเขียนประโยคต่อไปนี้ขึ้นบนกระดานดำ.

ก หนังสืออยู่โต๊ะ

ข หนังสืออยู่บนโต๊ะ

ถาม "ประโยค ก กับประโยค ข ประโยคไหนได้ความดีกว่ากัน ?" (ประโยค ข) ถาม "ประโยค ก กับประโยค ข ต่างกันตรงไหน ?" (ต่างกันที่ประโยค ข มีคำว่า บน อยู่ด้วย) ถาม "คำว่า บน ช่วยให้ประโยคนี้เป็นอย่างไร ?" (ได้ความดีขึ้น)

ถาม “คำว่า บน อยู่หน้าคำอะไร ?” (อยู่หน้าคำนาม – โต๊ะ)
ถาม “คำว่า บน แสดงว่าโต๊ะและหนังสือเบื้นอย่างไรกัน ?” (เกี่ยว
ข้องกัน

ผู้สอนเขียนข้อความต่อไปนี้ขึ้นบนกระดานดำ แล้วให้นักเรียนชี้ว่า คำไหนแสดงให้รู้ว่า นาม ข้างหลังนั้นเกี่ยวข้องกัน.

ก เขามาด้วยรถ ข แมวนอนใต้โต๊ะ

ค เด็กกลับจากโรงเรียน ง เขาอยู่ที่บ้าน

นักเรียนคงชี้ได้ว่า คำว่า **ด้วย ใต้ จาก** และ **ที่** เบื้นคำแสดงถึงความเกี่ยวข้องของนาม.

ต่อไปผู้สอนเขียนประโยคว่า **เสื้อของฉันขาด** แล้วถามว่า คำอะไรเบื้นคำแสดงถึงความเกี่ยวข้อง นักเรียนคงตอบว่า **ของ** ถาม “คำว่า ของ เกี่ยวข้องกับคำอะไร ?” (เกี่ยวข้องกับ **ฉัน**) ถาม “คำว่า ฉัน เบื้นคำอะไร ?” (คำสรรพนาม) ผู้สอนบอกว่า คำบุรพบท เกี่ยวข้องกับ คำนาม สรรพนาม และกริยาบางพวก เพื่อให้มีข้อความชัดเจนยิ่งขึ้น.

ข้อควรจำ

คำบุรพบท คือคำที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวก เพื่อให้รู้ถึงความเกี่ยวข้องกัน.

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนชี้คำบุรพบทในความต่อไปนี้

๑. คนนั่งบนเก้าอี้

๒. ท่านอ่านหนังสือของใคร

๓. ฉันส่งจดหมายถึงเพื่อน

๔. เขามาจากจังหวัดพิษณุโลก

๕. บ้านเขาอยู่ใกล้น้ำ

คำสันธาน

ผู้สอนเขียนประโยคว่า เขาไป แต่ เรามา ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม "ข้อความนี้ติดต่อกันหรือไม่?" (ติดต่อกัน) ถาม "คำอะไรที่ช่วยให้ข้อความทั้งสองตอนนี้ติดต่อกัน?" (คำว่า แต่)

ผู้สอนเขียนประโยคต่อไปนี้ขึ้นบนกระดานดำ ให้นักเรียนชี้ว่า คำไหนเป็นคำช่วยให้ข้อความเหล่านี้ติดต่อกัน.

ก ยายกับตาไปนา

ข เขาทำนา และทำไร่

ค พอละครเลิก ฉันก็กลับบ้าน

คงได้คำว่า กับ และ พอ-ก็ ผู้สอนถามต่อไปว่า "คำว่า กับ เชื่อมคำอะไรกับคำอะไร?" (เชื่อมคำ ยาย-ตา) ถาม "คำว่า

และ เชื่อมอะไรกับอะไร ?" (เชื่อมประโยค เขาทำนา — เขาทำไร่)
ถาม "คำว่า พอ — ก็ เชื่อมอะไรกับอะไร ?" (เชื่อมความ ละคร เลิก–ฉันกลับบ้าน)

ผู้สอนบอกว่า คำที่ใช้เชื่อมคำ เชื่อมประโยค และเชื่อมความ เช่นนี้เรียกว่า สันธาน (สันธาน แปลว่า การต่อหรือการเชื่อม).

ข้อควรจำ

คำสันธาน เป็นคำสำหรับเชื่อมคำ เชื่อมประโยค และเชื่อมความให้ต่อเนื่องกัน

คำบุรพบท กับ สันธาน ต่างกัน คือ คำบุรพบทใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือ กริยาบางพวก แต่คำสันธานเป็นคำเชื่อมคำ และความให้เกี่ยวข้องกัน.

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนหาคำสันธานในความต่อไปนี้

๑. ฉันเชื่อเขาเพราะเขาพูดจริงเสมอ
๒. ท่านจะไปหรือไม่ไป ?
๓. หนังสือและสมุดอยู่บนโต๊ะ
๔. เด็กคนนั้นพูดว่าเขาไม่รู้เลย
๕. เขาค่อย ๆ เดิน ถึงกระนั้นก็ยังหกล้มได้

คำอุทาน

ผู้สอนบอกให้นักเรียนคนหนึ่งแสดงอาการหัวเราะ แล้วถามนักเรียนคนอื่น ๆ ว่า "นาย – – แสดงอาการอย่างไร ?" (นาย – – หัวเราะ) ถาม "นาย – – หัวเราะอย่างไร ?" (ฮา ฮา) ถาม "คนร้องไห้มีเสียงอย่างไร ?" (เสียง โฮโฮ) ผู้สอนบอกว่า คนเราเวลา โกรธ ประหลาดใจ เจ็บปวด สงสัย หรือแสดงอาการห้ามปราม ย่อมออกเสียงต่าง ๆ กัน ให้นักเรียนหาคำต่าง ๆ ที่แสดงอาการดังกล่าวนี้ เช่น

โอ ! แม่เจ้าโว้ย ! อ้อ ! หือ ! เฮ้ย !

อุ๊ย ! โอ๊ย ! นี่แน่ะ ! พุทโธ่ ! อุเหม่ !

ผู้สอนบอกว่า คำเหล่านี้เป็นคำอุทาน เวลาใช้คำอุทานต้องใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ ! และจำไว้ว่า คำอุทานนี้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำอื่น ๆ ในประโยค.

ข้อควรจำ

คำอุทานเป็นคำบอกเสียงต่าง ๆ

แบบผูกหัด

ก ให้นักเรียนหาคำอุทานในประโยคต่อไปนี้

๑. เด็กคนนั้นพูดว่า โธ่เอ๋ย ! เราไม่รู้เลย

๒. จุ๊ ! จุ๊ ! อย่าเอ็ดไป

๓. เฮ้อ! เธอไม่ควรทำผิด

๔. ท่านทำอะไร หื้อ!

๕. พุทโธ่! ช่างโง่เง่าเสียจริง ๆ

ข บอกว่าคำที่ขีดเส้นใต้คำไหนเป็นคำอุทาน ให้ใส่เครื่องหมาย! ไว้ด้วย

๑. แน่ะ ฉันเก็บกระเป๋าได้ใบหนึ่ง

๒. ฉันต้องไปพบท่าน แน่ นอน

๓. กรรม ๆ ฉันไม่รู้จะทำอย่างไร

๔. จักจั่นส่งเสียง แจ้ว ๆ อยู่ในป่า

๕. ลมพัด ฉิว ๆ

แบบฝึกหัด

ใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว

๑. คำนาม คืออะไร ? ให้ตัวอย่างสัก ๕ คำ

๒. คำสรรพนาม คืออะไร ? ให้ตัวอย่างสัก ๕ คำ

๓. คำวิเศษณ์ คืออะไร ? ให้ตัวอย่างสัก ๕ คำ

๔. คำบุรพบท คืออะไร ? ให้ตัวอย่างสัก ๕ คำ

๕. คำสันธาน คืออะไร ? ให้ตัวอย่างสัก ๕ คำ

๖. คำบุรพบทกับสันธาน ต่างกันอย่างไร ?

๗. หาคำกริยามาสัก ๕ คำ

๘. ให้นักเรียนหาคำเติมลงในที่ว่าง และบอกว่าเป็นคำชะนิดไร ?

ม้า.....กินหญ้า　　เด็ก.....พายเรือ

.....เด็กร้องไห้　　แมวกินปลา.....

๙. คำที่ขีดเส้นใต้เป็นคำชะนิดไร ?

โอ ! ฉันเสียใจ เพราะ ฉันนัด กับ คน อื่น เสียแล้ว

๑๐. แยกคำในความต่อไปนี้ออกเป็นคำ ๆ

ก ผมวางหนังสือไว้บนโต๊ะ

ข วัวสีดำดอแท้ ๆ

บทที่ ๓

ประโยค

ประโยคคืออะไร

ผู้สอนเขียนข้อความต่อไปนี้ ขึ้นบนกระดานดำ ให้นักเรียนอ่าน แล้วถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ดังต่อไปนี้ :-

(ก)	(ข)
(๑) ควายเดิน	(๑) เดินไป
ถาม อะไรเดิน ?	ถาม อะไรเดิน ?
ตอบ ควาย	ตอบ ไม่ทราบ
ถาม ควายทำอะไร ?	
ตอบ ควายเดิน	
(ได้ความ)	(ไม่ได้ความ)
(๒) คนกินข้าว	(๒) คนกิน
ถาม ได้ความหรือไม่ ?	ถาม ได้ความหรือไม่ ?
ตอบ ได้ความ	ตอบ ไม่ได้ความ

ผู้สอนบอกว่า ถ้อยคำที่เรียงกันได้ความ เรียกว่าประโยค ที่ไม่ได้ความไม่เรียกว่าประโยค เช่น

เสือนอน แมวกินปลา เป็นประโยค กระดาษขาว ดมว่าว ไม่เป็นประโยค

ข้อควรจำ

ประโยคคือถ้อยคำที่เรียงกันได้ความว่า ใครทำอะไร

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนชี้ว่าไหนเป็นประโยค ไหนไม่เป็นประโยค.

๑. นกบิน
๒. เด็ก ๑๐ คน
๓. สบายดี
๔. น้ำไหล
๕. ดินสอหัก
๖. ไฟดับ
๗. ห่มผ้า
๘. ผ้าขาด
๙. กระดาษปลิว
๑๐. มาหรือ

ประโยค ๒ ภาค

ผู้สอนเขียนประโยคว่า เด็กหกล้ม ชี้บนกระดานดำ แล้วถาม "ข้อความนี้เป็นประโยคหรือไม่ เพราะเหตุไร?" (เป็นประโยค เพราะได้ความ) ถาม "คำว่า เด็กเป็นคำอะไร?" (คำนาม) ถาม "คำว่า หกล้ม เป็นคำอะไร?" (คำกริยา) ถาม "อะไรเป็นผู้ทำของกริยา หกล้ม?" (เด็ก)

ผู้สอนบอกว่า **ผู้ทำของประโยค เรียกว่าภาคประธาน** อาการ **ของผู้ทำ เรียกว่าภาคกริยา** ถาม "ในประโยคนี้อะไรเป็นประธาน?"

(เด็ก) ถาม "ในประโยคนี้อะไรเป็นกริยา?" (หกล้ม) ถาม "ประโยคนี้มีกี่ภาค?" (๒ ภาค) ถาม "มีภาคอะไรบ้าง?" (ภาคประธาน และ ภาคกริยา)

ต่อไปผู้สอนเขียนประโยคว่า เชือกขาด เรือไฟแล่น แล้วถาม ให้นักเรียนตอบทำนองเดียวกัน เมื่อเห็นว่านักเรียนเข้าใจดีแล้ว จึงให้ข้อควรจำดังนี้

ข้อควรจำ

ประโยค ๒ ภาค คือประโยค ที่มี ภาคประธาน ภาคหนึ่ง ภาคกริยาภาคหนึ่ง ก็ได้ความ

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนแยกประโยคต่อไปนี้ออกเป็นภาค ๆ ตามตารางข้างท้ายนี้

(๑) กระต่ายวิ่ง
(๒) ลิงกระโจน
(๓) เด็กหญิงฉวีร้องไห้
(๔) คนหกคะเมน
(๕) ฝนตก
(๖) ไม้บรรทัดหัก
(๗) ทุเรียนหล่น
(๘) กระดาษซับปลิว
(๙) รถไฟแล่น
(๑๐) ขวดหมึกแตก

ตีตารางตามแบบนี้

ประโยค	ภาค ประธาน	ภาค กริยา

ประโยค ๓ ภาค

ผู้สอนเขียนประโยคต่อไปนี้ขนบนกระดานดำเป็นคู่ ๆ แล้วถามให้นักเรียนตอบดังต่อไปนี้

(ก)	(ข)
แมวเดิน	แมวกินปลา
ถาม อะไรเดิน ?	ถาม อะไรกิน ?
ตอบ แมว	ตอบ แมว
ถาม แมวเดิน ได้ความหรือยัง ?	ถาม แมวกิน ได้ความหรือยัง ?
ตอบ ได้ความ	ตอบ ยังไม่ได้ความ
	ถาม ถ้ากล่าวว่าแมวกินปลา ได้ความหรือยัง ?
	ตอบ ได้ความ

ผู้สอนชี้ให้เห็นว่า ประโยคทั้ง ๒ นี้ต่างกัน ประโยค ก กล่าวเพียงว่า แมวเดิน ก็ได้ความ ประโยค ข กล่าวเพียงว่า แมวกิน ยังไม่ได้ความ ถ้าจะกล่าวให้ได้ความ ต้องกล่าวว่า แมวกินปลา

ผู้สอนชี้ให้เห็นว่า คำว่า แมว ในประโยคทั้ง ๒ นี้ เป็นประธานของประโยคด้วยกัน และคำว่า กิน–เดิน ก็เป็นกริยาด้วยกัน แต่ประโยค ข ถ้าจะกล่าวเพียงว่า แมวกิน เท่านี้ไม่ได้ความ ต้องมีคำว่า ปลา มารับอีก เตือนให้สังเกตส่วนที่ต่างกันนั่นให้ดี

ถาม "คำว่า ปลา เป็นคำอะไร?" (คำนาม) ถาม "อะไรที่ถูกแมวกิน?" (ปลา) ถาม "ผู้ทำขอ งกริยา เรียกว่าอะไร?" (เรียกว่าผู้ทำ หรือ ประธาน) ถาม "ผู้ถูกกระทำของ กริยา เรียกว่าอะไร?" (เรียกว่า ผู้ถูก) ผู้สอนบอกว่า ผู้ถูก ตามไวยากรณ์เรียกว่า กรรม ถาม "ประโยคนี้มีกี่ภาค ภาคใดบ้าง?" (๓ ภาค คือ ภาคประธาน ภาคกริยา และภาคกรรม)

ข้อควรจำ

ประโยค ๓ ภาคคือประโยคที่มีภาคประธาน ภาคกริยา และภาคกรรมจึงจะได้ความ

แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนแยกประโยคต่อไปนี้ออกเป็นภาค ๆ คือภาคประธาน ภาคกริยา หรือภาคกรรม ถ้ามี

(๑) ฝรั่งยิงนก
(๒) นกกระสาจิกปลา
(๓) ทหารขี่ม้า
(๔) ชาวไร่ปลูกผัก
(๕) บ้าจูงหลาน
(๖) ชาวสวนเก็บผลไม้
(๗) สุนัขหมอบ
(๘) ชาวนาเกี่ยวข้าว
(๙) คนชักว่าว
(๑๐) นางสาวสำอางเดิน

ตีตารางตามแบบนี้

ประโยค	ภาค ประชาน	ภาค กริยา	ภาค กรรม

บทที่ ๔

เครื่องหมายวรรคตอน

การเขียนหนังสือ ถ้าผู้เขียนวางวรรคตอนไม่ถูก ก็จะทำให้เนื้อความเสียไป หรือถึงผิดไวยากรณ์โดยหลงประโยคได้ ดังนั้น เครื่องหมายวรรคตอนจึงนับว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ในการเขียนข้อความซึ่งนักเรียนควรรู้และใช้ได้ถูกต้อง.

,	เรียกว่า	จุลภาค (ส่วนน้อย)	ฯ	เรียกว่า	ไปยาลน้อย (ละคำน้อย ๆ)
;	,,	อัฒภาค (กึ่งส่วน)			
.	,,	มหัพภาค(ส่วนใหญ่)	ฯลฯ	,,	ไปยาลใหญ่ (ละคำมาก)
?	,,	ปรัศนี (คำถาม)			
!	,,	อัศเจรีย์ (บอกอัศจรรย์)	=	,,	เสมอภาค (ส่วนเสมอ)
( )	,,	นขลิขิต (วงเล็บ)	---	,,	สัญญประกาศ (บอกส่วนสำคัญ)
“ ”	,,	อัญประกาศ (บอกความอื่น)	,,	,,	บุรพสัญญา (เครื่องหมายละ บอกว่าเหมือนข้างต้น)
–	,,	ยติภังค์ (แยกคำ)			
ๆ	,,	ยมก (ซ้ำบท)			

กับมีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีรูปเครื่องหมาย ใช้ในที่ขึ้นข้อความใหญ่ เรียกว่า มหรรถสัญญา

๒. วิธีใช้ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ถ้าใช้ให้เหมาะสม ก็ทำให้ข้อความเด่นชัด ถ้าใช้ไม่ถูกต้องหรือพร่ำเพรื่อเกินไป ก็ทำให้ดูรุงรังตา ฉะนั้นจึงควรใช้แต่ที่ควร.

สำหรับนักเรียนในชั้นนี้ ควรรู้และใช้เครื่องหมายดังต่อไปนี้ได้ ก็นับว่าพอแล้ว คือ

. จุลภาค ใช้บอกเว้นวรรค ซึ่งเราใช้การเว้นวรรคอยู่แล้ว จึงไม่ใคร่ใช้เครื่องหมายนี้ จะใช้บ้างก็แต่ฉะเพาะคั่นคำจำพวกเดียวกัน ที่มีอยู่หลาย ๆ คำให้เห็นเด่นชัด เช่น เรือมีหลายชะนิด คือ เรือพาย, เรือแจว, เรือใบ, เรือกลไฟ และเรือยนต์.

ควรสังเกตด้วยว่า คำก่อนคำสุดท้ายไม่ต้องใช้เครื่องหมาย , เพราะมีคำว่า และ เป็นเครื่องหมายแยกคำอยู่แล้ว.

. มหัพภาค ใช้บอกจบประโยค หรือข้อความใหญ่ ๆ ถ้าจะใช้วรรคแทน ต้องกะให้ต่างกับจุลภาค เช่น จุลภาคใช้ ๒ ตัวอักษร มหัพภาคควรใช้ ๔ - ๖ ตัวอักษร.

ใช้ก่ากับอักษรย่อ เช่น พ.ศ. สต. ม.ค. ซม. ข้อนี้ต้องระวังวางเครื่องหมาย . ให้ถูกที่ เช่น สต. เป็น ส.ต. หรือ ซม. เป็น ซ.ม. เช่นนี้ไม่ถูก.

? ปรัศนี ใช้ในที่สุดข้อความที่เป็นคำถาม เช่น เขาอยู่ที่ไหน ? ท่านทำอะไร ? ข้อนี้ต้องระวังข้อความอย่างเดียวกัน แต่ไม่บ่งว่าเป็นคำถาม ก็ไม่ต้อง

วิธีตรวจ ประโยชน์สำคัญที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียนเรียงความ อยู่ที่การตรวจตราโดยละเอียดถี่ถ้วนของผู้สอน ถ้าผู้สอนไม่ตรวจหรือตรวจแต่ไม่ละเอียด นักเรียนจะไม่ได้รับผลตามส่วนที่ควรจะได้ ฉะนั้นทุก ๆ ครั้งที่ผู้สอนให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดบทใดไปแล้วต้องถือเป็นการบังคับว่า จะต้องตรวจให้เสร็จเสียก่อน จึงจะให้ทำบทอื่นต่อไป

ควรตรวจสมุดเรียงความของนักเรียนให้หมดทุกคน นอกเวลาเรียนแล้วนำมาติชมในเวลาเรียน ชี้ให้เห็นว่านักเรียนบกพร่องอย่างไร สมมติว่าในวันจันทร์เป็นเวลาสอนเรียงความ ในวันอังคารหรือวันพุธถ้ามีเรียงความอีกควรนำข้อบกพร่องมาชี้แจง หรือให้นักเรียนอ่านจากสมุดหรือกระดานชะนวนของนักเรียนแล้วช่วยกันติชมก็ได้

เวลาตรวจควรจะแบ่งตรวจเป็น ๒ แผนก คือ แผนกเนื้อเรื่องและแผนกผิดต่าง ๆ

๑. **แผนกเนื้อเรื่อง** ต้องดูว่านักเรียนเรียบเรียงได้เรื่องบริบูรณ์หรือบกพร่อง ถ้าบกพร่องตรงไหน ต้องชี้แจงให้เห็นเป็นตอน ๆ ไป

๒. **แผนกผิดต่าง ๆ** ในชั้นต้นควรกวดขันข้อผิดเหล่านี้ให้มาก

ก ไวยากรณ์ ต้องดูว่านักเรียนเรียบเรียงเป็นประโยค เป็นภาษาถูกต้อง พูดได้ความดีหรือไม่ แต่ไม่ต้องเข้มงวดจนเกินไป เพราะนักเรียนยังอ่อนความคิด เพียงแต่ระวังรักษาภาษาเท่านั้น

ข สำนวน ต้องดูว่านักเรียนใช้ถ้อยคำถูกต้องตามความนิยมหรือไม่ ควรสอนให้นักเรียนใช้คำสั้น ๆ เข้าใจง่าย ๆ อยู่เสมอ ให้ระวังจงหนักในเรื่อง คำซ้ำ คำเยิ่น คำตลาด

ค ตัวสะกดการันต์ ใช้ผิดจากแบบหรือไม่ ถ้าผิดต้องให้แก้ทำนองเดียวกับแก้ในเวลาเขียนตามบอก

ง สกปรก ข้อนี้ต้องกวดขันให้มาก เช่นเขียนแล้วลบขีดฆ่าตัวหนังสือไม่ชัด ไม่ค้นหน้ากระดาษ เหล่านี้เป็นต้น

พิมพ์ที่ ไทยวัฒนาพานิช (แผนกการพิมพ์)
เลขที่ ๘๙๑ ถนนพระราม ๑ อำเภอปทุมวัน พระนคร
บุญพริ้ง ต. สุวรรณ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ.๒๔๙๒

แบบสอนแต่งความชุดนี้ คือ

ชั้นประถมปีที่ ๑ ราคา ๒.๐๐ บาท

,, ,, ๒ ,, ๒.๕๐ บาท

,, ,, ๓ ,, ๒.๕๐ บาท

,, ,, ๔ ,, ๓.๐๐ บาท

แบบเรียนของผู้เรียบเรียงคนเดียวกัน คือ

เลขคณิตประถมเล่ม ๑ สำหรับชั้นเตรียมประถม

ได้รับอนุญาตจากกระทรวงราคา ๒.๕๐ บาท

,, ,, ๒ สำหรับชั้นประถมปีที่ ๑

กระทรวงกำลังพิจารณาอนุญาต

,, ,, ๓ สำหรับชั้นประถมปีที่ ๒

กระทรวงกำลังพิจารณาอนุญาต

,, ,, ๔ สำหรับชั้นประถมปีที่ ๓

,, ,, ๕ ,, ,, ๔

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๕๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ครั้งที่สอง จำนวน ๕๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๗๓

พิมพ์ครั้งที่สาม จำนวน ๕๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๗๘

พิมพ์ครั้งที่ส์ จำนวน ๕๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๗๙

พิมพ์ครั้งที่ห้า จำนวน ๑๐๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๘๒

พิมพ์ครั้งที่หก จำนวน ๑๐๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๘๕

พิมพ์ครั้งที่เจ็ด จำนวน ๕๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๙๑

พิมพ์ครั้งที่แปด จำนวน ๑๐๐๐๐ ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๙๒

พิมพ์จำหน่ายที่

ไทยวัฒนาพานิช เลขที่ ๑๘ ถนนไมตรีจิตต์ พระนคร

โทรศัพท์ ๒๐๘๐๗ และตามร้านจำหน่ายแบบเรียนทั่วไป

ก
ว
พ

ใช้เครื่องหมาย ? นี้ เช่น เขาจะอยู่ที่ไหนก็ตามใจเขา ท่านจะทำอะไรก็ทำตามใจชอบ ? หรือในข้อความที่เป็นคำถามซ้อนกัน ใช้เครื่องหมาย ? ในที่สิ้นสุดข้อความแห่งเดียวก็พอ เช่น ข้าวมีกี่ชะนิดชะนิดไรบ้าง ? เช่นน.

( ) นขลิขิต ใช้คร่อมข้อความที่ยกมาจากอื่น หรืออธิบายเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้เขียนไม่ต้องการให้อ่านติดต่อกับข้อความนอกวงเล็บ เช่น “ค่าส่วนลด (คือค่าส่งตามจำนวนเงิน ๒ บาท หรือเศษ ต่อ ๒ สตางค์) ตามจำนวนนี้ คุณต้องเสีย ๒๕ สตางค์” คำภายในวงเล็บเป็นคำอธิบายคำว่า ค่าส่วนลด ให้ได้ความชัดขึ้น เบนคำอธิบายของผู้เรียบเรียง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจนขึ้น.

“ ” อัญญประกาศ ใช้สำหรับคร่อมข้อความที่ยกมาจากอื่นที่เรียกว่า เลขใน เช่น ขนดำเป็นมันไม่มีสีอื่นปนจนมีคำกล่าวว่า “ดำเหมือนขนกา” หรือถ้าจำเป็นต้องมีข้อความซ้อนเข้ามาอีก ก็ใช้อัญญประกาศเดี่ยว เช่น แต่ลาคิดเห็นว่า ลูกวัวยังเล็กไม่รู้เดียงสา จึงเป็นแต่สั่งสอนว่า “คำว่า ‘เองอย่าเสือก’ นั้น เป็นคำหยาบ ไม่ควรนำมากล่าว” ดังนี้.

ฯ ไปยาลน้อย ใช้ละคำที่รู้กันอยู่ทั่ว ๆ ไป เวลาอ่านต้องอ่านให้ครบทุกคำ เช่น

กรุงเทพ ฯ ละมาจาก กรุงเทพมหานคร.
โปรดเกล้า ฯ ,, โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ข้า ฯ ,, ข้าพเจ้าหรือข้าพระพุทธเจ้า
แล้วแต่ความในตอนต้น.

ข้อนี้ ต้องระวังใช้ฉะเพาะคำที่รู้กันอย่ทั่วไป และแพร่หลาย ไม่ใช่นึกว่าละคำใดก็ใส่เครื่องหมาย ฯ ลงไป เช่น

ผู้จัดการ ละเป็น ผู้ ฯ เช่นนี้ไม่ควร เพราะไม่เป็นคำที่แพร่หลาย และมีความหมายได้หลายทาง

ฯลฯ ไปยาลใหญ่ ใช้สำหรับละข้อความตอนท้าย ไม่ต้องอ่านข้อความที่ละไว้ เพียงแต่อ่านว่า ละ แทน เช่น ข้าวมีชื่อเรียกต่างๆกัน เช่น ข้าวหนัก ข้าวเบา ฯลฯ หรือใช้สำหรับละข้อความตอนกลาง บอกตอนจบ เช่น "พยัญชนะไทยมี ๔๔ ตัว คือ ก----ฮ" ต้องอ่าน พยัญชนะไทย ๔๔ ตัว คือ ก ถึง ฮ.

ๆ ยมก ใช้สำหรับให้อ่านซ้ำอีกครั้ง เช่น ในที่ต่าง ๆ ได้ยินเสียงสวบสาบ ๆ ดังนี้ มีข้อที่ต้องระวัง คือ คำที่มีความหมายต่างกันไม่ควรใช้เครื่องหมาย (ๆ)

เช่น ฉันจะไปอำเภอปทุมวัน ๆ นี้.

เพราะคำว่า ปทุมวัน และวันนี้ มีความหมายคนละอย่างดังนี้.

คำแนะนำในการใช้หนังสือเล่มนี้

การเตรียม แบบฝึกหัดในหนังสือเล่มนี้ มีบางบทที่ต้องใช้รูปภาพ สัตว์ และของจริงให้นักเรียนดู ผู้สอนต้องเตรียมสิ่งเหล่านี้ไว้ก่อนเวลาสอน เพื่อนำมาให้นักเรียนพิจารณา และเล่าให้ครูฟังได้โดยละเอียด รูปภาพที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้เล็กไป ต้องเขียนให้โตขึ้นเพื่อนักเรียนจะได้เห็นทั่วกันทั้งชั้น และควรเขียนสำรองไว้บนกระดานดำหรือกระดาษก่อน

วิธีสอน ผู้สอนต้องระวังใช้คำถามแต่ที่เป็นความรู้เดิมของนักเรียน เพราะต้องการจะสอนภาษา ไม่ใช่สอนไวยากรณ์หรือสอนวิทยาการอื่น ๆ ที่เห็นว่ายากเกินสมองนักเรียน

ส่วนหัวข้อที่ผู้สอนจะถามนักเรียน ควรจะถามให้เป็นลำดับอย่าให้ก้าวก่ายกัน จะถามข้อใดก่อนและหลังควรจะให้เป็นดังนี้

๑. ถ้าเป็นรูปภาพ ก ภาพอะไร
ข สิ่งสำคัญในภาพนั้น
ค ส่วนประกอบของสิ่งนั้น ๆ
ง อาการของสิ่งนั้น ๆ

๒. ถ้าเป็นสัตว์ ก รูป ขนาด
ข ส่วนตัว
ค ส่วนหัว
ง ส่วนหาง

จ ชะนิด

ช ประโยชน์หรือโทษ

๓. ถ้าเป็นต้นไม้ ก ขนาด

ข ลำต้น

ค ใบ

ง ดอกและผล

จ ราก

ฉ ชะนิด

ช ที่เกิด

ซ ประโยชน์หรือโทษ

๔. ถ้าเป็นวัตถุ ก รูปหรือลักษณะ

ข สี

ค ทำด้วยอะไร

ง ชะนิด

จ ทำหรือมีที่ไหน

ฉ ประโยชน์หรือโทษ

ในบทสนทนา ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟังก่อนสักสองสามครั้ง แล้วสมมตินักเรียนให้แสดงเป็นตัวในเรื่องอย่างเล่นละครให้สนทนาโต้ตอบกันที่หน้าชั้น ระวังอย่าให้เรื่องออกนอกทาง ถ้าผิดพลาดก็ช่วยแก้ไขบ้าง เมื่อจบแล้วจึงให้เขียนลงในกระดานชนวนหรือกระดาษ

นิทานและเรื่องเบ็ดเตล็ด ควรให้เล่าปากเปล่าบ้าง เขียนบ้างสลับกัน ข้อสำคัญในการสอนต้องใช้วิธีซักถามให้นักเรียนรู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องทุก ๆ เรื่อง ธรรมดาเรื่องถ้าจะแบ่งเป็นข้อ ๆ ก็ได้ ๓ ข้อ คือ

๑. ข้อเริ่มเรื่อง
๒. ข้อความต่อ ๆ ไป
๓. ข้อส่งท้าย

ตัวอย่าง เรื่องหมากับเงา ในนิทานอิสป ข้อเริ่มเรื่อง ได้แก่ หมาได้ก้อนเนื้อ ข้อความต่อ ๆ ไป ได้แก่ หมาเห็นเงาของมันในน้ำ ข้อส่งท้าย ได้แก่ หมาอดก้อนเนื้อ ส่วนข้อความอื่น ๆ นั้นเป็นพลความ นักเรียนไม่จำเป็นต้องจำให้เหมือนแบบทุกคำ เมื่อเวลาเรียบเรียงใช้ถ้อยคำสำนวนของตนเอง ถ้อยคำสั้น ๆ ดีกว่าถ้อยคำยืดยาวเยิ่นเย้อ

เรื่องนิทาน ถ้าจะนำมาสอนนอกจากแบบ ก็ต้องเลือกนิทานที่เป็นสุภาษิต วิรคติ และประวัติศาสตร์ ในเวลาที่จะบอกให้นักเรียนเรียบเรียงควรจะเล่าช้า ๆ และให้ได้ยินทั่วชั้น ข้อความตอนไหนสำคัญเตือนให้นักเรียนสังเกตไว้ อย่าบอกทุกครั้งไป ให้นักเรียนสังเกตเอาเอง โดยครูช่วยแนะนำให้รู้จักสังเกตไปในตัวว่า ความตอนใดสำคัญหรือควรจดจำเป็นพิเศษ เวลานักเรียนเรียงความ ให้ครูคอยบอกศัพท์ยาก ๆ ที่มีในเรื่องนั้นให้แก่นักเรียน อย่าปล่อยให้นักเรียนเขียนผิด ๆ เป็นอันขาด